СУВДАН ТЕЖАБ-ТЕРГАБ ФОЙДАЛАНАЙЛИК!

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

47 йил чиқиши № 123 (13.079). 28 МАЙ 1965 йил ЖУМА Баҳоси 3 тийин.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» — ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ УЗБЕКИСТАНА, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ УЗБЕКСКОЙ ССР

ҚИШЛОҚ ХУЖАЛИГИ ВА СУВ ХУЖАЛИГИ ОРГАНЛАРИДАН, КОЛХОЗ ВА СОВХОЗЛАРНИНГ РАҲБАРЛАРИ ҲАМДА МУТАХАССИСЛАРИДАН ХАЛҚИМИЗНИНГ ЭНГ ҚИММАТЛИ БОЙЛИГИ БУЛГАН СУВНИ МАҚСАДГА МУВОФИҚ ТЕЖАБ ИШЛАТИШГА ЭЪТИБОРНИ КЕСКИН СУРАТДА КУЧАЙТИРИШ ТАЛАБ ҚИЛИНСИН. ИНТИЗОМНИ КЕСКИН СУРАТДА МУСТАҲКАМЛАШ, СУВДАН ФОЙДАЛАНИШДА УНИНГ НОБУД БУЛИШИ ВА ИСРОФ ҚИЛИНИШИГА ЙУЛ ҚУЙМАСЛИК КЕРАК. БУ ҲОЛ ЭКИНЛАРНИНГ ҚУРИБ ҚОЛИШИГА, ЕРЛАРНИНГ ШУРЛАНИШИ ВА БОТҚОҚЛАНИШИГА, ПАХТА ҲОСИЛДОРЛИГИНИНГ КАМАЙИБ КЕТИШИГА ВА УНИНГ КЕЧ ПИШИБ ЕТИЛИШИГА ОЛИБ КЕЛАДИ.

БУ ЙИЛ СУВ ТАНҚИС БУЛГАН БИР ШАРОИТДА СУВДАН ФОЙДАЛАНИШ ГРАФИГИНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ ВА УНГА ҚАТТИҚ РИОЯ ҚИЛИШГА, КЕЧАЮ-КУНДУЗ СУҒОРИШ УЧУН ЗАРУР БАРЧА ШАРТ-ШАРОИТЛАРНИ ВУЖУДГА КЕЛТИРИШГА АЛОҲИДА ЭЪТИБОР БЕРИШ КЕРАК.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети XVII пленумининг қароридан.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг мажлислари тўғрисида
ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

27 май куни эрталаб соат 10 да республика Олий Советининг мажлислар залида Ўзбекистон ССР олтинчи чақириқ Олий Советининг бешинчи сессияси очилди.

Раис столи ёнида — Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси депутат **О. Содиқов,** Олий Совет Раисининг ўринбосарлари депутатлар: **П. Ержонова, В. И. Коваль, Ф. Д. Уринбоева, А. Р. Хўжаев** ўтиришибди.

Республика Олий Совети сессиясининг қуйидаги кун тартибини бир овоздан тасдиқлади:

1. КПСС Марказий Комитети март (1965 йил) Пленумининг қарорлари асосида чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш ва мол туёғини ошириш чоралари тўғрисида.

(Масалани Ўзбекистон ССР Министрлар Совети киритган).

2. Ўзбекистон ССР шаҳарлари, район марказлари, шаҳар посёлкалари ва аҳоли яшайдиган бошқа пунктларини қуриш ва ободонлаштиришни яхшилаш чоралари тўғрисида.

(Масалани Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми киритган).

3. Ўзбекистон ССР 1964 йилги Давлат бюджетининг ижроси тўғрисида ҳисобот.

(Масалани Ўзбекистон ССР Министрлар Совети киритган).

4. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлаш.

(Масалани Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми киритган).

Сессиянинг иш тартиби ҳам бир овоздан тасдиқланади.

Олий Совет ўзининг шу мажлисида кун тартибидаги биринчи масалани қараб чиқишга киришди. «КПСС Марказий Комитети март (1965 йил) Пленумининг қарорлари асосида чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш ва мол туёғини ошириш чоралари тўғрисида» Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари **Г. А. Габрелььянц** доклад қилди. Ўзбекистон ССР Олий Советининг Қишлоқ хўжалик масалалари билан шуғулланувчи доимий комиссиясининг қўшимча доклади ҳам тингланди. Бу тўғрида шу комиссиянинг раиси депутат **А. Ҳайдаров** сўзга чиқди.

Кун тартибидаги биринчи масала юзасидан бошланган музокараларда депутатлардан **И. Жалилов** (402- Посёлка сайлов округи), **П. М. Тимофеев** (229- Қайқи сайлов округи), **Б. Р. Раҳимов** (380- Ленин сайлов округи), **С. Ҳамроева** (289- Қўшработ сайлов округи), **А. Н. Ступников** (334- Охунбобоев сайлов округи), **Х. Саидаҳмедов** (410- Пўлати сайлов округи), **Е. Ортиқбоев** (371- Жданов сайлов округи), **А. И. Руцкий** (81- Намданак сайлов округи), **Ғ. Абдуллаев** (96- Қатортол сайлов округи) қатнашдилар.

Ўзбекистон ССР Олий Совети муҳокама қилинган масала юзасидан тегишли қарор қабул қилди.

* * *

Кундузи соат 3 да Ўзбекистон ССР Олий Советининг иккинчи мажлиси бошланди.

Олий Совет кун тартибидаги иккинчи масалани — «Ўзбекистон ССР шаҳарлари, район марказлари, шаҳар посёлкалари ва аҳоли яшайдиган бошқа пунктларини қуриш ва ободонлаштиришни яхшилаш чоралари тўғрисида»ги масалани қараб чиқишга ўтиб, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси депутат **Е. С. Насриддинова**нинг докладини тинглади. Олий Совет Қурилиш доимий комиссиясининг раиси депутат **В. С. Скребнев** билан Олий Совет Коммунал хўжалик ва маиший хизмат кўрсатиш доимий комиссиясининг раиси депутат **С. Р. Расулов** қўшимча доклад қилдилар.

Мажлисда кун тартибидаги иккинчи масала юзасидан музокаралар бошланди. Фарғона область ижроия комитетининг раиси **М. И. Иброҳимов**, депутат **М. З. Мирзаахмедов** (332- Коғон шаҳар сайлов округи) нутқ сўзладилар.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг олтинчи чақириқ бешинчи сессияси 28 майда ўз ишини давом эттиради.

НАМАНГАН районидаги Свердлов номли колхознинг Абдураҳмон Содиқов бошлиқ звеносида ғўза парвариши қизғин давом этмоқда. Суратда: ўртоқ А. Содиқов сув қўйилиши лозим бўлган картани кўздан кечиряпти.

М. Иброҳимов фотоси.

КУМУШ ТОЛА КАРВОНЛАРИ

ФАРҒОНА, («Совет Ўзбекистони» мухбиридан). Ўзбекистон районидаги «Ўзбекистон» колхозининг пиллачилари 19 май куни Қўқондаги қурт уруғи заводига илк кумуш тола карвонини жўнатган эдилар. Куни кеча улар областда биринчи бўлиб давлатга пилла сотиш планини ошириб бажардилар. Ҳар қутидан ўрта ҳисобда 86 килограммдан кумуш дурдона териб олинди. Колхоз пиллачилари бу кўрсаткични 90 килограммга етказишга бел боғладилар.

Поп районидаги Ленин номли колхоз пиллачилари маррага яқинлашиб қолдилар, ҳозиргача улар 694 қути ипак қуртидан 40 минг килограммга яқин ҳосил териб олдилар.

М. МАНСУРОВ.

ЯНГИ МАРРАЛАР

Колхозимиз илгари қолоқ хўжаликлардан эди. Пахта тайёрлаш плани бажарилмаганлиги, чорвачилик маҳсулотлари оз етиштирилаётганлиги учун бизни районда ўтказиладиган йиғилишларда жуда кўп танқид қилишарди. Ўтган йили астойдил ҳаракат қилдик. Пахта ҳосилдорлигини ошириш мақсадида ички имконият ва резервларни тўла ишга солдик. Техникадан ва ишчи кучларидан унумли фойдаландик. Бу яхши натижа берди. Давлатга пахта сотиш плани ошириб бажарилди. Гектаридан салкам 23 центнердан хирмон кўтарилди.

КПСС Марказий Комитети март Пленуми қарорларини амалга ошириш учун курашга отланган колхозчиларимиз етти йилликнинг якунловчи йилида янада яхшироқ кўрсаткичларга эришиш учун интиляптилар. Илғорлар тажрибасини ўрганиш шуни кўрсатдики, гектарлар тўла ва ғўза туплари нормал қалинликда бўлса, ҳосил ҳам мўл бўлади. Катта хирмон кўтариш биринчи навбатда ҳар гектарда, ҳар бир қатор ва уяда ғўза туплари белгиланган даражада бўлишига боғлиқ экан. Аммо бунга эришиш учун кўп иш қилиш керак.

Пахтакорларимиз экилган чигитни тўла ундириб олиш мақсадида қишда шўр ерларни кичик-кичик поллар олиб, кўллатиб суғордилар. Айрим участкаларнинг шўри такрор ювилди. Чунки, шўр тоза ювилмаса, уруғ яхши униб чиқмайди, кўчат ола бўлиб қолади. Бундан ташқари экиш олдидан тупроқда нам тўплаш мақсадида барча пахта майдони суғорилди ва кетидан борона қилиниб, нам бостирилди.

Чигит бултургидан икки ҳафта олдин ва сифатли экилди. Кўпчилик бригада ва звеноларда ерга тушган уруғ хатосиз ундириб олинди. Ер бурчаклари, ўқариқ атрофларига ҳам пешма-пеш чигит кўмилди. Майнинг бошида пайдо бўлган кучли қатқалоқ қисқа вақт ичида юмшатилди. Шундай қилиб, барча майдонларда тўла гектарлар бўлишига эришилди.

Тажрибакорлар билан маслаҳатлашиб, ҳар гектар ерда 105-110 минг туп ўсимлик ўстиришга қарор қилдик. Яганалашни тез ва сифатли ўтказиш юзасидан бригада ҳамда звеноларга топшириқлар берилди. Яганалаш билан бир йўла ғўзанинг бўғзи юмшатилди ва бегона ўтлар юлиб кетилди. Иш нормаси ва унга тўланадиган ҳақ белгиланди. Бу ишларни бир гектар ерда бир йўла бажарган колхозчиларга 10 сўмдан ҳақ тўланди. Иш суръати тезлашди, унинг сифати кўнгилдагидек бўлди. Бунга Пўлат Раҳмонов бошлиқ бригадани мисол қилиб кўрсатиш мумкин. Бригада аъзолари 100 гектар ердаги ғўзани тез кунда комплекс парваришдан чиқардилар. Универсалчи Эргаш Муродов ғўза қатор ораларини узунасига, Очил Раҳмонов эса кўндалангига культивация қилди. Бригаданинг Н. Раҳимов, М. Эрдонова, А. Шомуродова, Х. Маманова ўртоқлар каби илғор аъзолари ғўза тупларининг бўғзини юмшатиш, бегона ўтларни юлиб, қаторлардаги уяларни букетлашда бошқаларга намуна кўрсатдилар.

Шунингдек, иш уюшқоқлик билан ташкил этилган З. Уринов, И. Тўхтаев, А. Файзиев ўртоқлар бошлиқ бригадаларда ҳам ғўзанинг дастлабки парвариши тугалланди. Ўртоқ И. Тўхтаев бошлиқ бригадада кейинги беш кунликда 67 гектар ердаги ғўза иккинчи марта узунасига ва кўндалангига культивация қилинди.

Пахта майдонининг асосий қисмига кузги шудгор ва экиш олдидан минерал ўғит маҳаллий ўғитга аралаштириб солинган эди. Биринчи парвариш вақтида культиваторларга ўғитлагичлар ўрнатиб, экин бир йўла озиқлантирилди. Биз ғўзани озиқлантиришни барвақт тугаллашни мўлжаллаяпмиз. Бу, экиннинг ривожини тезлаштиради, ҳосил эрта етилади ва йиғим-теримга ҳар йилгидан олдин киришиб, ёғин-сочин бошлангунча тугаллаш, ҳар гектар ердан камида 25 центнердан ҳосил етиштириш юзасидан олган мажбуриятни муваффақиятли бажариш имконини беради.

Х. НОРБОЕВ,
Нарпай районидаги «Партия XXII съезди» колхозининг раиси.

УЛУҒ ВАТАНИМИЗДА

Кама дарёсидаги энг йирик тетерин рейдига сузиб юрувчи юк ортувчи «ППФ-ВКФ» машинаси келди. Мамлакатда энг кучли ҳисобланган бу машина етти соатда 1.640 кубметр ёғочни сувдан олиб, баржага тахлаб қўяди. Ҳозир шунча ҳажмдаги ишни учта сузувчи кран бажармоқда.

«ППФ-ВКФ» машинаси Волга — Кама ёғоч сув транспорти институти томонидан яратилди.

●

Ростов машинасозлик заводи кўкламда қўйларнинг жунини қирқиш мавсуми бошлангунча 1.500 дан ортиқ унификация қилинган янги конструкциядаги «ЭСА-12Г» маркали электр қирқиш агрегатлари ясаб берди.

Агрегатларга тез жун қирқадиган машинкалар ўрнатилган. Бу машинкалар ўз иш унуми жиҳатидан чет эллардаги энг яхши намуналардан қолишмайди.

●

Қримнинг шарқи — жанубий соҳилини курорт зонасидаги очилмаган қўриқ дейишади. Мамлакатдаги корхоналар ва олий ўқув юртлари денгиз соҳилидаги Малореченское, Приветное, Рибачье қишлоқларида яқин уч йил ичида беш минг ўринга мўлжаллаб ўттиздан ортиқ пансионат ва дам олиш уйи қурадилар.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг V сессияси. Суратда: сессиянинг мажлислар залида.

И. Глауберзон фотоси.

АРПАГА ЎРОҚ ТУШДИ

ТЕРМИЗ, (**«Совет Ўзбекистони» мухбиридан).** Сурхондарё ғаллакорлари бу йил 62,5 минг гектар майдонда буғдой ва арпа етиштиряптилар. Улар етти йилликнинг сўнгги йилида 55,7 минг тонна дон етиштириш ва шундан 16,2 минг тоннасини давлатга сотиш мажбуриятини олганлар.

Ғаллакорлар ўз сўзларининг устидан чиқиш учун эрта куздаёқ тер тўкиб меҳнат қилдилар. Натижада катта майдонлардаги кузги арпа ўтган йилдагидан бир ҳафта олдин етилди. Пайкалларда «зангори кема»лар — комбайнлар суза бошлади. Ўрим бошланди.

Шеробод районидаги Киров номли колхоз ғаллакорлари арпа ўримини республикада биринчи бўлиб бошладилар. Механизаторлардан Ч. Қодиров, Х. Исоқов, Н. Саодатов, З. Рустамов ўртоқлар арпа ўрим кунлик нормаларини ошириб бажаряптилар. Колхознинг ўртоқ Х. Ғойибназаров бошлиқ ғаллачилик бригадаси далаларида 6 та комбайн ишлаяпти. Улар ғалла ўриш билан айни вақтда, янчиш ишларини ҳам бошлаб юбордилар. Колхоз ғаллакорлари 2 минг 400 гектар майдондаги буғдой-арпанинг ҳаммасини 20 июнгача ўриб-йиғиб олиш ва давлатга 300 тонна дон сотиш учун курашмоқдалар.

А. ХАЛИЛОВ.

КПСС ДЕЛЕГАЦИЯСИ БИЛАН УЧРАШУВ

СОФИЯ, 27 май. (ТАСС). Кеча Болгария Коммунистик партиясининг раҳбарлари Болгария Коммунистик партияси Марказий Комитетида КПСС делегацияси билан учрашдилар, деб хабар беради БТА агентлиги.

Учрашувда СССРнинг Болгария Халқ Республикасидаги элчиси Н. Н. Органов ҳам қатнашди.

Болгария Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Тодор Живков азиз меҳмонларни самимий табриклади ҳамда Болгария Коммунистик партиясининг иши ва вазифалари ҳақида уларга батафсил гапириб берди.

КПСС Марказий Комитети Президиумининг аъзоси, Марказий Комитет секретари М. А. Суслов самимий илтифотлар ва ахборотлар учун ташаккур билдирди. У, ҳар иккала партияни қизиқтираётган баъзи масалаларга тўхталди.

Учрашув ва суҳбатлар ниҳоятда самимий, дўстона вазиятда, КПСС билан Болгария Коммунистик партияси ўртасидаги тўла ҳамжиҳатлик ва бирлик, қардошларча дўстлик руҳида ўтди.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

Меҳнаткашлар депутатлари посёлка, район, шаҳар, область Советларининг сессиялари маҳаллий Советлар билан кенг меҳнаткашлар оммасининг алоқаларини мустаҳкамлашнинг таъсирчан формасидир. Сессиялар хўжалик, маданий қурилишнинг муҳим масалаларини муҳокама қилиш билан, ижроия комитетлар, депутатлар, доимий комиссиялар фаолиятининг умумий йўналишини белгилаб беради, меҳнаткашларга хизмат кўрсатишни яхшилашга қаратилган муҳим қарорлар қабул қилади ва ҳоказо.

Фарғона областида маҳаллий Советларнинг сессияларини тайёрлаш ва ўтказишда катта тажриба орттирилди. Шу масала Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг мажлисида кўриб чиқилди. Фарғона область ижроия комитетининг раиси М. Иброҳимов маҳаллий Советларнинг сессиялари қандай тайёрланаётгани ва ўтказилаётгани ҳақида ахборот берди. Аксар ҳолларда сессиялар белгиланган муддатларда ўтказилмоқда. Сессияда кўриладиган масалаларни тайёрлашга маҳаллий Советларнинг депутатлари, активлар жалб қилинмоқда. Маҳаллий Советларнинг ишида мутахассислар, жамоатчиликнинг кенг доираси қатнашаётганлиги саноатга, қишлоқ хўжалигига, маданий-маиший қурилишга, халқ маорифи, соғлиқни сақлаш органларининг фаолиятига раҳбарлик қилиш масалаларини анча ишнинг кўзини билиб ҳал этиш имконини бермоқда.

Ижроия комитетларнинг, улардаги бўлимлар ва бошқармаларнинг, доимий комиссияларнинг ҳисоботлари, социалистик қонунчиликни мустаҳкамлаш ва жамоат тартибини қўриқлаш масалалари маҳаллий Советлар сессияларининг кун тартибига тез-тез қўйиладиган бўлиб қолди. Сайловчиларнинг наказларини бажариш, шаҳарларни ва аҳоли яшайдиган пунктларни янада ободонлаштириш, колхозчиларни пенсия билан таъминлаш соҳасидаги амалий тадбирларнинг бажарилиши диққат марказида турибди.

Қўқон шаҳар Советининг сессиялари пухта тайёргарлик билан ўтказилмоқда. Бу ерда депутатлар бўлажак сессиялар ҳақида олдиндан хабардор қилиб қўйилади, улар қарор лойиҳалари билан танишиб чиқадилар, сайловчиларнинг таклифларини ўрганадилар. Аниқланган камчиликларни тугатиш юзасидан сессияларни тайёрлаш жараёнидаёқ амалий чоралар кўрилади.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ана шу ижобий тажрибани қайд қилиш билан бирга, маҳаллий Советларнинг оммавий-ташкилий ишида жиддий камчиликлар борлигини ҳам кўрсатиб ўтди. Айрим ижроия комитетлари ўз ишини ҳамон қайта қуриб олган эмас.

Республика Олий Совети Президиуми Фарғона ва бошқа область ижроия комитетларининг эътиборини маҳаллий Советларнинг сессияларини тайёрлаш ва ўтказишдаги камчиликларга жалб этди, сессияларни чақиришнинг белгиланган муддатларига доимо риоя этишни, ижроия комитетлари ва депутатларнинг сайловчиларга тез-тез ҳисоб бериб туришларини йўлга қўйишни талаб қилди.

Олий Совет Президиуми республиканинг шаҳар ва районларидаги қабристонларда зарур тартиб ўрнатиш чоралари тўғрисидаги масалани ҳам қараб чиқди. Коммунал хўжалик министрлигига ҳамда бошқа министрликлар ва идораларга, область ижроия комитетларига қабристонларни обод қилиш, яхшилаш ва сақлаш, қабристонлар территориясида тегишли тартиб ўрнатиш юзасидан амалий чоралар белгилаш ҳамда амалга ошириш таклиф қилинди. (ЎзТАГ).

ЖАКАРТАДА ҚАБУЛ МАРОСИМИ

ЖАКАРТА, 27 май. (ТАСС). Индонезия Коммунистик партиясининг раҳбарлиги партияга асос солинган куннинг 45 йиллиги муносабати билан кеча қабул маросими уюштирди.

Қабул маросимида Индонезия Коммунистик партиясининг 45 йиллигини байрам қилишда қатнашиш учун шу ерда меҳмон бўлиб турган Совет Иттифоқи Коммунистик партияси делегациясининг бошлиғи, КПСС Марказий Комитети Президиуми аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов табрик нутқи сўзлади.

Ш. Р. Рашидов Индонезия Коммунистик партиясини партияга асос солинган куннинг 45 йиллиги билан КПСС Марказий Комитети ва Совет Иттифоқининг барча коммунистлари номидан чин кўнгилдан қутлади ҳамда КПСС делегациясини мана шу катта воқеа муносабати билан ўтказилаётган тантаналарга келишга таклиф қилганлиги учун партия раҳбарлигига миннатдорчилик билдирди.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ V СЕССИЯСИ

ЧОРВАЧИЛИКНИ ЮКСАЛТИРИШ — МУҲИМ ВАЗИФА

*Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари Г. А. ГАБРИЕЛЬЯНЦ доклади**

Депутат ўртоқлар! Кеча Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг пленуми бўлиб ўтди. Пленум КПСС Марказий Комитети март Пленумининг якунларини ва Ўзбекистон партия ташкилотининг қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш соҳасидаги вазифаларини муҳокама қилди, республикамиз қишлоқ хўжалигининг муҳим тармоғи бўлган чорвачиликни юксалтириш юзасидан ҳам конкрет тадбирлар белгилади.

КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қарорлари ва КПСС Марказий Комитети ҳамда СССР Министрлар Совети шу қарорларга мувофиқ қабул қилган қарорлар партиямизнинг, унинг ленинчи Марказий Комитетининг коммунизм қураётган совет кишилари бахт-саодати тўғрисида ғамхўрлик қилишдан ҳам муҳимроқ иши йўқ эканлигини кўрсатади. Партия шу мақсадда колхоз ва совхозларнинг экономикасини мустаҳкамлаш, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш, халқнинг эҳтиёжларини тўла таъминлаш учун кескин чоралар кўрмоқда.

КПСС Марказий Комитети март Пленумининг чорвачилик ўз тараққиёти жиҳатидан жуда орқада қолганлиги тўғрисида берган кўрсатмаси Ўзбекистон ССРга ҳам тўла ва бутунича тааллуқлидир.

КПСС Марказий Комитетининг сентябрь (1953 йил) Пленумидан кейин ўтган даврда республикада мол туёғи кўпайди ва чорвачилик маҳсулдорлиги ошди. Бу эса чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни, бу маҳсулотларни тайёрлаш ва давлатга сотиш миқдорини анча кўпайтириш имконини берди. Қорамолнинг зоти яхшиланди, қоракўл терининг сифати ошди.

Аммо етти йилликнинг олти йили мобайнида хўжаликларнинг барча категориялари бўйича мамлакатга контроль рақамлардагига қараганда кўп миқдорда гўшт, сут, тухум ва жун берилмай қолди. Қоракўл тери тайёрлаш планигина шу давр ичида ошириб бажарилди. Чорвачилик маҳсулотлари етиштиришнинг шундай қониқарсиз аҳволда бўлишига аввало сабаб шуки, мол туёғи ва паррандаларни кўпайтириш плани бажарилмай қолди ва уларнинг маҳсулдорлиги пасайиб кетди.

Ўтган йили республиканинг колхоз ва совхозларида гўшт етиштириш 1963 йилдагига нисбатан 19 процент, сут етиштириш 7 процент ортган бўлса ҳам ана шу маҳсулотларни етиштириш ҳали ҳам жуда паст даражада қолмоқда. Молларнинг кўп нобуд бўлиши, мол туёғини урчитиб кўпайтириш кўрсаткичларининг пастлиги, ички хўжалик эҳтиёжлари учун чорва молларининг кўп сарф қилинаётганлиги ва чорва мол маҳсулдорлигининг камлиги натижасида 1964 йилда республикада чорва молларнинг ҳамма турларини кўпайтириш ва чорвачилик маҳсулотлари етиштириш плани бажарилмай қолди.

Тошкент ва Сирдарё областларида ҳар бир сигирдан 1690-1450 килограмм сут олинаётган бўлса, республикада ўрта ҳисобда бир минг килограммдан ҳам кам олинмоқда.

Молларни бўрдоқига боқиш ва яйловда боқиш яхши уюштирилмаганлиги натижасида хўжаликларда чорва моллар анча кўп нобуд бўлмоқда. Кўпгина колхоз ва совхозларда, хусусан Самарқанд, Сирдарё ва Қашқадарё областларидаги колхоз ва совхозларда асосан хўжасизлик натижасида мол кўп нобуд бўлмоқда. Республикада 1964 йилда ҳар 100 сигирдан 28 бузоқ, ҳар 100 совлиқ қўйдан 21 қўзи кам олинди, асосий урғочи чўчқадан эса атиги 14 чўчқа боласи олинди.

Республикадаги колхоз ва совхозларда қоракўл тери ва жунни мустасно қилганда, чорвачилик маҳсулотлари етиштириш 1964 йилда ҳам ҳеч қандай фойда келтирмади. Қишлоқ хўжалиги министрлиги совхозларидагина чорвачилик маҳсулотларини реализация қилиш натижасида 1964 йилда 17,8 миллион сўм зарар кўрилди. Республикадаги колхозларда ҳам аҳвол шундай.

Ем-хашак етиштиришни кўпайтириш — чорвачиликни юксалтиришнинг асосий шартидир. Ҳаммага яхши маълум бўлган бу ҳақиқатни кўпинча эсдан чиқариб қўймоқдамиз. Республика колхоз ва совхозларининг ем-хашак базаси анча орқада қолмоқда, етиштирилаётган ем-хашак чорвачиликнинг эҳтиёжларини таъмин этмаётир. Кейинги йилларда республикада мол озуқаси экилган майдонлар кескин суратда камайиб кетди.

Мен беда етиштириш масалаларига алоҳида тўхталиб ўтмоқчиман. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Президиуми шу йил февраль ойида республикада алмашлаб экишни ўзлаштириш ва бедачилик хўжалигини тубдан яхшилаш чоралари тўғрисидаги масалани махсус қараб чиқди. Бу тасодифий бир ҳол эмас. Ўзбекистон ССР Олий Советининг 1962 йил июнь ойида бўлиб ўтган сессияси «Ўзбекистон ССР колхоз ва совхозларда алмашлаб экишни жорий қилиш, ўзлаштириш ва ердан тўғри фойдаланиш тўғрисида» Қонун қабул қилди. Алмашлаб экишни ўзлаштириш экин майдонларининг иқтисодий жиҳатдан энг фойдали структурасини вужудга келтиришни таъминлайди, у пахта ҳосилдорлигини оширишнинг муҳим шартидир. Бедага бўлган муносабатни тубдан ўзгартирмай туриб, алмашлаб экишни ўзлаштириш мумкин эмас. Шу билан бирга, беда суғориладиган ерларда мол озуқасининг энг муҳим манбаидир.

Кейинги йилларда республикада бедачилик хўжалиги эътиборсиз ташлаб қўйилган эди. Беда экиш юзасидан хўжаликлар қабул қилган планлар беда уруғи мавжуд бўлгани ҳолда ҳам бажарилмаётир. Хусусан Фарғона ва Андижон областларида кўп ерларга беда экилмай қолди. Кўп хўжаликларда бедапояларнинг умумий экин майдонидаги салмоғи жуда паст, баъзи хўжаликларда эса беда бутунлай экилмай қўйилди. Масалан, Ўзбекистон районидаги «Ўзбекистон» колхозида жами 1.378 гектар экин майдони бўлса, шунинг атиги 6 гектарига беда экилмоқда.

Беда тўғри парвариш қилинганида витаминга бой жуда кўп ҳосил беради.

Бедачилик хўжалигини жиддий суратда яхшилаш керак. Бу йил колхоз ва совхозларда бедапояларни 275 минг гектарга етказиш ёки ўтган йилдаги бедапоялар миқдорига нисбатан 44 минг гектар кўпайтириш мўлжалланади. Аммо, шуни айтиш керакки, беда экиш плани шу пайтгача атиги 75 процент бажарилди. Қорақалпоғистон АССРда ва Хоразм областида аҳвол айниқса қониқарсиздир.

Яна шу нарсага эътиборни жалб этишни истайман: бу экин оқсил-витаминли озуқа ва моллар рационига қўшимча деб ҳисобланади. Бу эса ҳўллигида молларга едириладиган беданинг тўйимлилигини қуруқ бедага нисбатан бир ярим баравар ошириш имконини беради. Биз бу экиннинг ана шундай катта имкониятларидан фойдаланмаётирмиз. Бизнинг республикамизда бу масалага эътибор берилмаётир, бедани сунъий равишда қуритадиган ва бедани талқон қилиб берадиган агрегатлар ишлатилмаётир деса бўлади. Бедани йиғиштириб олиш юзасидан Ўрта Осиё қишлоқ хўжалигини механизациялаш ва электрлаштириш институти ишлаб чиққан илғор технология ҳали ҳеч қаерда жорий қилинган эмас. Беда ўрадиган машиналар ишлаб чиқаришни қарийб 10 йилдан буён йўлга сололмаётирмиз. Бу мутлақо кечирилмаслик бир ҳолдир.

Ем-хашак проблемасини экинлардан бирон хилини етиштириш йўли билан ҳал этиш мумкин эмаслигини унутмаслик керак. Ҳар бир хўжалик маҳаллий шароитларда энг кўп ҳосил берадиган ва энг кўп фойдали бўлган хашаки экинларни танлаб олиши керак. Кўп йилларнинг тажрибаси шуни кўрсатдики, республикамиздаги хўжаликларда маккажўхори ва оқжўхоридан силос бостириш учун ҳам, дон ўрнида ишлатиш учун ҳам юқори ҳосил олиш мумкин. Биз ем-хашак базасини мустаҳкамлаш учун ана шу экинларнинг бой имкониятларидан тўла фойдаланишимиз керак.

Ваҳолонки, маккажўхори ва оқжўхори экиш планлари йил сайин бажарилмаётир. Шу йил ҳам экиш планини 20 майгача фақат Қашқадарё области бажарди.

Кўп хўжаликларда маккажўхори ва оқжўхори учун ёмон ерлар ажратиб берилмоқда, етарли миқдорда минерал ўғитлар берилмаётир. 1964 йилда республикада ҳар гектар ердан ўрта ҳисобда атиги 183 центнер кўкпоя олинди. Қорақалпоғистон АССРда Куйбишев номли ва Беруний номли совхозларда силосбоп маккажўхори ҳосили гектар бошига 47 центнерни ташкил этди, холос.

1964 йилда жами салкам 2 миллион тонна маккажўхори силоси бостирилди. Ҳар гектар ердан ўрта ҳисобда лоақал 300 центнер кўкпоя олинганида ҳам 3 миллион тоннадан кўпроқ силос, ёки амалда бостирилган 5,8 тонна ўрнига ҳар бир сигир учун 9 тоннадан кўпроқ силос бостириш мумкин бўлур эди. Гектар бошига 300 центнердан силосбоп маккажўхори ҳосили минимал ҳосил деб ҳисобланади. Бу ҳосилни агротехниканинг энг элементар талабларига риоя қилиш йўли билан етиштириш мумкин.

Беда, маккажўхори ва оқжўхори билан бир қаторда хашаки илдиз мевалар етиштириш ҳам катта аҳамиятга эга. Жавдар, шабдор, нўхат каби экинларни кузда экиш ва уларни аралаштириб экиш озуқа етиштиришни кўпайтириш учун катта резервдир. Бу эса, чорва молларни эрта баҳорнинг энг оғир пайтларида ғоят қимматли кўк хашак билан боқиш имконини беради. Кўк хашак катта аҳамиятга эгадир.

Лалмикор зонадаги ғаллакор хўжаликларда молларга едириладиган донни, лалмикор беда майдонларини, силосбоп кунгабоқар, полиз экинлари етиштиришни кўпайтириш ҳисобига, шунингдек сомондан тўла ва энг рационал фойдаланиш йўли билан ем-хашак ресурсларини тўлдира бориш учун катта имкониятлар бор. Сомон молларга едирилишдан олдин химиявий йўл билан ишланганида унинг туюмлилиги икки баравар ортиши мумкин.

Қўйчиликни янада ривожлантириш яйлов хўжалигини мустаҳкамлаш билан маҳкам боғланган. Иттифоқ ҳукуматининг ёрдами туфайли кейинги 5 йил мобайнида яйловларни ўзлаштириш ва уларга сув чиқариш соҳасида кўп иш қилинди. Республикада 31 миллион гектар яйловнинг қарийб 22 миллион гектарига сув чиқарилди ва бу яйловлардан фойдаланилмоқда. Артезиан қудуқлари суви билан суғориш катта истиқболга эга. Шу йўл билан 25 минг гектарга яқин майдонни суғориш мумкин. Ҳозирги вақтда бу ерларнинг қарийб 4000 гектари хашаки ва озиқ-овқат экинлари экиш учун тайёрланди. 1964 йилда эса шу ерларнинг атиги 1.800 гектари экилган эди.

Бу йил 600 минг гектар яйловга сув чиқариш, совхозларда 1 миллион 100 минг гектар майдонда молларни суғориш шохобчаларини реконструкция қилиш, артезиан қудуқлари суви билан суғориш учун 678 гектар ерни тайёрлаш мўлжалланади. Республикада ҳали сув чиқарилмаган 9,7 миллион гектар яйлов бўлиб, шундан 6.6 миллион гектари Устюрт ясси тоғларида жойлашган. Биз бундай шароитда асосий эътиборни хашаки экинлар экиш ва қўшимча экиш йўли билан яйловлардан тўғри фойдаланишга ва уларнинг ҳолатини тубдан яхшилашга қаратишимиз зарур. Кейинги 2-3 йил ичида бу соҳада баъзи ишлар қилинди. 33,5 минг гектар майдонга саксовул, изень, терескен, шувоқ ва бошқа ўтлар экилди. Аммо, яйловларнинг ҳолатини яхшилаш юзасидан берилган топшириқлар бажарилмаётир. 1964 йилда даштлардаги яйловларда хашаки ўтлар экиш плани атиги 27 процент бажарилди.

Кейинги йилларда республикада аралаш озуқа ишлаб чиқарадиган саноат вужудга келтирилди. Лекин бу саноат ишлаб чиқараётган озуқа катта талабларимизга ҳали жавоб бермаяпти. Бу саноат ишлаб чиқараётган маҳсулотларнинг хиллари кам, турли ёшдаги мол ва паррандалар учун аралаш озуқа етарли миқдорда тайёрланмаяпти. Озуқа ачитқиси ишлаб чиқариш кейинда қолмоқда. Янгийўл гидролиз заводи 1964 йилда ишлаб чиқариш қувватлари анча ошганига қарамай, атиги 1.700 тонна озуқа ачитқиси ишлаб чиқарди. Халқ хўжалиги кенгашига қарашли корхоналар шу йилнинг 4 ойи ичида пландаги 1.410 тонна ўрнига 1.122 тонна озуқа ачитқиси ишлаб чиқарди. Бундай нуқсонларга барҳам бериш керак.

Чорва молларнинг зотини яхшилаш чорвачиликни интенсивлаш ва унинг рентабеллигини оширишда жуда катта ўрин тутади.

Республика Олий Совети Президиуми 1960 йилда «Наслчилик ишини яхшилаш ва чорвачиликда сунъий қочиришни кенг қўллаш тўғрисида» Фармон чиқарди. Ана шу Фармонни амалга ошириш юзасидан кўрилган тадбирлар жами мол туёғида зотли қорамол салмоғини 1960 йилдаги 36 процентдан 1964 йилнинг бошигача 54 процентгача, Тошкент, Андижон областларида эса 70-72 процентгача кўпайтириш имконини берди. 1958 йилда наслчилик иши ва сунъий қочириш билан шуғулланувчи 11 давлат станциясининг ташкил этилганлиги бу соҳада катта роль ўйнади.

Кўпгина районларда сунъий қочириш усулини қўллашда анча муваффақиятларга эришилди. Масалан, Янгийўл ва Ленин районларидаги колхоз ҳамда совхозларда сунъий усулда қочирилган ҳар 100 сигирдан 92 бузоқ, Андижон областидаги В. Расулов сунъий қочирувчи техник бўлиб ишлаётган 8-«Избоскан» совхозида 1964 йилда сунъий усулда қочирилган 334 сигирдан 326 бузоқ олинди, 69 сигир бир йил ичида икки марта туғди. Аммо, сунъий қочириш усулини кенг жорий қилишда зарур база яратиб берилмади.

Энг катта камчилик яна шундан иборатки, кўп хўжаликларда поданинг ўрнини тўлдириб турадиган таналарни етиштириш учун база вужудга келтирилган эмас. Шу сабабли республика ҳар йили яхшироқ қорамолларни кўп миқдорда бошқа жойлардан келтиришга мажбур бўлмоқда. Кейинги 10 йил ичида 100 мингдан кўпроқ бузоқ келтирилди. Ҳозирги вақтда республикада 4 та наслчилик заводи, тана етиштириладиган 9 та наслчилик хўжалиги ташкил этилди. Лекин булар республиканинг зотли ёш молларга бўлган эҳтиёжларини тўла таъминламайди. Шу сабабли бу соҳадаги ишларни кенгайтириш керак.

Қўйларнинг зотини яхшилаш ва маҳсулдорлигини ошириш — қоракўлчилик соҳасидаги муҳим вазифадир. Баъзи хўжаликларда бу иш ўз ҳолига ташлаб қўйилган.

Биз Бутуниттифоқ қоракўлчилик институти олдига ҳам жиддий талаб қўйишга ҳақлимиз. Бу институт қоракўл терининг сортини яхшилаш соҳасидаги ишларни кучайтириши ва хўжаликларга кўпроқ амалий ёрдам бериши керак.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети 1960 йилда қоракўлчиликда наслчилик ишини яхшилаш тўғрисида махсус қарор қабул қилган эдилар. Давлат наслчилик заводлари ва таналар етиштириладиган наслчилик хўжаликлари ташкил этилди, молларнинг қулоғига тамға босувчи ходимлар группаси вужудга келтирилди, қоракўлчилик хўжаликлари рангдор терилар етиштириш учун ихтисослаштирилди. Аммо, бу соҳадаги ишларнинг ҳаммаси ҳам бажарилди, деб бўлмайди. Ана шу қарорда кўзда тутилган тадбирларнинг ҳаммаси тўла равишда амалга оширилиши лозим.

Кейинги йилларда қоракўлчиликда қўйларни серпушт қиладиган стимулятор СЖКдан кенг фойдаланилмоқда. Хўжаликлар 1964 йилда совлиқ қўйларнинг 40 процентига шу дориларни ишлатиб, бу йил дастлабки маълумотларга қараганда, 100 совлиқ қўйдан 129 қўзи олдилар. Ўтган йилларда эса, ҳамма жойда ҳам яхши натижаларга эришилди, деб бўлмайди. Тажриба шуни кўрсатадики, қўйларни серпушт қилишнинг самарали методини озуқа ва бошқа шароитларни эътиборга олиб қўллаш керак.

Чорвачиликда меҳнат унумдорлигини ошириш, маҳсулотнинг таннархини камайтириш, фермалардаги ишларни механизациялаш даражасига чамбарчас боғлиқдир. Ваҳолонки, республикада чорвачилик ишларини механизациялаш жуда паст даражада турибди. Аслини олганда, бир неча паррандачилик фабрикалари ва айрим совхозларни мустасно қилганда, республикамизда чорвачиликни комплекс механизациялаш амалга оширилгани йўқ.

Чорвачилик фермаларидаги ишларни механизациялаш юзасидан белгиланган планлар йил сайин бажарилмай қолмоқда. 1964 йилда машина билан сут соғиш ва озуқа тақсимлашни механикалаштириш планининг атиги ярми бажарилди. Шуни айтиш керакки, кўп фермаларда ўрнатилган машина-ускуналардан ҳам қониқарсиз фойдаланилмоқда. Озуқани қайта ишлайдиган ва тарқатадиган ҳамда гўнгни йиғиштириб оладиган механизмларнинг фақат 60-70 процентидан фойдаланилмоқда, сут соғадиган 627 установканинг атиги 263 таси ишлатилмоқда. Техника хизмати йўлга қўйилмаганлиги орқасида ишлаб турган установка ва механизмлар ҳам кўп вақт бекор турибди.

Республикада тайёрланиши мумкин бўлган асбоб-ускуналарнинг етишмаётганлиги натижасида паррандачилик хўжаликларида механизация жорий қилинмаётир. Аммо, Қишлоқ хўжалик министрлиги ҳам, Халқ хўжалиги кенгаши ҳам, «Узсельхозтехника» ҳам бу масала билан жиддий шуғулланмаётир. Қўйчиликда хусусан даштларда хашак тайёрлаш ишлари шу вақтгача механизациялаштирилмаган. Ўрта Осиё қишлоқ хўжалигини механизациялаш ва электрлаштириш институти дашт яйловлардаги дағал ўтларни йиғиштириб олиш учун яхши машина тайёрлади. Аммо, бу машинани кўплаб ишлаб чиқариш масаласи бир неча йилдан буён ҳал этилганича йўқ.

Чорвачиликнинг юксалтирилишини таъминлаш учун бошқа бир қанча жиддий камчиликларни тезликда бартараф қилиш чораларини ҳам кўриш керак. Агар кўрсатиб ўтилган камчиликларни тамомила йўқотиш учун қатъий чоралар кўрмайдиган бўлсак, давлатнинг чорвачилик рентабеллигини ошириш соҳасида кўрсатаётган катта моддий ёрдами кутилган натижаларни бермайди.

Республикада чорвачиликни пахтачилик, сабзавотчилик билан ва бошқа тармоқлар билан яхши қўшиб олиб бориб, юксак даражада уюштираётган хўжаликлар оз эмас. Масалан, юқори ҳосилли «Пахтаорол» пахтачилик совхозида чорвачилик ҳам ривожланган. Бу совхозда 4000 га яқин қорамол, шу жумладан 1.200 сигир, шунингдек кўп миқдорда чўчқа ва паррандалар бор. 1964 йилда бутун экин майдонининг 21,8 процентига хашаки экинлар, шу жумладан 14,3 процентига беда, 7 процентига силосбоп экинлар экилди. Бу эса молларни хашак билан тўла таъминлаш имконини берди. Бунинг натижасида ҳар бир сигирдан ўрта ҳисобда 2.506 килограмм сут соғиб олинди, барча ёш молларнинг вазни бир кечаю кундузда ўрта ҳисобда қарийб 400 грамм ортди. Калинин районидаги ўртоқ Турғун Мирзаев раис бўлган «Ўзбекистон 40 йиллиги» колхозида ҳам шундай қувончли натижаларга эришилди. Бу хўжаликда юксак ривожланган сабзавотчилик ва чорвачилик бир-бирига қўшиб олиб борилмоқда. Колхозда 230 бош сигир бор, 1964 йилда уларнинг ҳар биридан 3840 килограммдан сут соғиб олинди. Гўштга топширилган ҳар бир қорамолнинг тирик вазни ўртача 329 килограммни ташкил этди. Бунга мустаҳкам озуқа базаси туфайли эришилди. 1964 йилда ҳар гектар ердан 97 центнердан беда пичани, 517 центнердан силосбоп маккажўхори пояси, 558 центнердан илдиз мева олинди. Фермадаги асосий ишлар механизациялаштирилган.

Чорвачиликни ихтисослаштириш уни муваффақиятли суратда ривожлантиришнинг энг муҳим омилларидан биридир. КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қарорлари чорвачиликни ихтисослаштириш учун кенг йўл очиб берди. Республикада бу соҳада кўп иш қилинди. Йирик қўйчилик хўжаликлари ташкил этилди. Кўпгина колхоз ва совхозларда йирик сутчилик фермалари вужудга келтирилди. Саноат негизида ташкил этилган паррандачилик ривожланмоқда.

Паррандачилик фабрикалари республикамизнинг нисбатан ёш корхоналаридир. Аммо, ихтисослаштириш ва паррандаларни бир жойга тўплаш, комплекс механизацияни, ишлаб чиқаришнинг ва меҳнатни ташкил этишнинг прогрессив формаларини жорий қилиш натижасида паррандачилик фабрикалари 1964 йилда асосий кўрсаткичларнинг ҳаммаси бўйича топшириқни бажардилар.

Тухум етиштириш плани 110 процент бажарилди. 24,2 миллион дона тухум олинди, бу 1963 йилдагидан қарийб 11 миллион дона кўпдир. Паррандачилик фабрикалари парранда гўшти сотиш планини 119 процент бажарди, 7,7 миллион бош жўжа очирди. Ҳар 10 дона тухумнинг таннархи Тошкент паррандачилик фабрикасида 51 тийин, Фарғона паррандачилик фабрикасида 57 тийин бўлди. Лекин буларнинг ҳаммаси қилинадиган катта ишларнинг муқаддимаси, холос. 1965 йилнинг ўзидаёқ республикадаги паррандачилик фабрикаларида тухум етиштириш икки баравардан зиёд оширилиши, парранда гўшти етиштириш анча кўпайтирилиши керак.

Республикада чўчқачилик ҳам саноат негизига кўчирилмоқда. Қорамолларни бўрдоқига боқувчи колхозлараро ва совхозлараро хўжаликлар ташкил этишда ҳам дастлабки ижобий натижаларга эришилди.

Андижон, Фарғона ва Тошкент областларининг хўжаликлари тўғри иш қилмоқда. Бу хўжаликлар соғин сигирларни боқадиган, подадаги қари молларнинг ўрнини тўлдириш учун ёш моллар ўстириб берадиган, сўқимбоп молларни етилгириб ва бўрдоқи қилиб боқадиган айрим ферма ва бригадалар ташкил қилмоқда, чорвани ем-хашак билан тўла таъминлаш учун ана шу ферма ва бригадаларга ер бириктириб қўймоқда, шунингдек хизмат кўрсатувчи доимий бригадалар тузмоқда.

Бироқ, чорвачиликни ихтисослаштириш вақтида республиканинг баъзи район ва областларида шу баҳона билан чўчқачилик ва паррандачилик фермалари тугатиб юборилди.

Ихтисослаштириш — мураккаб жараён. Каттагина ташкилий иш олиб боришдан ташқари, кўплаб капитал маблағ сарфлаш, хўжаликларни моддий техника воситалари билан, шунингдек малакали кадрлар билан яхшилаб таъминлаш керак бўлади. Янги тузилган совхозларда уй-жой, маданий-маиший ва ишлаб чиқариш иншоотлари қуришни кенг авж олдириб юбориш лозимлигига республика Қишлоқ хўжалик министрлигининг эътиборини жалб этиш зарур.

Ўтган йили ветеринария хизмати қайта ташкил қилинди. Ҳар қайси районда илгариги район ветеринария шифохоналари негизида ветеринария станциялари тузилди, ветеринария лабораториялари ташкил этилди, қуйи ветеринария тармоғи кенгайтирилди ҳамда уларни мутахассислар билан мустаҳкамлаш соҳасида баъзи ишлар қилинди. Сўнгги йилларда республикада чорва молларнинг бир қанча хатарли юқумли касалликларига барҳам берилди. Бироқ, кўпгина хўжаликларда санитария-профилактика тадбирлари бажарилмаяпти, Ветеринария уставини жиддий равишда бузиш ҳолларига йўл қўйилаяпти.

Уқувсизлик билан берилган айрим кўрсатмалар аввало бундай раҳбарларнинг нотўғри хатти-ҳаракатлари чорвачиликка жиддий зарар етказиб қўяётгани сингари ҳоллар кўп учраб туради. Биз чорвачилик мутахассисларига нисбатан ўз муносабатимизни ўзгартиришимиз, уларга доимо ёрдам ва мадад бериб туришимиз, уларнинг ташаббусини рағбатлантиришимиз ва меҳрибонлик, ғамхўрлик кўрсатишимиз лозим.

Март Пленуми фан ва илғор тажриба ютуқларидан ёмон фойдаланилаётганлиги ҳам қишлоқ хўжалигини орқага судраётган сабаблардан бири, деб атади. Республика олимлари яйловларни яхшилаш, суғориладиган ерларда ем-хашак етиштиришни кўпайтириш хусусида, наслчилик иши хусусида, аралаш озуқалар тайёрлаш, гельминтларга қарши кураш ва бошқа бир қанча масалалар тўғрисида сўнгги йилларда қимматли таклифларни тайёрлаб бердилар. Бироқ, республика илмий муассасаларининг эришган ютуқлари ҳамда илғорлар тажрибаси чорвачиликка жуда суст жорий қилинмоқда.

КПСС Марказий Комитетининг март Пленуми қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш соҳасидаги энг зарур чораларни кўриб чиқар экан, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари тайёрлаш системасида жиддий камчиликлар борлигини назарда тутиб, шу системани яхшилаш масалаларига катта эътибор берди.

СССР Министрлар Совети шу йил 1 майдан бошлаб колхозлар, совхозлар ва давлатнинг бошқа хўжаликлари учун Ўзбекистон ССРда амалда бўлган қорамол нархларига ўрта ҳисобда 45 процент, чўчқа нархларига 35 процент, колхозлар учун қўй нархларига 10 процент устама қўшиб бериш тартибини тасдиқлади. Давлатга янги нархлар билан сут ва қаймоғи олинган сут сотишдан каттагина қўшимча даромад олинади.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари тайёрлашнинг бир неча йилларга мўлжалланган қатъий планлари белгилаб қўйилганлиги қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш соҳасида кўрилган энг катта тадбирдир. 1970 йилгача республикада 1965 йил ҳажмига нисбатан сут, гўшт, тухум тайёрлаш ҳажмини анча кўпайтириш белгилаб қўйилди. Планларни колхоз ва совхозларга етказиш соҳасида масъулият ва қунт талаб қилувчи иқтисодий ишни амалга ошириш лозим бўлиб турибди.

Совет ва қишлоқ хўжалик органларининг, тайёрлов ташкилотларининг вазифаси — чорвачилик маҳсулотлари тайёрлаш ва шундай маҳсулотларни давлатга сотиш планларини бажаришда давлат интизомини мустаҳкамлашдан иборат, токи ҳар бир хўжалик ойлик, квартал ва йиллик планларни пухта бажарадиган бўлсин. Чорва мол, сут, тухум ва бошқа хил чорва маҳсулотлари тайёрлашдаги ҳар хил бузишлар ва суиистеъмолларга қатъиян барҳам бериш керак.

Бизнинг дастлабки ҳисоб-китобларимиз шуни кўрсатиб турибдики, белгиланган планларни бажариш учун, шунингдек қишлоқ аҳолисининг чорва маҳсулотларига бўлган эҳтиёжларини қондириш учун 1970 йилгача ҳамма категориядаги хўжаликларда чорва маҳсулотлари етиштиришни қуйидаги миқдорларга етказиш зарур: тирик вазндаги гўшт 344 минг тоннага, сут 1 миллион 250 минг тоннага, тухум 860 миллион донага, жун 23 минг тоннага етказилади. Шу муносабат билан чорва моллар сони ва маҳсулдорлиги кескин оширилади.

Чорвачиликни юксалтиришнинг 1970 йилгача мўлжалланган программасини амалга ошириш 1965 йилда қабул қилинган мажбуриятларнинг муваффақиятли бажарилишига кўп жиҳатдан боғлиқ бўлади. Чорва туёғини сақлаб қолиш соҳасида жойларда кўрилган чоралар ва Иттифоқ ҳукуматининг ёрдами натижасида 1964—1965 йилги ўтган қишлов асосан муваффақиятли тугалланиб, бу йил чорвачиликнинг аҳволи бирмунча яхшиланди. Қўйчиликда қўзилатиш кампанияси тез ва яхши кўрсаткичлар билан ўтди — ҳар 100 совликдан 104 та қўзи ва улоқ олинди. Ҳар 100 бош сигирдан ва урғочи чўчқадан ҳам кўпроқ бузоқ ва чўчқа боласи олинди. Чорва туёғини сақлаб қолиш соҳасидаги иш яхшиланди. Тухум етиштириш ва сотиш кўпайди.

Бироқ, биз чорвачиликдаги ишларимизнинг аҳволи бир оз яхшиланибди, деб хотиржамланиб қолмаслигимиз керак. Бу — чорвачиликни янада юксалтириш соҳасида КПСС Марказий Комитетининг март Пленуми қўйган катта-катта вазифаларни амалга ошириш борасида дастлабки қилинаётган ишлар, холос. Сув танқислиги сабабли, чорвани ем-хашак билан таъминлашда вужудга келган қийинчиликлар бизнинг зиммамизга бу йилги олган мажбуриятларимизнинг муваффақиятли бажарилишини таъминлаш учун ўз ғайратимизни икки-уч ҳисса ошириш вазифасини юкламоқда. Вужудга келган шароитда табиий ўт тайёрлаш соҳасидаги имкониятлардан тўлиқ фойдаланиш учун ҳамма чораларни кўриш зарур. Сувли ерларда ем-хашак етиштириш алоҳида аҳамият касб этмоқда.

Колхоз ва совхоз раҳбарлари ҳамда мутахассисларининг энг зарур вазифаси — беданинг биринчи ўримини яқин кунларда тўла тугаллашдир. Ёз давомида бедани камида тўрт-беш марта ўриб олиш учун бедапоялардан хашакни четга олиб чиқиб кетгандан кейиноқ, участкаларни дарҳол суғориш лозим. Яқин кунларда ғаллакор хўжаликларда бошоқли дон экинларини йиғиштирила бошлайди. Сомонни ҳам тўла йиғиштириб олиб, сақлаб қўйиш зарур.

Ўтган йиллардан қолган ҳамма ем-хашакни ҳисобга олиб, уни тўла сақлаб қолиш чорасини кўриш даркор. Бу йил ем-хашакни айниқса тежаб-терғаб сарфлаш, уни молларга фақат қирқиб яхши тайёрлаб бериш лозим. Ўртоқ Нарижнийнинг Қува районидаги «Ленинград» ва «Коммунизм» колхозларида ва Фарғона областининг бошқа бир қанча колхозларида ўрнатилган агрегатини кенг қўллаш керак. «Ленинград» ва «Коммунизм» колхозларида агрегат ем-хашакни қирқади, унга концентрат аралаштириб буғлайди. Бундай ем-хашакни чорва моллар нишхўрт чиқармасдан иштаҳа билан ейди. Чигит шелухасидан тўлароқ фойдаланиш керак.

Биз чорва маҳсулотлари етиштиришни кўпайтиришга ҳаракат қилар эканмиз, кишилар билан ташкилотчилик иши ва тарбиявий иш олиб боришни бутун чоралар билан яхшилашимиз керак.

Соғлиқни сақлаш ва Маориф министрликларининг органлари, «Ўзбекбирлашув», меҳнаткашлар депутатлари область ва район Советларининг раҳбарлари чорвадорларга, айниқса узоқ яйловлардаги чўпонларга маданий-маиший, савдо, медицина хизмати кўрсатишга кўпроқ эътибор беришлари мутлақо шарт.

Чўпонларнинг болаларини ўқитишни яхшилаш тўғрисидаги жуда муҳим масала яқинда ижобий тарзда ҳал қилинди. 7 ёшдан 15 ёшгача бўлган болаларни мактаб-интернатларда ўқитиб, уларни тўла равишда давлат таъминотига олишга қарор қилинди.

КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қарорлари яқин икки йил ичида чорвачиликни кескин юксалтириш имконини берадиган объектив шарт-шароитлар вужудга келтирмоқда.

Республикадаги совет ва қишлоқ хўжалик органлари, колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари ҳамда мутахассислари, колхозчилар, совхозларнинг ишчилари, қишлоқ хўжалигидаги барча меҳнаткашлар партия ташкилотлари раҳбарлиги остида чорвачиликнинг қолоқлигини жуда қисқа муддат ичида тугатиш, чорва маҳсулотлари етиштиришни янада кўпайтириш учун бутун куч-қувватларини сарфлайдилар ва шу орқали совет халқининг фаровонлигини яхшилаш ишига муносиб ҳисса қўшадилар, деб ишонч билдиришга рухсат этгайсиз. (Қарсаклар).

*) *(Доклад қисқартирилган стенограммага мувофиқ босилди).*

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ДОИМИЙ КОМИССИЯСИНИНГ РАИСИ ДЕПУТАТ А. ҲАЙДАРОВНИНГ ҚЎШИМЧА ДОКЛАДИ

Республика Олий Советининг Қишлоқ хўжалиги доимий комиссияси чорвачиликни янада ривожлантириш тўғрисидаги масаланинг ушбу сессияда муҳокама этилаётганлиги жуда ўз вақтида қилинган фойдали иш бўлди деб ҳисоблайди. Бу эса партия ва ҳукумат қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш ва шу асосда меҳнаткашларнинг турмуш даражасини ошириш масалаларига жуда катта эътибор бераётганликларини яна бир карра кўрсатиб турибди.

Чорвачиликни янада ривожлантириш биринчи галда мустаҳкам ем-хашак базаси яратишга боғлиқ. Ўтган йили айрим хўжаликлар ва районлар қулай об-ҳаво шароитидан фойдаланиб, табиий пичанзорлардан яхшигина ҳосил олди, хашаки экинлардан мўл ҳосил етиштирди ва шу орқали бир ярим-икки йилга етадиган ем-хашак ғамлаб қўйди. Афсуски, ҳамма хўжаликлар ҳам шундай қилди, деб бўлмайди. Масалан, Самарқанд областида катта-катта пичанзорлар бўлишига қарамай, колхозлар чорвани дағал хашак билан атиги 85 процент, совхозлар 89 процент таъминлади, холос. Қорақалпоғистон АССР ҳамда Сурхондарё ва Хоразм областларида аҳвол бундан ҳам ёмон бўлди. Шунинг орқасида иш натижалари ҳам пасайиб кетди. Айни ем-хашак тайёрлашга етарли эътибор бермаган хўжаликларда чорванинг кўплаб нобуд бўлишига йўл қўйилди, моллардан кам маҳсулот олинди.

Бу йил ем-хашак жамғариш имкониятларимиз ўтган мавсумдагидан анча камроқ. Сув етишмаслиги орқасида кўпгина хўжаликлар беда ва маккажўхоридан мўл ҳосил олиш учун кўпроқ харажат қилишга мажбур бўладилар. Ўтлар жуда ёмон ўсганлиги учун Бухоро областининг колхоз ва совхозларида, Самарқанд, Қашқадарё, Сирдарё областларининг айрим хўжаликларида ва Тошкент областининг Келес массивида аҳвол мушкул бўлиб қолди. Кузги ва қишки яйловларни сақлаб қолмоқ учун подалаги молларни узоқроқ районларга ҳайдаб бориш масаласини пухта ўйлаб кўриш керак.

Бизнинг фикримизча, ҳозирнинг ўзидаёқ ҳамма хўжаликларда яйловларнинг ҳар бир бўлагидан омилкорлик билан фойдаланиш лозим. Имконият бор бўлган жойларда фурсатни қўлдан бермай, табиий ўтлоқлардан пичан ўриб олавериш керак. Ҳозир асосий вазифа пичанни ва бошқа ҳамма дағал хашакларни барча майдондан ўз вақтида йиғиштириб олишдан иборат. Яйловлардан тўғри фойдаланишни таъминлаш зарур.

Кўпгина хўжаликларда анчагина ортиб қолган ем-хашак бор. Ана шу хашакни чиритмасдан ва ўғирлатмасдан сақлаб қўйиш ғамини ейиш керак. Нурота районидаги «Ғозғон» совхози, Қашқадарё областидаги «Муборак» ва «Нишон» наслчилик заводларининг тажрибаси диққатга сазовордир. Бу жойларда дағал хашакнинг кўп қисми ё қирқиб, ё бўлмаса тойлаб қўйилган. Шунинг учун ем-хашак жуда яхши сақланиб тураверади.

Бир қанча хўжаликларда чорвани асоссиз равишда кўплаб сотиб юборишга ёки ички эҳтиёжлар учун сўйиб юборишга йўл қўйилмоқда. Урғочи ҳайвонларни сақлаб қолишга айниқса эътиборсизлик билан қаралмоқда. 1964 йилда республика колхозларидаги сигирларнинг ёнига 69 минг сигир қўшилган бўлса, йил давомида 89 минг сигир қўлдан чиқариб юборилди. Чимбой район қишлоқ хўжалик бошқармасининг рухсати билан «Қорақалпоқ» совхозида планда кўрсатилган 254 бош ўрнига 1.100 бошдан кўпроқ сигир гўштга топшириб юборилди. Битта бузоқни сигир қилиш учун қанчадан-қанча меҳнат, маблағ ва вақт сарф бўлиши чорвачиликдан хабари бўлган ҳар бир ходимга маълум. Айрим хўжалик ходимлари сигирларни мана шундай енгилтаклик ва масъулиятсизлик билан исроф қилаётганлигига чидаб бўлмайди.

Давлатга орик мол топшириш натижасида колхоз ва совхозлар қандай зарар кўраётганлиги ҳам маълум. Ўтган йили қоракўлчилик совхозлари шундай сабаб билан 2 миллион 810 минг сўмни қўлдан бериб қўйди. Сурхондарё областидаги «Бойсун» совхозида 32 килограммли ҳисор қўйлар сўйила берди, ваҳолонки, шундай қўйларнинг тирик вазни 50—60 килограмм ва бундан ҳам ортиқ бўлиши керак эди. Чорва молларни ўтлатиб ва қўлда боқиб семиртиришни тўғри ташкил этишга эътибор бериш лозим.

Яйловлардан тўғри фойдаланиш билан бир қаторда сувли ерларда хашаки экинлардан мўл ҳосил олиш чорасини кўриш керак. Республикада беда, маккажўхори, хашаки илдиз меваларни кам олаётган кўпгина хўжаликлар мавжудлиги сир эмас, ҳамма майдонларда хашаки экинлардан мўл ҳосил етиштириш, сув билан таъминланган пайкаллардан эса бир йилда икки марта ҳосил олиш учун барча чораларни кўриш зарур. Ҳар бир хўжаликда ем-хашак етиштирадиган махсус бригадалар тузиб, уларни зарур техника билан таъминлаб қўйиш лозим.

Хўжаликларнинг асосий кўпчилигида алмашлаб экиш йўқлиги орқасида пахта ҳосилдорлигини янада ошириш ва мустаҳкам ем-хашак базасини яратиш мумкин бўлмаяпти. Бу хатони тузатиб, пахтани бедага алмаштириб экишни ҳамма жойда жорий қилиш зарур.

Бизнинг вазифамиз — омманинг, қишлоқ хўжалик мутахассисларининг куч-ғайратини ем-хашак тайёрлаш планларини тўла ва ошириб бажаришга сафарбар этиш ҳамда шу асосда чорвачиликнинг муваффақиятли ривожлантирилишини, чорва моллари маҳсулдорлигини оширишни таъминлашдан иборат. Ҳеч шубҳа йўқки, республика чорвадорлари КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қарорларига жавобан, бу вазифанинг уддасидан чиқадилар. (Қарсаклар).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ V СЕССИЯСИ

ШАҲАР ВА ҚИШЛОҚЛАРИМИЗ ЯНАДА ОБОД БЎЛСИН!

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси депутат Ё. С. НАСРИДДИНОВА доклади

Депутат ўртоқлар! КПСС Марказий Комитети партиянинг XX, XXI ва XXII съездларида ишлаб чиқилган сиёсий йўлга амал қилиб, октябрь, ноябрь ва март Пленумларида партия ва давлат ҳаётининг ленинча нормаларини тиклашга, халқ хўжалигига раҳбарлик қилиш методларини коммунистик қурилишнинг етилган масалаларига мувофиқ суратда, чинакам илмий-планли негизда такомиллаштириб боришга қаратилган энг муҳим тадбирларни белгилади ва уларни амалга оширмоқда.

Ўзбекистон меҳнаткашлари СССРдаги барча халқлар билан мустаҳкам қардошларча бирликда ўзининг Ватан олдидаги ватанпарварлик ва интернационал бурчини тўла-тўкис англаб туриб, КПСС XXII съездининг ва Марказий Комитет Пленумларининг қарорларини амалга ошириш учун, етти йилликнинг якунловчи йили бўлган 1965 йилга қабул қилинган юксак мажбуриятларни бажариш учун фидокорона кураш олиб бормоқда.

Республика саноати маҳсулот ишлаб чиқариш юзасидан белгиланган беш ойлик программани ва социалистик мажбуриятларни муваффақият билан бажармоқда. Колхоз ва совхозларнинг меҳнаткашлари КПСС Марказий Комитети март Пленуми қарорларига амалий иш билан жавоб бериб, чигит ва бошқа қишлоқ хўжалик экинлари экишни муваффақиятли ўтказдилар, униб чиққан экинларни яхшилаб парвариш қилмоқдалар, ўз сўзларининг устидан чиқишга, яъни бу йил камида 3 миллион 650 минг тонна пахта беришга, барча қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш ва топшириш юзасидан олган мажбуриятларни бажаришга қаттиқ бел боғлаганлар. Капитал маблағлар солиш ҳажми 1965 йилнинг тўрт ойи ичида ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан деярли 30 процент кўпайди.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Программасида оламшумул тарихий аҳамиятга эга бўлган вазифа, яъни мамлакатимизда ҳар қандай капитализм мамлакатига нисбатан энг юқори турмуш даражасини таъминлаш вазифаси қўйилган. КПСС Марказий Комитети октябрь Пленумидан кейин КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати совет кишиларининг фаровонлигини янада юксалтириш соҳасида амалга оширган муҳим тадбирлар ҳам партиянинг ана шу программ қоидаси оғишмай амалга оширилаётганлигидан далолат беради.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XIII пленумида аҳолининг турмуш маданиятини кўтариш тўғрисидаги масаланинг муҳокама қилинганлиги республика аҳолисининг турмуш даражасини ҳар томонлама яхшилашда катта аҳамиятга эга бўлди.

Олий Советнинг шу сессияси муҳокамасига қўйилган «Ўзбекистон ССР шаҳарлари, район марказлари, шаҳар поселкалари ва аҳоли яшайдиган бошқа пунктларни қуриш ва ободонлаштиришни яхшилаш чоралари тўғрисида»ги масала республикадаги барча аҳолининг ҳаётий манфаатларига тааллуқли масаладир.

Ўзбекистоннинг эришган муваффақиятлари, Совет ҳокимияти йилларида, унинг территориясида амалга оширилган социалистик ўзгаришлар республикадаги шаҳарлар, район марказлари, поселкалар, қишлоқлар, барча аҳоли яшайдиган пунктларни қуриш ва ривожлантиришда яққол ифодаланди.

Ўзбекистон территориясида ҳозир 37 шаҳар, 86 район маркази, 78 шаҳар типидаги поселка, 795 қишлоқ Совети ва қарийб 18 минг бошқа аҳоли яшайдиган пунктлар бўлиб, уларда 10 миллиондан кўпроқ киши яшамоқда. 40 йил ичида Ўзбекистон ССРнинг шаҳарлари ва бошқа аҳоли яшайдиган пунктларнинг хўжалигини ривожлантиришга давлатимиз 2,7 миллиард сўмдан кўпроқ маблағ, шу жумладан етти йилликнинг олти йили ичида қарийб 1,5 миллиард сўм маблағ сарф қилди. Бундан ташқари, колхозлар ҳам ўз поселкаларини қуриш учун миллион-миллион сўм капитал маблағ сарфладилар.

Шаҳарларнинг қиёфасида юз берган жуда катта ўзгаришларни республикамиз пойтахти—Тошкент мисолида айниқса яққол кўриш мумкин. Тошкент ҳозир мамлакатнинг энг йирик иқтисодий ва маданий марказларидан бирига айланган.

Самарқанд ва Андижон, Фарғона ва Наманган, Бухоро ва Қўқон, Урганч ва Хива каби кўҳна шаҳарлар янги қиёфага кириб, яшарди. Эски шаҳарлар реконструкция қилиниши билан бир вақтда республиканинг Чирчиқ ва Бекобод, Оҳангарон ва Олмалиқ, Янгиер ва Янгиобод, Навоий ва Таҳиатош, Янгийўл ва Ленинск каби янги индустриал шаҳарлар бунёдга келди ва ривож топди.

Илгариги чўл ўрнида Қорақалпоғистон АССРнинг пойтахти ажойиб Нукус шаҳри қад кўтарди.

Қишлоқларнинг қиёфасида ҳам жуда катта ўзгаришлар юз берди. Шинам уй-жойлар қад кўтарган планли кўчалар, мактаб ва касалхоналар, болалар боғчалари ва яслилари, маданият саройлари ва клублар, кино ва телефон, электр ва радио ҳозирги колхоз поселкасининг ҳуснидир. Оржоникидзе районидаги «Қизил Ўзбекистон», Юқори Чирчиқ районидаги «Политотдел», Жиззах районидаги «Москва» ва Навоий номли, Наманган районидаги «Ленинград», Тўрткўл районидаги Димитров номли колхозларининг, Мирзачўлдаги бир қанча совхозлар ва шу каби бошқа кўпгина хўжаликларнинг поселкалари ана шундай ҳусндор поселкалар бўлиб, улар ўзининг қулайликлари ва турмуш шароитлари жиҳатидан шаҳардан фарқ қилмайди, деса бўлади.

Республикада шаҳарларни ва аҳоли яшайдиган бошқа пунктларни қуриш ва қайта қуриш соҳасида катта ишлар қилинди. Лекин бу ишлар ҳозирги куннинг талабларига жавоб берадими? Аҳолининг турмушини янада фаровон қилиш мақсадида мавжуд имкониятлардан, ажратилган маблағлардан яхшироқ фойдаланиш учун ҳамма чораларни кўряпмизми? — ҳозир биз асосан ана шу масалаларга эътибор беришимиз керак.

Маълумки, қуриш ва реконструкция қилиш соҳасидаги ҳамма тадбирлар пухта ўйлаб кўрилган ва яхши ишлаб чиқилган перспектив бош планлар асосида амалга оширилиши керак. Республиканинг барча шаҳарлари, кўпгина район марказлари, колхозлар ва совхозлар етти йилликнинг бошидаёқ бош планлар билан таъминланган эди ва шу йиллар мобайнида бу планларни амалга оширишда анчагина ишлар қилинди ҳам. Бош план қурилиш ишлари билан шуғулланувчи барча ташкилотлар учун қонун бўлиб қолишига биз ҳали ҳамма жойда ҳам эриша олганимиз йўқ. Баъзи колхозларнинг раҳбарлари қурилиш бош планларини амалга оширишда катта нуқсонларга йўл қўймоқдалар. Қарши районидаги «Ленинизм» колхозида поселкани қайта қуриш бош планига хилоф суратда, минерал ўғит омборлари марказий майдонда клуб, ёзги кинотеатр ва бошқа маданий-маиший объектлар ёнига қурилган. Бош планларни бундай бузиш ҳоллари кўплаб учраб туради.

Республикадаги шаҳар қурувчи—архитекторлар, Госстрой ва Архитекторлар союзи шаҳарлар қурилиши масаласида етарли принципиаллик кўрсатмаяптилар, шаҳарлар ва аҳоли яшайдиган пунктлар қурилиши учун ажратилган маблағлардан мумкин қадар самарали фойдаланиш тўғрисида етарли даражада жон куйдирмаяптилар. Бир қанча ҳолларда қурилишлар комплекс асосда олиб борилмаяпти. Кўпинча шундай бўладики, микрорайонларда турар-жойлар қурилиб, уларга кишилар кўчиб киради, лекин канализация, иситиш иншоотлари ишга туширилмаган, лойиҳада кўрсатилган магазинлар, йўл ва йўлаклар қурилмаган бўлади. Кўпгина қурилиш лойиҳаларида бир хил типдаги уйлар қуриш кўзда тутиляпти.

Биноларнинг ташқи кўринишига, уларнинг ранг-баранг бўлишига кам эътибор берилаётир.

Қорақалпоғистон АССР, Хоразм области колхозларининг анчагина қисмида бош планлар, планировка ва қуриш схемалари йўқ, кўпгина бошқа қишлоқ хўжалик артелларидаги бош планлар эса тубдан тузатилиши керак. Бошқа бир қанча областларда ҳам аҳвол ана шундай.

Андижон областининг колхозлари яхши ташаббус кўрсатдилар. Улар Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети XIII пленумининг қарорларини амалга ошириб, маҳаллий Советларнинг актив иштирокида, колхоз қишлоқларини қуриш, қайта қуриш ва ободонлаштириш юзасидан перспектив ўн йиллик планлар ишлаб чиқдилар ва уларни тасдиқладилар. Андижон областидаги қишлоқ меҳнаткашларининг ташаббусини маъқуллаш ва уни кенг ёйиш керак.

Кўпгина хўжаликларнинг раҳбарлари маҳаллий партия ва совет органлари «Ўзгипрозем» яқин йиллар мобайнида колхоз посёлкаларининг бош планларини тузиб чиқиш ишларини тугаллаши керак, деган масалани жуда тўғри қўймоқдалар. Шу муносабат билан қишлоқдаги аҳоли яшайдиган пунктларни планлаштириш ва реконструкция қилишга оид бир қанча муҳим масалалар устида тўхталиб ўтиш керак бўлади. Хуторларни ва майда посёлкаларни тугатиш — биринчи галдаги зарур вазифадир. Бу соҳада иш бошланди ва кўпгина колхозларда муваффақиятли равишда олиб борилмоқда. Айни замонда, мавжуд қишлоқларни тубдан реконструкция қилиш, турар-жой, маданий-маиший ва бошқа биноларни тўғри жойлаштириш, ободончиликнинг зарур элементларини жорий қилиш ва энг қимматли бинолар, иншоотлар ва дарахтларни сақлаб қолиш йўли билан қишлоқларни қуриш ва ободонлаштиришдаги жиддий камчиликларни йўқота бориш керак.

Шу жиҳатдан Ленин районидаги «Правда Востока», Андижон районидаги «Ленинизм», Каттақўрғон районидаги Крупская номли, Пастдарғом районидаги «Ўзбекистон», Поп районидаги Ленин номли ва Янгиер районидаги «Коммунизм» колхозларида ва бошқа бир қанча хўжаликларда поселкалар қуриш, мавжуд посёлкаларни реконструкция қилиш соҳасидаги тажрибалар диққатга сазовордир.

Шаҳар ва бошқа аҳоли яшайдиган пунктларни планлаштириш ва қуриш соҳасидаги ҳамма ишда архитекторларнинг ролини кўтариш муҳимдир. Архитекторлар бош планларни сақловчи зийрак соқчиларга айланишлари, бу ишда давлат ва халқ манфаатларини қўриқлашлари, плансизликка, хўжасизликка қарши кураш олиб боришлари керак. Шу билан бирга область, шаҳар, район архитекторларини танлаш ишини яхшилаш керак. Баъзи жойларда бу кадрларнинг аҳамияти ва ролига етарли баҳо берилмаётир.

КПСС Программасида уй-жой қурилиши совет халқининг фаровонлигини оширишнинг энг кескин проблемаси сифатида ўртага қўйилган. Ўзбекистонда уй-жой қурилишига катта аҳамият берилмоқда. 1959 — 1964 йилларда Ўзбекистон аҳолиси умумий сатҳи 11,3 миллион квадрат метр бўлган уй-жой олди; бу, бундан олдинги 6 йилда қурилганига нисбатан 4,9 миллион квадрат метр кўпдир. Бундан ташқари, колхозчилар ва қишлоқ интеллигенцияси шу вақт ичида 171 минг уй қуриб олдилар.

Шунга қарамай, уй-жой проблемаси ҳали ҳам кескин бўлиб қолмоқда. Уй-жой қуриш планлари ҳар йили бажарилиб турилганда, бу проблемани анча тезроқ ҳал қилиш мумкин бўлур эди. Сўнгги тўрт йил ичида капитал маблағ ҳисобидан уй-жой қуриш ва фойдаланишга топшириш плани деярли 200 минг квадрат метр кам бажарилган. Бунинг учун Республика Қурилиш министрлиги билан бир қаторда маҳаллий совет органлари ҳам жавобгардир. 1965 йилги план муҳокама қилинаётган вақтда Ўзбекистон ССР Олий Совети уй-жой қурилишига ажратиладиган маблағларни 5 миллион сўмдан зиёдроқ кўпайтирди. Лекин, кўпгина ижрокомларнинг раҳбарлари планларнинг бажарилишини таъминлай олмадилар. Ўтган тўрт ой ичида уй-жой қурилишига ажратилган капитал маблағларни Сирдарё, Хоразм Қашқадарё, Сурхондарё область ижроия комитетлари тўла ўзлаштирмадилар. Бу областларнинг ижроия комитетлари уй-жойларни фойдаланишга топшириш юзасидан белгиланган 4 ойлик планни бажармадилар. Уй-жой қурилиши вазифаларини бажаришда жиддий орқада қолинаётганлигининг сабаблари нимада? Кўпгина ташкилотлар топшириқларни бажаришга ўз вақтида тайёргарлик кўрмайдилар, кучларни, илгаригидек, кўпгина объектларга сочиб юбормоқдалар. Бир қанча қурилишларда меҳнат интизоми пасайиб кетган, кадрлар орасида қўнимсизлик катта. Шуни алоҳида таъкидлаб ўтиш керакки, кўпгина уй-жойларни фойдаланишга топшириш кўпинча пардозловчи ишчиларнинг етишмаётганлигидан чўзилиб кетмоқда. Шунга қарамай, қурилиш ташкилотлари малакали сувоқчи, бўёқчиларни тайёрлашга тегишинча эътибор бермаётирлар.

Қурилишларнинг сифати пастлиги ҳали ҳам ишга катта зиён етказмоқда. Ҳозир Ўзбекистон ССР Қурилиш министрлигига қарайдиган қурилиш ташкилотлари 1964 йилда йўл қўйилган бракни тузатиш учун фақат иш ҳақининг ўзидан 389 минг сўм пул тўладилар.

Қурилиш ишларининг юксак сифатли бўлиши кенг ривожланган йирик панелли уйсозликка боғлиқдир. Ҳозирги вақтда республикада 10 уй қуриш комбинати ва заводи ишлаб турибди, улар бир йилда 500 минг квадрат метрдан кўпроқ турар-жой майдони қуриш қувватига эгадир. Тошкент ва Фарғона уй қуриш комбинатлари яхши маҳсулот чиқариб, шуҳрат қозондилар. Лекин баъзи бир уй қуриш комбинатларининг маҳсулоти ҳали юксак талабларга жавоб бермаётир. Нукусда ва Урганчда паст сифатли панеллар ишлаб чиқарилмоқда. Қурилиш конструкциялари, буюмлари ва материаллари ишлаб чиқараётган баъзи бошқа корхоналар ҳам қурилишнинг паст сифатлар билан олиб борилишига айбдордирлар. «Главстройиндустрия»га қарашли бир қатор темир-бетон буюмлари заводларининг маҳсулоти проектда кўрсатилган ўлчовларига ва техника шартларига тўла риоя қилинмаган ҳолда тайёрланмоқда. «Ўзлесстрой» корхоналари қурилишларга сернам, сифати паст маҳсулот етказиб бермоқдалар. Бинобарин, тез ва сифатли қилиб қурайлик—ҳар бир қурилиш ташкилоти ана шундай шиор билан ишлаши керак.

Марказлашган манбалар ҳисобига, яъни аҳолининг маблағлари ва давлат кредити ҳисобига кооператив ва индивидуал тарзда уй-жойлар қуриш сингари қўшимча манбалар ҳам уй-жой проблемасини ҳал қилишда муҳим дастак бўлиб хизмат қилади. Лекин бу соҳада ҳам ҳамма иш жойида, деб бўлмайди. Сўнгги вақтда аҳолининг маблағлари ҳисобидан ва банк кредитининг ёрдами билан шахсий уйлар қуриш камайиб кетди.

Аҳолининг ўз меҳнатидан жамғарган пуллари ҳисобига якка тартибда уй-жой қуришни менсимаслик, бу ишга ҳаддан ташқари берилиб кетиш ёки уни тўхтатиб қўйиш ҳоллари бор. Баъзи жойларда якка тартибда уй-жой қурилишига етарли даражада баҳо берилмаяпти. Гражданларнинг участка ажратиб бериш тўғрисидаги аризалари бир қанча район ижроия комитетларида узоқ вақтлар кўрилмай ётади.

КПСС Марказий Комитети ва Иттифоқ ҳукумати кооператив тарзда уй-жой қуришни ривожлантиришга катта аҳамият бермоқдалар. Кредит беришда енгилликлар бериладиган бўлди, бундай қурилишлар учун зарур қурилиш материаллари ажратилмоқда. Лекин, кўпгина маҳаллий совет органларида ташкилотчилик ишлари суст уюштирилганлиги, пухта тушунтириш ишлари олиб борилмаётганлиги натижасида кооператив тарзда уй-жой қуриш Ўзбекистонда суст ривожланмоқда. Республикада ҳаммаси бўлиб 23 кооператив тузилган, булар асосан Тошкент шаҳрида, Тошкент, Фарғона, Андижон ва Самарқанд областларидадир. 1962—1964 йилларда кооперация йўли билан пландаги 114,5 минг квадрат метр ўрнига атиги 38 минг квадрат метр уй-жой ишга туширилган. Қурилиш ташкилотларининг кооператив тарзда уй-жой қуришни кечиктираётганликларига чидаб туриш мумкин эмас. Уй-жой қурилишининг давлат планини сўзсиз бажариш билан бир қаторда кооператив ва шахсий йўл билан уй-жой қурилишини ривожлантириш керак.

Қурилиш ишларининг айниқса йирик панелли уйлар қурилишининг таннархини камайтириш — уй-жой проблемасини ҳал этишда муҳим резервдир. Бизда қурилаётган ҳар бир квадрат метр уй-жой майдонининг қиммати ҳали ҳам баланд. Ўзбекистонда бошқа иттифоқдош республикаларда ги фарқли равишда йирик панелли уйларнинг ҳар бир квадрат метри ғиштдан қурилган уйларга қараганда 10-15 процент қиммат. Шу сабабли, биз ҳар йили камида 20 та 48 квартирали уйни кам қурмоқдамиз. Ўзбекистон ССР Қурилиш министрлиги, Республика «Госстрой»и йирик панелли уйларнинг таннархини арзонлаштириш юзасидан шошилинч чоралар кўриши керак.

Янги уй-жойлар қуриш билан бир вақтда, мавжуд уй-жой фондини яхши сақлашга ҳам эришиш лозим. Ўзбекистон маҳаллий Советларининг ихтиёрида 4,5 миллион квадрат метрдан иборат жуда катта уй-жой фонди бор. Етти йилликнинг олти йили ичида бу фонд 1,6 миллион квадрат метр кўпайди. 1959—1964 йилларда 2 миллион квадрат метрдан кўпроқ уй-жой майдони ёки 100 минг квартира ремонт қилинган. Ремонт-қурилиш ташкилотларининг иши яхшиланди, уларнинг техника ва ишлаб чиқариш базаси мустаҳкамланди. Бироқ, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари уй-жойларга қараб туришни яхшилаш учун мавжуд имкониятлардан тўлиқ фойдаланмаётирлар. Республика ташкилотларига ремонт муддатларининг йўл қўйиб бўлмас даражада чўзилиб кетаётганлиги ва ремонтнинг сифати пастлиги тўғрисида кўпдан-кўп аризалар тушиб турибди.

Аҳолини уй-жой билан таъминлаш тўғрисида гапирилганида замонавий мебель ва рўзғор буюмлари ишлаб чиқаришни кенгайтиришнинг ва уларни сотишни уюштиришнинг муҳимлигини алоҳида таъкидлаб кўрсатиш керак бўлади. Бу ишда жиддий камчиликлар бор. Госплан, Савдо министрлиги, Ўзбекбирлашув ва халқ хўжалиги кенгаши бу масала билан шуғулланишлари ва уни ҳал қилишлари керак.

Республикада маданий-маиший бинолар қуриш кенг кўламда олиб борилмоқда. Етти йилликнинг олти йили ичида шаҳар ва қишлоқларда 534 минг ўқувчига мўлжалланган 2 минг 100 дан кўпроқ мактаб бинолари, 90 мингдан кўпроқ болага мўлжалланган мактабгача ёшдаги болалар муассасалари, деярли 14 минг ўринли касалхоналар фойдаланишга топширилди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XIII пленумидан кейин маданий-маиший қурилишга эътибор айниқса кучайиб кетди. Бу пленумнинг қарорларида шу соҳада қилинадиган ишларнинг конкрет программаси белгилаб берилди.

Шунга қарамай, бунда ҳам ҳамма топшириқлар белгиланган муддатларда бажарилаётир, деб бўлмайди, баъзи жойларда эса, аҳвол жуда чатоқ. Биз мактаб қурилиши ишида бирмунча муваффақиятларга эришган бўлсак ҳам, лекин болалар муассасалари ва касалхоналар қурилиши тўғрисида бундай дея олмаймиз. 1960 йилдан бошлаб, бу қурилиш объектлари бўйича берилган план бир марта ҳам бажарилмади. Шу давр ичида 7 минг 500 ўринли мактабгача ёшдаги болалар муассасалари ишга туширилмади. Бундай муассасаларни қуриш ишлари Тошкент шаҳрида, Самарқанд ва Тошкент областларида, Қорақалпоғистон АССРда айниқса ёмон олиб борилмоқда. Маҳаллий советлар, уларнинг ижроия комитетлари, депутатлар, кенг жамоатчилик кучига суяниб туриб, болалар ва даволаш муассасалари қурилишини ҳам худди маданий-маиший қурилишлар сингари, ўз контроллари остига олишлари, белгиланган планларни бажаришга актив таъсир кўрсатишлари зарур.

КПСС Марказий Комитети март Пленуми қарорларида қишлоқ меҳнаткашларининг маданий-маиший шароитларини яхшилашга катта аҳамият берилган. Бу мақсад учун анчагина капитал маблағлар ажратилмоқда. Лекин улардан яхши фойдаланилмаётир. Республика колхозларидаги қурилишларга раҳбарлик қилишни яхшилаш мақсадида «Ўзглавколхозстрой» тузилди. 1964 йилда колхозларнинг қурилиш ташкилотлари республика колхозларига 132 минг квадрат метр уй-жой майдонини, кўпгина мактабгача болалар муассасаларини, касалхоналар, клубларни, юзлаб ишлаб чиқариш объектларини фойдаланишга бердилар. Бироқ, республика колхозларида умуман ишлаб чиқариш ва маданий-маиший қурилиш планининг кўпи билан ярмиси бажарилди. Фарғона, Андижон, Самарқанд областларида бу соҳадаги кўрсаткичлар айниқса пастдир. Колхозлараро қурилиш ташкилотларини кадрлар билан мустаҳкамлаш, уларни техника билан, маблағлар билан кўпроқ таъминлаш, лойиҳа-смета ҳужжатларини тайёрлашга алоҳида эътибор бериш керак.

Проектлар тузиш масаласи айниқса диққатга сазовордир. 1963—1964 йилларда лойиҳаларни такомиллаштириш юзасидан иш олиб борилди ва маълумки, 1965 йилдан бошлаб кўп қаватли ғишт уйлар янги лойиҳалар бўйича қурила бошланди. Йирик панелли уйларнинг типовой лойиҳаларига келганда иш чатоқроқ.

Ҳозир 9—16 қаватли уйларнинг типовой лойиҳалари ишлаб чиқилмоқда. Бу лойиҳаларда хонадонлар учун яхшироқ қулайликлар туғдириш — каттароқ ёрдамчи хоналар, зарур ёзги бинолар, лифтлар, мусоропроводлар қуриш кўзда тутилади. Квартираларни унда яшовчиларнинг истагига қараб ўзгартиришга имкон берадиган қулай планировка асосида қуриш кўзда тутилади.

«Госстрой» лойиҳалаш ташкилотлари лойиҳалашни яхшилашлари ва такомиллаштиришлари, микрорайонларда ҳар жиҳатдан қулай, тежамли ва кўркам бинолар яратишлари лозим. Бу уйларда яшовчилар учун барча қулайликларни яратиб бериш ҳақида, кийим-бош қуритиш, сабзавот ва мева сақланадиган жойлар қуриб бериш ҳақида бош қотириш зарур. Кўпгина маҳаллий ташкилотлар, республикада колхозчилар учун мўлжалланган, катта оилани ва қишлоқ шароитини ҳисобга олиб тузилган энг яхши типовой лойиҳа учун конкурс ўтказишлари керак, деган фикрни айтмоқдалар.

Шаҳарларни қуришда кичик формалар архитектураси катта роль ўйнайди. Бунда биринчи қарашда арзимас бўлиб кўринадиган киоскалар, павильонлар, автостанциялар, гул ўстириладиган вазалар, скульптуралар ва ҳоказолар кўзда тутилади. Кўп ҳолларда бу объектлар дид билан атрофдаги биноларга ҳамоҳанг қилиб қурилмаяпти, шаҳарларнинг ҳуснини бузяпти.

Капитал қурилиш планларини муваффақиятли бажариш кўп жиҳатдан унинг ишлаб чиқариш базасига боғлиқдир. Бу база аслида деярли янгидан барпо қилинди. Етти йиллик даврида цемент, йиғма темир-бетон конструкциялар, иссиқлик ўтказмайдиган материаллар, уйсозлик буюмлари ишлаб чиқарадиган йирик заводлар ва қурилиш индустриясининг бошқа корхоналари қурилди.

Деворбоп материаллар ва руда бўлмаган материаллар ишлаб чиқариш ҳали ҳам жиддий орқада қолмоқда. Сўнгги бир неча йил мобайнида ғишт саноатини ривожлантириш учун капитал маблағлар ажратилади. Айни замонда янги деворбоп материаллар ишлаб чиқаришни ривожлантиришга ва руда бўлмаган материаллар карьерлари барпо қилишга ажратилган катта маблағлар йилдан-йилга ўзлаштирилмай келинди.

Деворбоп материалларнинг етишмаслиги қурилиш министрлигида айниқса кескин сезилмоқда. Мазкур материалларни ишлаб чиқарувчи барча янги корхоналарни қуриш худди ана шу министрлик зиммасига юкланган. Қурилиш министрлигининг ўзи деворбоп материалларни ишлаб чиқарувчи корхоналарнинг қувватини ошириш юзасидан берилган зарур топшириқларнинг бажарилмаётганлигига қандай қилиб хотиржам, бепарво қараб тура оларкин?

Халқ хўжалиги кенгашининг қурилиш материаллари саноати — бошқармаси ғоят қониқарсиз ишламоқда. Аслида бу тармоқ ҳозир капитал қурилишни ривожлантиришга жиддий тўсиқ бўлиб қолди. Бу бошқарманинг кўпгина корхоналарида қувватлардан яхши фойдаланилмаётир, техника-иқтисодий кўрсаткичлар паст, механизация жуда ёмон жорий қилинмоқда, қўл меҳнати кенг қўлланилмоқда. Бунинг натижасида планлар, айниқса ғишт пишириш планлари сурункасига бажарилмай келмоқда.

Ер ости хўжалигини тўғри ва пухта ўйлаб ташкил қилишнинг аҳамиятини алоҳида уқтириб ўтиш керак. Ҳозирги вақтда 28 шаҳар, 80 та шаҳар ва қишлоқ посёлкаси водопроводдан фойдаланмоқда. Бу йил яна 24 та шаҳарда водопровод қурилмоқда ва кенгайтирилмоқда. Сувнинг коммунал ва маиший эҳтиёжларига сарфланиши анча ўсиб, ҳозир ҳар бир кишига ҳисоблаганда суткасига 143 литрга етди. Шундай қилиб, биз бу жиҳатдан СССР бўйича ўртача кўрсаткичга етиб олдик. Шунга қарамай, шаҳарлар, район марказлари ва хусусан қишлоқларда яшовчи аҳолининг анча қисми водопроводдан ҳали ҳам фойдаланмаётганлигини айтиб ўтмасдан бўлмайди.

Водопроводнинг сувидан кўпинча ноўрин, яъни саноат эҳтиёжлари учун, йўлларга сепиш учун, полиз экинларини суғориш учун фойдаланилмоқда. Коммунал хўжалик министрлигининг «Узводоканал» трести водопроводдан тўғри фойдаланиш устидан яхши контроль қилмаётир, шаҳарларда водопровод шохобчаларининг бир текисда ривожланишини таъминламаётир.

Қишлоқ аҳолисини сув билан таъминлашни яхшилашга алоҳида эътибор бериш керак.

Шаҳар қурилишида канализация энг мушкул масала бўлиб қолмоқда. Бу соҳада жуда катта иш қилиш керак. Бу йил канализацияни ривожлантиришга 1964 йилдагига нисбатан 35 процент кўп маблағ ажратилган.

Шаҳарларни ва бошқа аҳоли яшайдиган пунктларни газлаштириш соҳасида катта қадам ташланди. 1964 йилда саноат корхоналарини газификациялаш асосан тамомланди. 300 дан кўпроқ йирик заводлар, фабрикалар, электростанциялар газ билан ишлашга кўчирилди. Ҳозирги вақтда 350 минг квартира газдан фойдаланмоқда. Бу эса, 1958 йилдагига қараганда 23 баравар кўп.

Лекин шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, қишлоқ посёлкаларини газификациялаш ишлари суст бормоқда. Кейинги йилларда фақат 300 та қишлоқ газлаштирилди.

Газификациялаш соҳасида яна кўп ишлар қилиш керак. 1965 йилда 80 минг квартирани, шу жумладан қишлоқ жойларда 22 минг квартирани газификациялаш керак. Тошкент, Сирдарё ва Фарғона областларининг бир қанча хўжаликларига, Самарқанд области Булунғур ва Нарпай районн марказларига табиий газ бериш учун 190 километр масофага газ қувурлари ётқизиш керак.

Шахсий квартираларни газлаштириш йўлида ҳам бир қанча тўсиқлар бор: кўпгина кишилар тегишли ҳужжатларни расмийлаштириш учун турли ташкилотларга ойлаб қатнайдилар. Бу тартибни соддалаштириш керак, рўзғорни газлаштириш соҳасидаги бутун ишларни битта ихтисослаштирилган ташкилот ихтиёрига бериш лозим.

Шаҳар хўжалигида электр транспорти муҳим ўрин тутади. Бу соҳада кўп ишлар қилинди. Шунга қарамай, шаҳар электр транспорти аҳолининг эҳтиёжларини қондирмаётир. Унинг ўсиш суръати шаҳар хўжалигининг бошқа тармоқларидан орқада қолмоқда. У, шаҳарларда пассажирлар ташишда ўзига муносиб ўринни эгалламоғи зарур.

Республикада шаҳарларни ва барча аҳоли яшайдиган пунктларни ободонлаштириш кенг қулоч ёйди ва бу соҳада анчагина ишлар қилинди. Етти йиллик мобайнида шаҳарларни обод қилиш учун 109 миллион сўмдан кўпроқ маблағ сарфланди. Бу эса ўтган олти йилдагига қараганда 65 миллион сўм кўп. Ўз шаҳрини боғ шаҳарга айлантириш учун курашни қизитиб юборган Наманган шаҳар Советининг ташаббуси ҳаммага маълумдир.

Ободонлаштиришнинг энг муҳим участкаларидан бири йўл қурилишидир. Етти йиллик мобайнида шаҳар ва аҳоли яшайдиган пунктлардаги тош ва асфальт ётқизилган йўлларнинг узунлиги 1958 йилдагига нисбатан 2,3 марта кўпайди. Шаҳар йўлларини яхшилашда Фарғона областида анчагина муваффақиятларга эришилди. Фарғона шаҳрида асфальтланган йўллар майдони 1959 йилга нисбатан 10 марта, Қўқонда — 6 марта, Марғилонда — 5 марта кўпайди. 1964 йилда кўчаларни комплекс ободонлаштириш соҳасида кескин бурилиш ясалди.

Йўл хўжалигини яхшилаш соҳасида катта иш қилинганлигига қарамай, ҳали ҳам кўчаларни қуриш, ремонт қилиш планларини бажариш тўғрисида, мавжуд маблағлардан фойдаланиш тўғрисида баъзи жойларда чинакам ғамхўрлик қилмаётирлар. 1964 йилда асфальт ётқизилган йўлкалар қуриш плани Қашқадарё областида 61 процент бажарилди. Қарши, Шаҳрисабз шаҳарларида ва областнинг район марказларида ҳанузгача кўпчилик кўчаларда йўлкалар йўқ. Йўл қуриш ишларининг сифати паст. Ишларни лойиҳалаш ва бажаришнинг техник шароитлари кўпинча бузилиб туради ва бунинг натижасида асфальтланган йўллар белгиланган нормадагига қараганда кам вақт хизмат қилади. Шу сабабли бу йўлларни тиклаш учун анчагина маблағ сарф қилишга тўғри келади. Ер остидаги коммуникацияларни қурадиган турли ташкилотлар бир-бирлари билан бамаслаҳат иш олиб бормаётганликлари сабабли йўл хўжалигига катта зарар етказилмоқда. Бу эса ётқизилган асфальтларни бир неча марталаб кўчириб ташлашга сабаб бўляпти, бунинг устига асфальтни қайтадан ётқизиш кечиктириб юбориляпти. Бундай ярамас практикага бутунлай чек қўйиш керак.

Биз ўз шаҳарларимиз, посёлкаларимиз, қишлоқларимиз ҳаётини кўкаламзорсиз тасаввур қила олмаймиз. Республикамиз иқлими шароитида кўкаламзорлаш микроиқлимни яратишга, турмушни соғломлаштиришга ёрдам беради. Ўзбекистондаги кўкаламзорлар йилдан-йилга кўпайиб бормоқда. Етти йилликнинг олти йили ичида шаҳарларда ва аҳоли яшайдиган пунктларда 22 миллиондан кўп дарахт, шу жумладан 15 миллион мевали дарахт ўтқазилди. Кўпчилик фойдаланадиган кўкаламзорлар майдони 1220 гектар ёки 41 процент кенгайди. Шаҳарлардаги гулзорлар ва майсазорлар майдони 1 миллион 893 минг квадрат метрга етказилди.

Кўкаламзорлар барпо қилиш кенгаймоқда, лекин бу ҳали шаҳарларнинг ривожланиш суръатидан ва аҳолининг эҳтиёжидан орқада қолмоқда. Бизнинг кўчаларимиз яхши кўкаламзорлаштирилган, лекин айни замонда янги кўкаламзор массивлар сусткашлик билан барпо қилинмоқда.

Кўчатлар яхши парвариш қилинмаётгани натижасида тутиб қолган ниҳоллар 73 процентдан кўп эмас. Бунинг асосий сабаби уларнинг ўз вақтида суғорилмаётганлигидир. Барча ирригация шохобчаларини тартибга келтирмай туриб, кўкаламзорларни сақлаш ва кенгайтириш тўғрисида гап ҳам бўлиши мумкин эмас. Янги уй-жойлар қурилаётган районларда умум фойдаланадиган кўкаламзор массивлар вужудга келтиришга, ҳовли ва кўчаларни кўкаламзорлаштиришга, суғориш каналлари бўйида дам олиш зоналари ва шаҳар атрофида сув ҳовузлари барпо қилишга алоҳида аҳамият бериш керак.

Ер ости сувлари юқори жойлашганлиги сабабли айрим шаҳарлар гидрогеология жиҳатдан жуда ноқулай шароитдадир. Бундай аҳвол ер ости сувларининг сатҳини пасайтириш юзасидан шошилинч чора кўришни талаб қилади. Шундай бўлишига қарамай, бу иш сусткашлик билан ўтказилмоқда.

Шуни айтиш керакки, Сув хўжалиги министрлиги сув хўжалик объектларининг лойиҳаларини тузаётганда аҳоли яшайдиган пунктларнинг сув босишининг олдини олиш тадбирларини назарда тутмаётир, коллектор шохобчаларидан фойдаланиш устидан, суғоришни ташкил қилиш устидан қаттиқ контроль ўрнатмаган.

Агар биз барча шаҳар ва қишлоқда чинакам санитария тартибини ўрната олмасак, ободончиликда юқори даражага эриша олмаймиз. Маҳаллий Советлар шаҳарларнинг санитария аҳволини яхшилаш тўғрисида йил сайин тобора кўпроқ ғамхўрлик қилмоқдалар. Санитария-тозалаш конторалари кўчаларни супурадиган, сув сепадиган машиналар, ассенизация машиналар ва ахлат ташийдиган машиналар билан таъминланмоқда, ҳамма жойда ахлатни заявкасиз олиб кетиш системаси жорий қилинди. Лекин ҳали биз ҳамма шаҳар ва қишлоқларнинг муносиб равишда тоза бўлишига эришганимиз йўқ ва бу, ҳали ҳам ободончилик ишимизнинг энг қолоқ участкаси бўлиб қолмоқда. Сув сепадиган машиналар сони гарчи етарли бўлса ҳам, лекин кўчаларга сув сепиш йўлга қўйилган эмас. Госплан, Коммунал хўжалик министрлиги санитария транспортини бир ярим-икки сменада ишлашга ўтказиш тўғрисидаги масалани кўриб чиқишлари ва ҳал қилишлари керак.

Соғлиқни сақлаш министрлиги санитария назорати органлари олдига жиддий талаблар қўйиши керак, чунки улар ҳали тозалик учун курашни ташкил қилувчи марказга айланмаганлар, кўп ҳолларда эса санитарияга риоясизлик фактларини қуруқ қайд қилувчилар ролини бажарадилар, холос. Санитария тартибини ташкил қилишни яхшилаш мақсадида Советлар ижроия комитетлари, «Ўзгипрокоммунгаз» институти шаҳарларни тозалашнинг бош схемаларини тузиб чиқишни тезлаштиришлари лозим. Республикамизнинг барча шаҳарларини ва аҳоли яшайдиган пунктларини тозалик ва ободонлик жиҳатидан намунали қилиш учун ҳамма куч ва имкониятлар бор. Маҳаллий Советлар, депутатлар, кенг жамоатчилик бу ишга актив киришишлари лозим. Ободонлаштиришга давлат йўли билан катта маблағ ажратилмоқда. 1965 йилда ана шу мақсадларга 18 миллион сўм берилди. Маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари, коммунал хўжалик органлари ободончилик вазифаларини комплекс ҳал қилиш билан бирга қабристонларни тартибга келтириш ҳақида ғамхўрлик қилишлари керак.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XIII пленуми қурилиш суръатларини кучайтириш ва унинг сифатини яхшилашни, коммунал хўжаликни ривожлантиришни, аҳоли яшайдиган пунктларни ободонлаштиришни меҳнаткашлар депутатлари Советларининг муҳим вазифаларидан бири қилиб қўйди. Кейинги вақтларда маҳаллий Советлар шу масалалар билан кўпроқ ва конкрет шуғуллана бошладилар. Шу билан бирга кўпгина маҳаллий Советлар ва уларнинг ижроия комитетлари раҳбарлик методларини қайта қуришда сусткашлик кўрсатмоқда.

Баъзи Советларда ҳали ҳам қоғозбозликка берилиш кучли, лекин асосий нарса — ижрони ҳар куни контроль қилиб туриш, юксак талабчанлик, топширилган иш учун шахсий жавобгарлик, ўз шаҳри тўғрисида чинакам ғамхўрлик қилиш етишмаяпти. Масалан, Янгийўл шаҳар ижроия комитети ободончилик масалалари тўғрисида бир қанча қарорлар қабул қилган бўлса ҳам, лекин шу қарорларнинг бажарилишини таъминламади. Хоразм область ижроия комитетида уй-жой қурилиши планларини бажариш зарурлиги тўғрисида кўп гапирилди, лекин бу участка бир неча йилдан бери орқада қолмоқда.

Ҳозирги чақириқ маҳаллий Советларида йўл қурилиши ва ободончилик, капитал қурилиш, коммунал хўжалик, табиатни қўриқлаш ва кўкаламзорлаштириш бўйича 1.250 та доимий комиссия тузилган бўлиб, буларнинг составида 7.500 депутат бор. Кўпгина доимий комиссиялар, шаҳарлар, посёлкалар ва қишлоқларни ободонлаштиришнинг қўшимча имкониятларини қидириб топишда ташаббус кўрсатмоқдалар. Тошкент шаҳар Советининг қурилиш бўйича доимий комиссияси ободончиликнинг энг муҳим объектларида ишларнинг ташкил қилиниши устидан контроль ўрнатиш учун депутатлар группалари ташкил қилди. Москва район Советининг ободончилик ва коммунал хўжалик доимий комиссияси ижроком билан биргаликда район марказида водопровод қуриш учун ички резервларни қидириб топдилар. Горчаково посёлка Советининг, Бекобод, Беруний шаҳар Советларининг ва бошқа бир қанча Советларнинг доимий комиссиялари ҳам кўпгина ишларда ташаббус кўрсатдилар. Лекин ҳали доимий комиссияларнинг ҳаммаси актив ташкилотчилик ишига тортилганича йўқ.

Ободончилик — умумхалқ ишидир. Бизда аҳолининг кўчаларни, майдонларни, ҳовлиларни обод қилишда ажойиб ташаббус кўрсатганлиги тўғрисида мисоллар бор. Ободончилик якшанбаликлари ва ойликлари ўтказиш яхши одат бўлиб қолган. Бундан буён ҳам кенг аҳоли оммасининг бу муҳим ишдаги активлигини ошириб бориш керак.

Депутат ўртоқлар!

Шаҳарлар, район марказлари, посёлкалар, қишлоқларни қуриш ва ободонлаштириш масаласи шу сессияда муҳокама қилинишидан илгари Олий Совет депутатларининг катта бир группаси жойларда бу ишнинг қандай аҳволда эканлигини чуқур ўрганиб чиқди. Министрлар Совети, Қурилиш, Коммунал хўжалик, Молия министрликлари, Госстрой, «Ўзколхозстрой», республикадаги бошқа идоралар депутатлар кўтарган масалаларни кўриб чиқишлари ва халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966 — 1970 йилларга мўлжалланган перспектив беш йиллик планини ишлаб чиқиш вақтида уларнинг таклифларини ҳисобга олишлари керак.

Қурилиш ва ободончилик соҳасида Советларнинг ишларини яхшилаш саноатни, қишлоқ хўжалигини ва биринчи навбатда унинг етакчи тармоғи бўлган пахтачиликни юксалтириш, маданий қурилишни янада ривожлантириш соҳасида Ўзбекистон меҳнаткашлари олдида турган вазифаларни муваффақиятли бажаришга имкон беради. Шаҳар ва қишлоқларни қуриш ва ободонлаштириш соҳасида қилинаётган бутун ишимиз КПСС Программасида қўйилган коммунизмнинг моддий-техника базасини яратишдан иборат улуғвор вазифаларни амалга ошириш йўлида қилинаётган умумхалқ меҳнатига катта ҳисса бўлиб қўшилсин. (Қарсаклар).

* Доклад қисқартирилган стенограммага мувофиқ босилди.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ V СЕССИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ҚУРИЛИШ БЎЙИЧА ДОИМИЙ КОМИССИЯСИНИНГ РАИСИ ДЕПУТАТ В. С. СКРЕБНЕВНИНГ ҚЎШИМЧА ДОКЛАДИ

Ўзбекистон ССР Олий Советининг сессиясида шаҳарларда ва аҳоли яшайдиган бошқа пунктларда янги бинолар қуриш ҳамда ободончилик масаласининг муҳокама қилинаши катта аҳамиятга эга. Қурилиш бўйича доимий комиссия докладда ўртага қўйилган масалалар ва таклифларни тўла маъқуллайди ва қўллаб-қувватлайди. Шу билан бирга комиссия баъзи масалалар юзасидан ўз мулоҳазаларини айтиб ўтиш зарур, деб ҳисоблайди. Ҳозир республикада уй-жой қурилишининг қарийб ярмини маҳаллий Советлар амалга оширмоқдалар. Аммо, ажратилган маблағлар жуда кўп иншоотларга сочиб юборилмоқда ва бу иншоотлар қурилиши муддати кўп йилларга чўзилаётир.

Маҳаллий Советлар қурилиш ишларига жуда қониқарсиз раҳбарлик қилмоқдалар. Советларнинг доимий қурилиш комиссиялари яхши ишламаётир. Район Советларининг сессияларида қурилиш ташкилотлари бошлиқларининг ҳисоботлари тингланмайди. Баъзи район ижроия комитетларининг раҳбарлари райондаги қурилишлар тўғрисида аниқ тасаввурга эга эмаслар. Қорақалпоғистон АССРда ва баъзи областларда қурилиш ишларининг аҳволи жуда катта ташвиш туғдирмоқда. Шу сабабли Ўзбекистон ССР Министрлар Совети бу масалани ўз мажлисида махсус муҳокама қилмоғи керак.

Доимий комиссия Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети ва область ижроия комитетлари маблағларни қурила бошлаган иншоотларни битказишга сарф қилишлари керак, бу иншоотларни 1—2 йил ичида қуриб битказиш лозим, деб ҳисоблайди. Бундан буён капитал қурилишни планлаштирган вақтда қурилиш ташкилотларининг қувватини эътиборга олиш лозим.

Республика Қурилиш министрлиги ва Госплани Қорақалпоғистон АССРда, Қашқадарё ва Хоразм областларида қурилиш ташкилотларининг ишлаб чиқариш базасини вужудга келтириш масалаларига жиддий эътибор бериши керак.

Халқ хўжалиги кенгаши, Қурилиш министрлиги ва маҳаллий органларнинг ғишт ва норуда материаллар ишлаб чиқаришга эътиборни сусайтирганликлари натижасида қурилишларни ана шу материаллар билан таъминлашда қийинчиликлар рўй бермоқда. Бу камчиликларга барҳам бериш, бинокорлик материаллари саноати корхоналарининг биринчи навбатда ишга туширилишини таъминлаш ва ишлаб турган қувватлардан фойдаланишни яхшилаш керак.

Кейинги йилларда республикада қурилиш ишларининг сифати анча яхшиланди. Лекин шунга қарамай, бу масала доим диққат марказида туриши керак. Қурилиш ишлари сифатининг қониқарсиз бўлишида қурилиш ташкилотларининг бир ўзигина айбли эмас. Қурилиш конструкциялари, буюм ва материалларини ишлаб чиқараётган корхоналар ҳам бунга ўз «ҳиссалари»ни қўшмоқдалар. Заказ берувчилар, республика Госстройи ва унинг жойлардаги архитектура-қурилиш назорати органлари қурилиш-монтаж ишлари сифатининг паст бўлишига айблидирлар.

Колхозлараро қурилиш ташкилотларининг кўплари кейинги вақтларда техника ва ташкилий жиҳатдан мустаҳкамланди, улар йирик қурилиш ташкилотларига айланди. Бу ташкилотлар сифатли қилиб ишланган бир қанча комплексларни вужудга келтирмоқдалар. Аммо, бу ташкилотлар колхозларда кенгайиб бораётган қурилиш ишларининг ҳаммасини ўз зиммаларига олишга тайёр эмаслар ва бу вазифаларни бажара олмайдилар. Колхозлардаги қурилишларда машина ва механизмлардан ҳамиша унумли фойдаланмоқдалар, деб бўлмайди, йиғма темирбетондан кам фойдаланилмоқда, малакали мутахассисларга эҳтиёж катта.

Лекин шунга қарамай, «Узглавколхозстрой» ташкилотлари машина ва механизмлар билан йўл қўйиб бўлмайдиган даражада суст таъминланмоқда. Бу ҳол қурилишнинг индустриал методларини қўлланишга ва колхозларда пудратга олинадиган қурилиш ишларининг ҳажмини кенгайтиришга халақит бермоқда.

Ўзбекистон ССР Госплани, «Узсельхозтехника» республика бирлашмаси ва бошқа ташкилотлар олдига жиддий талаб қўйиш керак. Колхозлараро қурилиш ташкилотларини бинокор мутахассис кадрлар билан мустаҳкамлаш, уларни машина ва механизмлар билан ҳамда камчил қурилиш материаллари билан таъминлашга тааллуқли масалаларни ҳал этиш ана шу ташкилотларга боғлиқдир.

Биз замонавий механизм ва машиналар билан таъминланган кучли қурилиш ташкилотини вужудга келтиришимиз керак. Бу ташкилот қишлоқларда аҳоли яшайдиган пунктларни обод қилиш вазифасини ҳал этмоғи лозим.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг қурилиш бўйича доимий комиссияси колхозлар колхозлараро қурилиш ташкилотларига амалий ёрдам бериш учун тегишли имкониятларга эга, деб ҳисоблайди. Бизнинг фикримизча, ҳар бир колхоз 10-15 колхозчидан иборат бинокорлар бригадасини тузиши ва бу бригадани колхозлараро қурилиш ташкилотининг ихтиёрига топшириши керак. Бу эса кучларга бўлган эҳтиёжни қондириш имконини беради. Колхозларда техника кўп. Бу техникадан қурилиш ишларида яхши фойдаланиш ва бу билан етишмаётган механизмларнинг ўрнини бирор даражада қоплаш мумкин.

Доимий комиссия ўз фикрича, катта аҳамиятга эга бўлган яна бир масалага сизнинг эътиборингизни жалб этиш зарур, деб ҳисоблайди. Республиканинг уй-жой қурилишига оладиган маблағларининг қарийб ярми маҳаллий Советларга ажратиб берилаётганлиги тўғрисида гапирилган эди. Савдо-сотиқ ва коммунал хўжалиги объектлари қурилиши учун керакли маблағларни (Тошкентдан ташқари) Савдо министрлиги ва Коммунал хўжалик министрлиги олмоқда. Докладда айтиб ўтилганидек, шаҳарлардаги янги қурилишларнинг комплекс эмаслигига шу аҳвол сабаб эмасмикин? Доимий комиссия бу масалани қараб чиқишни республика Министрлар Советига топшириш зарур ва бунда савдо шохобчалари ва коммунал хўжалиги иншоотлари қурилишига белгиланган маблағлар маҳаллий Советларга ажратиб берилиши зарур деб ҳисоблайди. Савдо министрлиги ва Коммунал хўжалиги министрлиги бу ишда техника жиҳатидан тўғри йўл тутиши, лойиҳаларни қараб чиқиши, ҳар бир иншоотни қуришда навбат белгилаши ва қурилиш ишларини контроль қилиб туриши керак.

Шаҳарларда янги қурилишларни яхшилаш, маҳаллий Советлар, уларнинг ижроия комитетлари ва доимий комиссиялари қурилишга раҳбарликни кучайтиришлари юзасидан Олий Совет белгилаган тадбирларнинг амалга оширилиши, кенг жамоатчиликка таяниб иш кўрилиши қурилиш ишларини ташкил этишдаги камчиликларни йўқотиш ҳамда шаҳар ва қишлоқларимизнинг тез орада яхши ва кўркам бўлиб қолишига эришиш имконини беради. Бунга шак-шубҳа йўқ. **(Қарсаклар).**

● ●

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ КОММУНАЛ ХЎЖАЛИК ВА МАИШИЙ ХИЗМАТ КЎРСАТИШ ДОИМИЙ КОМИССИЯСИНИНГ РАИСИ ДЕПУТАТ С. Р. РАСУЛОВНИНГ ҚЎШИМЧА ДОКЛАДИ

Депутат ўртоқлар! Шаҳарлар ва посёлкаларни қуриш ҳамда ободонлаштириш юзасидан Олий Совет қараб чиқаётган масала меҳнаткашлар фаровонлиги даражасини ошириш учун олиб борилаётган умумхалқ курашида жуда катта аҳамиятга эга.

Ўртоқ Насриддинова докладида республика шаҳарлари ва аҳоли яшайдиган пунктларни қуриш ҳамда ободонлаштириш ишининг аҳволи муфассал таҳлил қилиб берилди. Унда эришилган муваффақиятлар кўрсатилиб, жиддий нуқсонлар очиб ташланди ва шу нуқсонларни тугатиш йўллари кўрсатиб берилди.

Доимий комиссия номидан мен фақат айрим масалалар устидагина тўхталиб ўтмоқчиман. Шаҳарларда уй-жой қурилиши кенг кўламда олиб борилаётганлиги, бу қурилишлар аҳолининг сонига қараб ўсиш билан бирга, территория жиҳатидан ҳам кенгайиб бораётганлиги шаҳар пассажир транспортини янада ривожлантириш вазифаларини ҳал қилишни жуда ўткир зарурат қилиб қўймоқда. Шаҳарларда ривожлантириладиган транспорт воситаларини турларини танлаб олиш ғоят муҳим ишдир. Транспорт турларини танлаб олишда техникавий, иқтисодий ва санитария нормалари ҳисобга олиниши лозим.

Афсуски, республикадаги йирик ва ўртача шаҳарларда пассажир транспорти бир ёқлама тарзда, фақат автобусларни кўпайтириб, электр транспортини узлуксиз қисқартириб бориш ҳисобига ривожлантирилмоқда. Трамвайда йўловчилар ташишнинг салмоғи 28 процент, троллейбусда ташиш салмоғи 12 процент бўлса, йўловчиларнинг 60 процентга яқини автобусларда ташилмоқда.

Ҳолбуки, Киев, Тбилиси, Рига ва Харьков сингари шаҳарларда электр транспортининг салмоғи анча ортиқдир. Бунинг сабаби ҳам маълум. Дарҳақиқат, электр транспорти одамларни энг кўп ташиб қўйиши, ташиш таннархининг арзон бўлиши, ҳаракат суръати тезлиги, қулай санитария, техникавий хусусиятлари билан ажралиб туради. Бу эса, шаҳарларнинг ободончилик даражасига яхши таъсир кўрсатади. Чиқинди газлари билан ҳавони ифлослантирувчи, кўчада бошқа ноқулайликлар туғдирувчи автобусларда эса, бундай хусусиятлар йўқ.

Халқ хўжалигини ривожлантиришнинг ҳозирги вақтда ишлаб чиқилаётган беш йиллик планида Тошкент ва Самарқанд областларида электр транспорти билан автомобиль транспорти ўртасида вужудга келган номувофиқликни тугатиш масалаларини ўз вақтида ҳал этмоқ керак. Ўзбекистон ССР Госплани Фарғона ва Андижон шаҳарларида ҳам троллейбус линиялари қуришни шу беш йилликка киритиш имкониятини қараб чиқиши лозим.

Аҳоли жон бошига тўғри келадиган дарахтзорлар майдони 1,6 квадрат метр кўпайди. Шаҳарларда кўчат ўтказишни архитектура жиҳатидан жиҳозлаш ва планлаштириш яхшиланди. Гулзорлар анча кўпайди. Гул кўчатлари ва гуллар етиштириб берувчи хўжаликлар тармоғи кенгайди.

Лекин республика шаҳарлари ва аҳоли яшайдиган пунктларни кўкаламзорлаштириш ишида кўпгина нуқсонлар борки, бу нуқсонлар кўкаламзорлаштириш суръатларини сусайтириб қўймоқда. Бу жиҳатдан бизнинг шаҳарларимиз бошқа бир қанча республикалардаги шаҳарлардан орқада қолмоқда. Украина ССРда жон бошига тўғри келадиган дарахтзорлар майдони 13 квадрат метрга, шу жумладан Киевда 18 квадрат метрга, Харьковда 11 квадрат метрга етказилган. Тошкентда эса жон бошига атиги 6,5 квадрат метр дарахтзор тўғри келади. Бу жуда оз.

Шаҳарлар ва аҳоли яшайдиган пунктларни кўкаламзорлаштириш соҳасида Украина орттирган ижобий тажрибани ўрганиш ва шу асосда республикамиз шаҳарларини кўкаламзорлаштиришнинг перспектив планини ишлаб чиқиш лозим.

Доимий комиссия бу масалани қараб чиқишни, республикамиз шаҳарлари, район марказлари ва ишчи посёлкаларини кўкаламзорлаштириш ишини уюшқоқлик билан ва планли тарзда олиб боришни ҳукуматга топширишни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайди.

Сизот сувларнинг пасайтирилиши уй-жой фондини, жамоат бинолари ва иншоотларини сақлаш учун, шунингдек шаҳарларни ободонлаштириш учун алоҳида аҳамият касб қилмоқда. Ўзбекистон ССРнинг суғориладиган зонасида сизот сувлар даражаси юқори бўлганлиги сабабли, шу зонадаги кўпчилик шаҳарлар бевақт ишдан чиқиб, бузилиб қолмоқда. Сизот сувлар дарахтларни қуритиб қўймоқда, аҳолининг меҳнат қилиш ва яшаш шароитини ёмонлаштирмоқда.

Биз шаҳарларда ва аҳоли яшайдиган пунктларда зовурлар қуриш ва ерларнинг мелиорация ҳолатини яхшилаш учун маблағ ажратишни қишлоқ хўжалиги ҳисобига ўтказишни, Ўзбекистон ССР Коммунал хўжалиги министрлигига эса республика шаҳарларидаги зовур шохобчаларини ишлатишни топширишни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз.

Яна бир масалага — республика пойтахти — Тошкентнинг шаҳар хўжалигини ривожлантириш масаласига рухсатингиз билан тўхталиб ўтмоқчиман. Уй-жой бинолари, маданий-маиший ва коммунал объектлар қурилишининг кўлами йил сайин кенгайиб бормоқда. Янги парклар ва скверлар барпо қилинмоқда.

Тошкент йил сайин гўзаллашиб, ободонлашиб бормоқда. Кўпгина хонадонлар газ билан таъминланган. Аҳоли жон бошига ҳисоблаганда сув таъминоти Иттифоқдаги ўртача кўрсаткичлардан ошиб кетди.

Бироқ, баъзи масалаларда биз ҳали ривожланишнинг лозим бўлган даражасига етиб олганимиз йўқ. Келгуси беш йилликда катта ҳажмдаги ишларни амалга ошириш кўзда тутилмоқда. Сув таъминотини ривожлантиришга 1961—1965 йиллардаги 11 миллион сўм ўрнига 20 миллион сўмга яқин маблағ сарфлаш, сув тақсимлаш иншоотларининг қувватини суткасига қарийб 300 минг кубометр кўпайтириш, салкам 200 километр водопровод магистрали қуриш мўлжалланмоқда. Бу тадбирлар аҳоли жон бошига ҳисоблаганда коммунал эҳтиёжлар учун сув истеъмол қилишни бир ярим баравар ошириш имконини беради.

Шаҳар канализацияси қурилиши кенг кўламда олиб борилади. Шаҳар транспорти, айниқса электр транспортини ривожлантиришга сарфланадиган маблағлар анчагина кўпайтирилмоқда. Янги кўчалар очилади. Шаҳарни кўкаламзорлаштириш, янги уй-жой массивларида парклар ва боғлар барпо этиш соҳасида каттагина ҳажмда иш олиб бориш мўлжалланмоқда. Шаҳарда 30 гектар майдонда дам олиш зонасини вужудга келтириш планга киритилмоқда. Тошкент атрофларида ирригация қурилиши соҳасида ҳам кўпгина ишларни амалга ошириш керак.

Шаҳарлар ва аҳоли яшайдиган пунктларни қуриш ва ободонлаштиришни яхшилаш чоралари тўғрисида ушбу сессияда муҳокама қилинаётган масала республиканинг совет, касаба союз, хўжалик ташкилотлари, бутун жамоатчилиги, барча меҳнаткашлари кун сайин кунт билан олиб борадиган ишдир. Ҳеч шак-шубҳа йўқки, Коммунистик партия раҳбарлигида бу муҳим вазифа муваффақиятли амалга оширилади. **(Қарсаклар).**

Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутатларидан бир группаси. Суратда: (чапдан) Рометан районидаги «Ўзбекистон» колхозининг раиси М. Жумаев, шу райондаги Карл Маркс номли колхознинг чўчқабоқари Х. Хўжақулова, Бухоро район ижрокомининг раиси Г. Юсупов, Ғиждувон районидаги «Коммунизм» колхозининг сут соғувчиси М. Муқимова, Андижон районидаги Киров номли колхоз аъзоси Т. Рамазонова, Каттақўрғон ёғ-мой комбинатининг смена инженери М. Тўхтамуродова ўртоқлар танаффус вақтида ўзаро суҳбатлашмоқдалар.

И. Глауберзон фотоси.

РЕСПУБЛИКА ЧОРВАЧИЛИГИНИ КЕСКИН ЮКСАЛТИРАЙЛИК

Г. А. ГАБРИЕЛЬЯНЦ

доклади юзасидан музокаралар

Депутат И. Ж. ЖАЛИЛОВ нутқи

Қашқадарё область ижроия комитетининг раиси

Қашқадарё областидаги колхоз ва совхозларнинг экономикасида жамоат чорвачилиги муҳим ўрин тутади. Бироқ, сўнгги йиллардан чорва моллар сонига яраша ем-хашак етиштирилмаганлиги, хўжаликларнинг, совет ва қишлоқ хўжалик органларнинг раҳбарлари шу тармоққа етарли эътибор бермай келганликлари натижасида жамоат чорвачилигига катта зарар етди.

Бу аҳволни ўнглаб олмоқ учун областда совхозларни, колхозларни ва фермаларни тажрибали кадрлар билан мустаҳкамлаш соҳасида бирмунча ишлар қилинди. Ўтган йили дағал ва концентрат озуқалар анча кўп етиштирилди. Хўжаликларни ихтисослаштириш учун кўп ишлар амалга оширилди. Шундай бўлса ҳам, умуман олганда, жамоат чорвачилигини ривожлантиришнинг аҳволи ҳали ҳам кўнгилдагидек эмас. Қўй-эчкиларнинг туёғи камайиб кетди, қорамоллар сони ҳам секинлик билан ўсмоқда.

Областнинг партия, совет ва қишлоқ хўжалик ташкилотлари КПСС Марказий Комитетининг март Пленуми қарорлари асосида мол туёғини кўпайтириш ва чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни ошириш юзасидан бир қанча тадбирларни ишлаб чиқдилар. Ем-хашак етиштиришни кўпайтириш, фермаларда меҳнатни кўп талаб қиладиган ишларни механизациялаш юзасидан кўпгина ишларни бажариш белгилаб қўйилди. Биз келгуси йилда ўн совхоз ва 14 та колхозда сут ва гўшт берадиган қорамолларнинг наслчилик фермаларини ташкил этишни белгиладик. «Кўкбулоқ» ва «Оқработ» совхозларида гўшт учун боқилаётган ёш молларни ўстириш ва семиртириш йўлга қўйилди. Келгуси йилда юз минг товуқ боқиладиган паррандачилик фермаси қурила бошланади.

Кўпгина масалаларни янгича ҳал қилмоқ керак. Жумладан, чорвачиликда ишловчи ходимларни коржома билан таъминлаш системасини қайта кўриб чиқиш керак. Бизда: «Бир йилда уч жуфт этикни йиртмаган чўпон— чўпон эмас» деган мақол тўқилган. Лекин коржома тўғрисидаги низомда икки йилда бир жуфт этик бериш кўзда тутилган. Область меҳнаткашлари йўл қўйилган камчиликларни тугата бориб, чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш соҳасида етти йилликнинг охирги йили учун белгиланган топшириқни албатта бажарадилар. **(Қарсаклар).**

Депутат П. М. ТИМОФЕЕВ нутқи

Ўзбекистон ССР қишлоқ хўжалик министрининг биринчи ўринбосари

Давлатга сотилаётган чорва маҳсулотларининг нархлари оширилганлиги натижасида республикамиз колхоз ва совхозлари шу йилнинг ўзидаёқ неча ўн миллион сўм қўшимча даромад олади.

Чорвачиликни янада ривожлантириш учун аввало, ем-хашак базасини мустаҳкамлаш ва чорвачиликда наслчилик ишини тартибга солиш зарур.

Чорвачиликни ривожлантириш ишида химия катта роль ўйнайди. Бироқ, Ўзбекистон халқ хўжалиги кенгаши озуқа ачитқилари, емга қўшиб бериладиган донадор фенотол—мис купороси аралаш туз тайёрлаб бериш юзасидан белгиланган топшириқларни бажармаяпти. Шротни фосфаридлар билан кучайтирувчи ускуналар, чорвачилик эҳтиёжлари учун полимер буюмлар, ўтовлар, яйловларни сув билан таъминлаш учун қувурлар, полиэтилен пленка ишлаб чиқарувчи корхоналар қуриш ҳамда фойдаланишга топшириш борасида тегишли чоралар кўрилмаяпти. Химия-фармацевтика заводи негизида озуқа антибиотиклари ишлаб чиқарувчи цех қуриш, спирт заводларидан бирида B_{12} витаминни ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш масаласи ҳал қилингани йўқ.

Суюқ озуқа ачитқилари тайёрлаш учун комплект ускуналар ясаб бериш масаласини тезлик билан бир ёқли қилишни «Узсельхозтехника» бирлашмасининг раҳбарларидан сўраймиз. Чорвачиликни янада механизациялаштириш ҳам қишлоқ хўжалигининг мана шу муҳим тармоғида маҳсулот етиштиришни кўпайтиришда катта роль ўйнаши керак. Чорвачилик биноларининг янги типовой лойиҳаларини қисқа муддатда ишлаб чиқишни Ўзбекистон ССР Госстройига топшириш зарур.

Депутат ўртоқлар! КПСС Марказий Комитети март Пленуми қароридан илҳомланган қишлоқ хўжалик ходимлари чорва туёғини кўпайтириш, чорва маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш соҳасида олган мажбуриятларини бажарадилар, деб сизларни ишонтиришга рухсат бергайсиз. **(Қарсаклар).**

Депутат Б. Р. РАҲИМОВ нутқи

Хоразм область партия комитетининг биринчи секретари

Шу кунларда барча совет кишиларининг куч-ғайрати КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қарорларини амалда бажаришга қаратилган. Хоразм областининг қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари бу йил пахта ва бошқа экинлардан мўл ҳосил олиш учун ҳамма чораларни кўрмоқдалар. Чорвачиликда ҳам кўп ишлар қилинмоқда. Бу соҳани ривожлантиришда баъзи ижобий натижаларга эришилди.

1959 йилдагига нисбатан қорамол туёғи 1,5, сигирлар 1,6, қўй-эчкилар 1,3 баравар кўпайди. Худди ана шу давр ичида гўшт 1,5 баравардан зиёд, тухум 1,7 баравар кўп етиштирилди. Бу йил давлатга тухум ва қоракўл тери сотиш йиллик планлари муддатидан олдин адо этилди, жун сотиш ярим йиллик плани бажарилай деб қолди.

Бироқ, умуман олганда чорвачилик ҳали ҳам йўл қўйиб бўлмайдиган даражада оқсаб қолмоқда. 1964 йилда область колхозлари чорва моллар туёғини кўпайтириш ва паррандаларни урчитиш, гўшт, сут, тухум ва жун етиштириш планларини бажармаганликларини айтиш кифоя. Бунинг асосий сабаблари шуки, ем-хашак базасининг аҳволи кўнгилдагидек эмас, чорвани урчитиб кўпайтириш даражаси паст бўлиб, кўплаб моллар ўлиб кетмоқда, чорва моллардан кам маҳсулот олинмоқда, наслчилик иши яхши йўлга қўйилмаган. Область партия, совет ва қишлоқ хўжалик ташкилотлари ҳозирги вақтда чорвачиликдаги катта камчиликларни йўқотиш, хўжаликнинг шу тармоғида қолоқликка барҳам бериш, чорвачиликни сердаромад ва рентабелли соҳага айлантириш чораларини кўрмоқдалар. Ем-хашак экиладиган майдонлар кенгайтирилмоқда, яйловларни сув билан таъминлаш ва фермаларда сермеҳнат ишларни механизациялаштириш юзасидан катта-катта ишларни қилиш режалаштириб қўйилди. **(Қарсаклар).**

Депутат С. ҲАМРОЕВА нутқи

Нурота район ижроия комитетининг раиси

КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ва шу жумладан чорвачилик маҳсулотларини кўпроқ етиштириш тўғрисидаги, шунингдек дон ва гўштнинг харид нархларини ошириш ҳақидаги қарорларини районимиз меҳнаткашлари ғоят маъқуллаб кутиб олдилар. Ўтган йили районимиз хўжаликлари давлатга гўшт ва дон сотишдан зарар кўрган эдилар. Бу йил эса, улар саккиз юз минг сўмдан ортиқ қўшимча даромад оладилар.

Район меҳнаткашлари Пленум қарорларига амалий иш билан жавоб бериб, давлатга тухум ва қоракўл тери сотиш юзасидан олган мажбуриятларини ошириб бажардилар. Давлатга чорвачиликнинг турли маҳсулотларидан ўтган йилдагига қараганда бир неча юз тонна кўп сотилди. Ихтисослаштирилган совхозларнинг чорвадорлари чорва моллардан бола олишда юксак кўрсаткичларга эриш дилар. Совлиқларнинг ҳар 100 тасидан ўрта ҳисобда 133,5 тадан, энг яхши чўпонларнинг отарларида эса 180-200 тадан қўзи олинди.

Ҳозирги вақтда мустаҳкам ем-хашак базасини вужудга келтиришга асосий эътиборни бермоқдамиз. Бироқ, бунинг учун бизда яйловлар етарли эмас. Йўллар ва мактаблар қурилишида ҳам бизга ёрдам берилишини сўраймиз. **(Қарсаклар).**

Депутат А. Н. СТУПНИКОВ нутқи

Бухоро область партия комитети қишлоқ хўжалик бўлимининг мудири

КПСС Марказий Комитети март Пленуми қарорлари асосида чорвачилик маҳсулотларини кўпайтириш ва чорва туёғини ўстириш чоралари тўғрисидаги масала ушбу сессияда муҳокама қилинаётганлиги қишлоқ хўжалигининг мана шу муҳим тармоғидаги камчиликларни чуқурроқ очиб ташлаш, бу тармоқни янада юксалтириш йўлларини белгилаб олиш имконини беради.

Пленум қарорларидан илҳомланган область меҳнаткашлари чорвачиликдаги ишларни бирмунча яхшилаб олдилар. Шу йилнинг тўрт ойида ўтган йилдагига нисбатан сут 25 процент, тухум икки баравар кўп етиштирилди. Область давлатга қоракўл тери сотиш ва топшириш йиллик планини муваффақиятли бажарди. Жун топшириш плани бажарилай деб қолди, гўшт ва тухум сотиш ярим йиллик плани эса бажарилди. Ўтган йилга нисбатан чорва моллардан бола олиш ҳам кўпайди. Навоий районининг хўжаликлари ҳар юз совлиқдан 139 та, давлатга қарашли «Конимех» наслдор моллар заводи 156 та қўзи олди. «Коммунизм» совхозида ишлаётган машҳур қўйчивон, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Умрзоқ Аймоқовнинг сурувида ҳар юз совлиқдан 190 та қўзи олинди.

Фидокорона меҳнатнинг бундай намуналари оз эмас. Бироқ, чорвани урчитиб кўпайтириш, чорва маҳсулотлари тайёрлаш, ем-хашак базаси яратиш соҳасидаги ишларда жиддий камчиликлар ва нуқсонлар бор. Область қоракўлчилиги кўп йиллардан бери сира олдинга силжимаяпти, лекин Қишлоқ хўжалиги министрлиги билан «Узглавкаракуль» қўйчилик бош бошқармаси буни яхши била туриб, қоракўлчиликни янада ривожлантиришга тааллуқли масалаларни бир ёқли қилишда тегишли ёрдамни кўрсатмадилар ва кўрсатмаяптилар. Ёғингарчилик бўлмагани орқасида яйловларда юз берган қийинчиликларни бартараф қилиш учун кўп ишлар қилинмоқда.

Ҳеч шубҳа йўқки, Бухоро чорвадорлари етти йилликнинг якунловчи йилида олган мажбуриятларини муваффақиятли бажарадилар ҳамда жамоат чорвачилигини кескин ривожлантириш учун мустаҳкам негиз яратадилар. **(Қарсаклар).**

Депутат Х. САИДАҲМЕДОВ нутқи

Сурхондарё область қишлоқ хўжалик бошқармасининг бошлиғи

Область колхоз ва совхозларининг меҳнаткашлари чигит ва бошқа қишлоқ хўжалик экинлари экишни тугаллаб, мўл ҳосил олишни таъминлайдиган агротехника тадбирлари комплексини бажаришга киришдилар. Мўл ҳосил учун курашнинг биринчи даврида ғўзаларимизнинг ривожланиши ўтган йилдагига қараганда 15—20 кун олдинда бормоқда. Бошоқли дон экинларидан мўл ҳосил етиштиришда ҳам ишлар ёмон эмас. Бедапоя майдонини кенгайтириш планларини сўзсиз бажариш тадбирлари кўрилмоқда. Маккажўхори майдони ўтган йилдагига қараганда 2,2 минг гектар кенгайтирилди.

Бажарилган ишлар КПСС Марказий Комитети март Пленуми қўйган талабларга тўла жавоб бермаётганлигини ҳам айтиб ўтиш зарур. Областимиз колхоз ва совхозлари гўшт тайёрлаш планини бажара олмаётирлар. Чорвачилик маҳсулотининг таннархи анча юқори бўлиб қолмоқда. Яқин вақт ичида ана шу камчиликларни тугатиш учун барча куч-ғайратимизни сарфлаймиз.

Мустаҳкам озуқа базасини яратишнинг мана шу масъулиятли даврида колхоз ва совхозларда хашак тайёрловчи 83 та бригада тузилди. Бу бригадаларга етарли миқдорда пичан ўриш техникаси ва транспорт воситалари бириктирилди. Дағал хашак тайёрлаш ишлари авж олдириб юборилди.

Сурхондарё областининг меҳнаткашлари КПСС Марказий Комитети март Пленуми қўйган вазифаларни муваффақиятли бажариш учун куч-ғайратларини аямайдилар, деб сизларни ишонтиришга рухсат бергайсиз. **(Қарсаклар).**

Депутат Е. ОРТИҚБОЕВ нутқи

Кегайли районидаги «Қорақалпоғистон АССР 40 йиллиги» совхозининг чўпони

Чорвачиликда ишлаш ҳазилакам гап эмас. Мен буни ўз тажрибамдан биламан. Дастлабки йилларда мен жиддий қийинчиликларга учрадим, лекин шундай ҳолларда ҳамма вақт энг кекса ва тажрибали чўпонларга мурожаат қилиб, улардан маслаҳат ва ёрдам олиб турдим. Чорвачилик хусусидаги китобларни тез-тез ўқиб туришга ҳам тўғри келди. Натижада мен чорва молларини яхшироқ парвариш қилишга муваффақ бўлдим. Ҳар йили менга 400 дан кўпроқ қўй бириктиб қўйилади. Ҳар юз совлиқдан 110 тадан 115 тагача қўзи, ҳар бир қўйдан 2,8—2,9 килограмм жун олиб келаман. Чорва маҳсулдорлигини муттасил ошириш учун бундан кейин ҳам кучимни ва меҳнатимни аямайман.

Ўтган йил июль ойида Қўйбоқ массивида ихтисослаштирилган қоракўлчилик совхози тузилиб, унга қўшни колхозлардан 35 мингдан кўпроқ қўй олиб берилди. Биз зоотехника қоидаларини кенг қўллаш туфайли хўжаликни ривожлантиришда катта муваффақиятларга эришдик. Ўтган йил баҳорда ҳар қўйдан 650—700 грамм жун қирқилган бўлса, бу йил 1.100-1.200 грамм жун қирқиб олинди. Қўзи олиш ва уни сақлаб қолиш плани анча ошириб бажарилди, қўйларнинг нобуд бўлиши икки баравар камайтирилди. Аммо жиддий камчиликлар ҳам бор, албатта. Масалан, совлиқлар беплан қўзилатиб қўйилмоқда. Яйловлардан фойдаланишни яхшилашда хўжаликка ёрдам бериш керак, чорвадорларнинг талаб ва эҳтиёжларини қондиришга иложи борича кўпроқ эътибор бериш лозим. Биз етти йилликнинг сўнгги йилида олган мажбуриятларимизни шараф билан бажарамиз, ўз совхозимизни яқин келажакда юксак даражада рентабелли, сермаҳсул хўжаликка айлантирамиз. **(Қарсаклар).**

Депутат А. И. РУЦКИЙ нутқи

Сирдарё область ижроия комитети раисининг ўринбосари

Бутун совет халқи қатори Сирдарё области меҳнаткашларининг куч-ғайрати ҳам шу кунларда КПСС Марказий Комитети март Пленуми қарорларини бажаришга қаратилган. Пленум колхоз ва совхозлар экономикасини кўтаришнинг конкрет йўлларини белгилаб берди. Областимиздаги хўжаликларда жамоат чорвачилигини жадал ривожлантириш учун каттакатта имкониятлар бор. Улар мавжуд резервлардан тўғри фойдалансалар, чорва туёғини анча кўпайтириб, унинг маҳсулдорлигини оширишлари мумкин.

Ўтган йили область партия комитети, область ижроия комитети ва қишлоқ хўжалик органлари хўжаликларни ихтисослаштириш тадбирларини амалга оширдилар. Иккита йирик район — қоракўл етиштириш билан шуғулланувчи Фориш райони ҳамда гўшт ва дон етиштирувчи Зомин райони ташкил қилинди. Учта янги қоракўлчилик совхози, иккита сабзавот-сутчилик ва битта чўчқачилик совхози тузилди. Кўпгина хўжаликлар ихтисослаштириш натижасида вужудга келган имкониятлардан фойдаланиб, чорва маҳсулотлари етиштиришни кўпайтирмоқда ва айни маҳалда чорва туёғини ўстириб бормоқда. Масалан, «Пахтаорол» совхози хўжалик ичидаги фермаларни ихтисослаштириб, гўшт топширишда қарийб 30 процент салмоққа эга бўлган қўйларини қўйчилик совхозига бериб, гўшт сотишни 250 тоннадан зиёд, сут сотишни 270 тонна кўпайтирди. Айни маҳалда сигирлар сони 250 бош кўпайди.

Нотиқ чорвачиликдаги наслчилик иши масалаларига, ем-хашак базасини мустаҳкамлашга, фермалардаги сермеҳнат ишларни механизациялаштиришга тўхталиб ўтади. Унинг фикрича, механизациялаштириш даражасининг пастлигига сабаб шуки, механизатор кадрларнинг малакаси етарли эмас, чорвачилик запас қисмлар билан дуруст таъминланмаяпти. Қишлоқ хўжалик министрлиги ва республика «Узсельхозтехника» бирлашмаси бу масалаларга эътиборни кучайтиришлари лозим. Область чорвадорлари 1965 йилдаёқ гўшт, сут ва бошқа чорва маҳсулотлари етиштириш ҳамда сотишни анча кўпайтирадилар, ҳамма турдаги чорва моллар туёғини ўстириш планини бажариш учун барча чораларни кўрадилар. **(Қарсаклар).**

Депутат Ғ. АБДУЛЛАЕВ нутқи

Тошкент область Калинин районидаги Карл Маркс номли колхоз раиси

Бизнинг Карл Маркс номли колхозимиз шаҳар яқинидаги кўп тармоқли хўжалик бўлиб, Ўзбекистон пойтахтининг меҳнаткашларини картошка, сабзавотлар, мевалар ва чорвачилик маҳсулотлари билан таъминлаб турибди. Ҳозирги вақтда 1221 гектар ернинг 798 гектарида сабзавот ва бошқа экинлар етиштирилмоқда.

Қисқа вақт ичида хўжаликда катта мевали боғ барпо этилди, бу ерда 95 гектар токзор, 191 гектар олмазор ва икки гектар анжирзор билан анорзор бор.

Ўтган йили биз 14.640 тонна маҳсулот етиштириб, йиллик планни 105,8 процент бажардик.

Чорвачилик хўжалигимизнинг асосий даромад берувчи тармоғи ҳисобланади. Колхоз подасида 585 бош қорамол, шу жумладан 227 бош соғин сигир бор. Бир йилда ҳар бир сигирдан ўрта ҳисобда 3.500 килограмм сут соғиб олинди.

Колхозчиларнинг даромадлари йил сайин ортиб бормоқда. Уларнинг деярли ҳаммаси электрлаштирилган янги, типовой уйларда истиқомат қилмоқдалар. 546 колхозчи онласида радиоприёмник, 409 оилада телевизор бор.

Бизнинг клубимиз, қишлик ва ёзлик кинотеатримиз, 15 та дала шийпонимиз, радиоузелимиз, иккита кутубхонамиз, амбулаториямиз, учта медицина пунктимиз, бешта чойхонамиз, болалар боғча-яслимиз, тўртта мактабимиз бор.

Биз КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қарорлари асосида 1965—1970 йилларда чорвачиликни ривожлантириш планини ишлаб чиқдик. Шу планда хўжаликнинг ана шу муҳим тармоғини анчагина юксалтириш белгилаб қўйилди. Биз планни бажаришни таъминлаш учун озуқа базасини мустаҳкамламоқдамиз.

Колхозда каттагина қурилиш ишларини бажариш белгиланди. Лекин афсуски, лойиҳа-смета ҳужжатларини тайёрлаш, шунингдек механизациялаштирилган чорвачилик биноларини қуриш ва монтаж қилиш билан чинакамига шуғулланувчи биронта ташкилотни топа олмаяпмиз. Бу етишмовчиликни дарҳол тузатмоқ керак. Сут соғиш агрегатлари учун керакли запас қисмлар билан хўжаликларни таъминлаш проблемасини ҳал қилмоқ керак.

Пландан ташқари сотиладиган сут учун рағбатлантириш чораларини жорий қилиш тўғрисида ўйлаб кўрилса, сигирлар сути таркибидаги ёғни шу сигирларнинг зотига қараб табақалаштирилган ҳолда белгилаш масаласи ҳал қилинса яхши бўлур эди.

Карл Маркс номли колхоз аъзолари ўз зиммаларига олган юксак мажбуриятларни фидокорона меҳнатлари билан муваффақиятли бажарадилар, деб Олий Советни ишонтиришга рухсат бергайсиз. **(Қарсаклар).**

ЎЗБЕКИСТОНДА УКРАИНА АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ ДЕКАДАСИ 1965

КУЙЛА, АЗИЗ УКРАИНА!

САМИМИЙ УЧРАШУВЛАР

КАТТАҚЎРҒОН, (**«Совет Ўзбекистони» мухбиридан**). Украина адабиёти ва санъати декадаси қатнашчиларининг адиб В. П. Козаченко раҳбарлигидаги бир группаси бир неча кундан бери Зарафшон водийсида меҳмон бўлиб турибдилар. Меҳмонлар 23—24 май кунлари қадимий ва навқирон Самарқанднинг тарихий ёдгорликлари, бу ердаги саноат корхоналари ва ўқув юртлари ҳаёти билан танишгач, 25 май эрталаб водийнинг ёш шаҳри — Каттақўрғонга қараб йўл олдилар. Йўл-йўлакай улар Пастдарғомдаги «Правда» колхозининг К. Назаров бошлиқ бригада дала шийпонида меҳмон бўлдилар. Бригада аъзолари ўзбек халқининг урф-одатига биноан меҳмонларга дўппи тортиқ қилишди.

Украин ёзувчилари, артистлари, рассомлари ва музикачиларининг Каттақўрғонда бўлиши умумхалқ байрамига айланиб кетди. Меҳмонлар тушки пайтда райондаги йирик пахтакор ва чорвадор «Ленинизм» колхозида бўлишганда дилрабо украин қўшиқлари янграб турди. Чордара қишлоғи атрофида, канал бўйида ясалган саҳна атрофлари колхозчилар, қўшни колхозлардан келган одамлар, шаҳар, район меҳнаткашлари билан тўлган эди. Меҳмонлар колхознинг Н. Жўраев, З. Ражабов, Ш. Расулов каби кекса пахтакорлари билан самимий суҳбатлашдилар. Район партия комитетининг биринчи секретари С. Тўқлиев, колхоз раиси Т. Хонқулов ўртоқлар украиналик дўстларни «элимизга хуш келибсиз, азиз меҳмонлар» деб самимий табрикладилар.

Куннинг иккинчи ярмида меҳмонлар «Ўзбекистон денгизи» — Каттақўрғон сув омборида бўлишди. Чўмилдилар, катерларга тушиб балиқ овладилар. Улар бу ерда балиқ хўжалиги ривожланаётганидан мамнун бўлдилар.

Кеч соат 5 да шаҳар маданият ва истироҳат боғида шаҳар меҳнаткашлари билан учрашдилар. Дўстона учрашувдан кейин боғнинг майдонидаги очиқ саҳнада қардош Украинанинг ёқимли қўшиқлари янграб кетди. Украиналик санъаткорлар ва ёзувчилар Иштихон районидаги «Халқобод» колхозида ҳам бўлдилар. Колхознинг марказий дала шийпонида ўтказилган учрашув катта таассурот қолдирди. Украин ёзувчиси В. П. Козаченко тантанали учрашувда колхоз раиси М. Жўраевга ёдгорлик учун Т. Г. Шевченконинг кичик ҳайкалини топширди.

— Жуда катта раҳмат, — бу ёдгорликни авайлаб, марказий дала шийпони кутубхонасида сақлаймиз, — деди колхоз раиси меҳмонларга қараб. Украин адабиёти ва санъати декадаси қатнашчиларининг 24 кишидан иборат бу группаси кечаси Самарқандда дам олганларидан кейин, 26 майда эрталаб Шаҳрисабзга жўнаб кетишди.

Л. ЭРГАШЕВ.

ЖАНГОВАР ПОЭЗИЯ

СССР Революция музейида варақларига қон сачраган, муқовалари куйган бир шеърлар тўплами сақланмоқда. Кураш майдонларидан олов кечиб чиққан бу китоб машҳур Украин шоири Владимир Михайлович Сосюранинг «Турналар учиб келди» деган шеърлар тўпламидир. Ажойиб тақдирга эга бўлган бу жанговар шеърий мажмуа 1940 йилда «Радянський письменник» нашриётида босиб чиқарилган эди. Китобни собиқ фронтчи, ҳозирда Киев областидаги Капустин номли ўрта мактаб директори Федор Федорович Перешивко авторга хат билан йўллаган эди.

Унинг хатида шундай дейилади: «Қадрли Владимир Михайлович! Совет Украинасининг фашист босқинчилардан озод қилинганига 20 йил тўлиши муносабати билан сизга ўзингизнинг «Турналар учиб келди» китобингизни юборяпман. Буни 1941—45 йиллардан қимматли бир ёдгорлик деса бўлади.

Бу воқеа 14 август, 1941 йилда юз берган эди. У вақтлар Дебальцеводаги 62-мактабда украин адабиётидан дарс берардим. Кўплар қатори ўз севган касбимни ташлаб, оғир жанг йўлларига отландим. Сизнинг туғилган шаҳрингиз Дебальцевони саҳарда ташлаб чиқдик. Шаҳар олов ичра ёнарди. Қачон қайтишимизни билмасак ҳам душман устидан ғалаба билан қайтишимизга ишончимиз комил эди.

«Турналар учиб келди» тўпламингизни Алчевскдан сотиб олгандим. Оғир, ғурбатли кунларда социалистик Украинамизнинг гуркираб яшнаши ҳақидаги жўшқин сатрларингизни яйраб ўқидик. Китобингиз ёмғир ва қорда, қаҳратон ва саратонда биз билан баббаравар шахтёрлар шаҳридан то Волга бўйларигача жанговар йўл босиб ўтди. Менинг кўпгина полкдош дўстларимга бу китоб жанговар дўст бўлиб қолди. Биз уни кўз қорачиғидай сақлашга уриндик. Лекин уруш, ҳар ҳолда уруш экан. Оғир йилларнинг қийноғи одам чеҳрасига ажин ташлаганидек, Сизнинг китобингиз қиёфасида ҳам из қолдирди.

«Турналар учиб келди» шеърлар китоби сафимизда халоскор жангчидек курашди, улуғ Ленин байроғи остида шонли йўл босиб ўтди».

Хатда қизил байроқ ёнида турган бир неча жангчиларнинг расми ҳам бор эди. Булардан бири, яъни хат автори Федор Федорович «Турналар учиб келди» китобини варақлаб турган ҳолда суратга тушган эди.

Халқ қалбига ана шундай сингиб кетган асарлар автори Владимир Сосюранинг яқинда босилиб чиққан «Меҳнаткаш оила бахти» номли янги китоби ҳам совет поэзиясининг салмоқли ютуқларидан биридир.

Тўпламни ўқир экансиз, мисрадан мисрага, шеърдан шеърга ўтган сари кўз олдингизда коммунизм қуришга отланган мард ва камтар, шижоатли ва меҳрибон совет кишиларининг ёрқин образи намоён бўлади. Айниқса, ҳаётимизда рўй бераётган буюк ўзгаришлар, кўтаринки руҳ, кишиларимиз яратаётган меҳнат мўъжизалари китобда яхши акс эттирилган.

«Меҳнаткаш оила бахти» достонини эса партиямиз улуғворлигини куйловчи ажойиб гимн деб аташ мумкин.

Партия XXII съездига бағишланган бу поэмада коммунистик давримиз нафаси, улуғ дўстлик оиласида камол топган совет кишилари қиёфаси яққол кўриниб туради. Шу бахтли ҳаёт, шу улуғ дўстлик раҳнамоси бўлган Коммунистик партия шаънига шоир дилимиздаги сўзларни топиб айтади. Жўшқин публицистик пафос ва лирик ҳаяжон поэманинг қон-қонига сингиб кетган, шоир шеърхон билан юзма-юз туриб сўзлашади, унинг қалбидаги орзу-ўйларини, тилининг учида турган гапларни шундоқ айтади-қўяди.

Бугунги кунда ақл-заковати билан, ҳалол ва қудратли меҳнати билан чексиз фазоларни, бутун коинотни забт этаётган совет кишилари шундай самимият билан жўшиб куйлашлари табиийдир:

О, меҳнат, севимли Ватаним
фахри,
Янги қўшиқ билан қутлайман
сени,
Чексиз фазолару чуқур ер
бағри
Сен билан ҳамиша очар
кўксини!

Замондошлар ҳаётини куйлаш «Меҳнаткаш оила бахти» китобининг мақсади ва мундарижаси бўлиши бежиз эмас, албатта. В. Сосюра доим замон билан тенг одим ташлаган, замон садоларини тез пайқаб олган ва ўз созида басталаган улкан санъаткорлардан биридир.

Тўпламдаги шеърларни таҳлил қилганда, шоирнинг меҳнаткаш, қўли қадоқ, софдил ва оддий кишиларга муҳаббати нақадар буюк эканлигини кўрамиз. Бу жиҳатдан шахтёрлар ҳаётини акс эттирган шеърлар туркуми алоҳида ажралиб туради. Ўзи ҳам ёшлигида кончи бўлган В. Сосюра шахтёрлар меҳнатининг бутун романтикасини, завқ-шавқини, ўзига хос қийинчиликларини, хуллас коммунистик жамият қуриш учун мардонавор меҳнат қилаётган баҳодир кончилар ҳаётини бутун мураккаблиги билан кўз ўнгимизда гавдалантириб беради. Шахтёрлар матонатини улуғлайдиган бу шеърларнинг ритмикаси ҳам бошқача, шеър сатрларидаги пухта қофиялар тоғ-тоғ кўмирни майдалаётган кончи болғасининг овозидай жаранглайди қулоғингизда.

«Меҳнаткаш оила бахти» китобининг фазилатлари жуда кўп. Сосюра лирикасига хос назокат, жўшқинлик ва тиниқлик, айниқса, бу тўпламда ёрқин кўзга ташланади.

Чиндан ҳам Сосюра дунёни гўзал кўради. Оддий япроқдан то мовий осмонгача — ҳаммаси унга нафосатга тўла бир мўжизадай кўринади:

Навда силкинади, япроқ учади,
Ўрмон сукутини севаман жуда.
Дарахт умримизга умр қўшади,
Яйраймиз ўрмоннинг яшил
мавжида.
Гуллар, нафис гуллар! Бекорга
булбул
Хушбўй атиргулнинг ёнмас
дардида.
Талпинади доим гулларга
кўнгил.
Қалбим худди нурдир гулнинг
баргида.
Оқ қайиннинг жуда нозик
комати,
Ер ва мовий осмон... бари
қўшилиб
Мангу ҳаёт, орзу ва бахт
бўлади,
Қандай гўзал янграр иқбол
қўшиғи!

Украин адабиётининг буюк классиги Т. Г. Шевченко номидаги Давлат мукофотига сазовор бўлган бу ажойиб шеърлар тўплами шоирнинг уруш оловларидан мардонавор жанг қилиб ўтган, юқорида айтганимиз «Турналар учиб келди» китобининг қонуний давоми ва якуни сифатида китобхонларимиз учун ҳам ғоят азиздир.

Юсуф ШОМАНСУР.

Владимир СОСЮРА.

ҚЎШИҚЛАРДА ЧАРХ УРАР БАҲОР

Хазонрез куз фасли, қачондан
буён
Ғамгин хаёлларга берасан изн?
Яланғоч шохларни силкитиб
бўрон,
Ёпиқ деразамга уради ўзин.
Майли, юраккинам мовий
бўшлиқлар,
Қуёш туйғуларин орзу қилса
ҳам.
Ерда-чи, қандайдир ўзга
қўшиқлар,
Шоирлар хафа хол... уларда
не ғам?
Совуқ булутларни кузатаман
жим,
Аммо кўзларимда, тетиклик,
виқор.
Майли, ташқарида куз бўлсин,
дўстим,
Қўшиқларда эса чарх урар
баҳор!

Муҳаммад АЛИ таржимаси.

ФЕДОРЧЕНКО

(ҲИКОЯ).

Александр ДОВЖЕНКО.

Мени Федорченко дейдилар, биродарлар, Федорченко. Жаҳон урушининг бошларидан бери капитанман. Орқага чекинишни сира ҳам хаёлга келтирмасдим: ғururим шу қадар зўр эди. Душман билан қаерда тўқнашмай, ғолиб чиқдим, чунки довюрак, жангда тенгсиз йигитман. Ҳам чап қанотдаги, ҳам ўнг қанотдаги қуролдошларинг чекинишяпти, дейишса, ғазабимдан куйиб-ёниб, жонжаҳд билан ортга қайтардим. Шунда номус ўти қийноғидан юзим ерга қарарди: ғururим шу қадар зўр эди. Мени Федорченко дейдилар, биродарлар, капитан Федорченко. Шу сабабдан ҳам Украинани босиб Шарққа томон кетишга ҳаддим сиғмайди. Пулемётни, бир даста гранатани қўлга олиб ўлим панжасига танҳо тик бордим, токи заҳматкаш Украинам букилган қаддимни кўрмасин. Олға, фақат олға, Федорченко!.. Шу тариқа душманнинг бус-бугун полкига дуч келиб, уни якка ўзим яксон қилиб ташладим, Уч юз, борингчи, чамаси тўрт юзта душманни қириб, ўзим ҳам йигирма, ундан ҳам кўпроқ жойимдан ўқ еб, ниҳоят, мурдалар тепасига қуладим. Тўрт соатча жанг қилдим, бутун вужудим билан жангнинг аччиқ гаштини сурдим. Бутун ҳаётимни, бутун ҳароратимни, ғазабимни, севгимни, умидларимнинг ҳамма-ҳаммасини — қалбим асраб қолган ҳамма бойликларимни битта ҳам қолдирмасдан ўқ қилиб отдим.

Мени Федорченко дейдилар, биродарлар, капитан Иван Федорченко.

Н. Улуғжонов таржимаси.

РАДИО МЕҲМОНЛАРИ

Ўзбекистон Министрлар Советининг Радио эшиттириш ва телевидение давлат комитети Радио уйида катта байрам бўлди. Бу ерда комитетнинг халқ чолғу оркестри ўз репертуарини намойиш қилди.

Бу тантанада Украина адабиёти ва санъати ўн кунлигининг катнашчилари, Украинада хизмат кўрсатган санъат арбоби Украина композиторлар союзи правлениесининг раиси Глеб Павлович Таранов, композиторлар Андрей Яковлевич Штогаренко, Иван Фёдорович Ляшенко, Лев Николаевич Колодуб, Ўзбекистон композиторлар союзи правлениесининг раиси Аҳмад Жабборов, композиторлар Ғофир Қодиров, Дони Зокиров, Ефим Шварц, Ўзбекистон халқ артисти Юнус Ражабий ҳозир бўлдилар.

Меҳмонларни «Ўзбекистон радиосининг бадиий эшиттиришлар редакцияси коллективи дўстона кутиб олди. Сўнгра радио оркестри катта концерт берди. Концертда меҳмонлар ўзбек халқ куйларини мароқ билан тингладилар. Бу ерда ижро этилган музикалар ва ўзбек халқ қўшиқлари уларда яхши таассурот қолдирди. Концерт охирида Украина Композиторлар союзи правлениесининг раиси Украина ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби Глеб Павлович Таранов ўзбек музика санъатида эришилган ютуқларимиздан хурсанд бўлганини айтди ва санъатимизнинг янада равнақини истаб ўзининг эзгу ниятларини изҳор қилди.

Концертдан сўнг меҳмонлар магнитафон лентасига ёзилган уста созандалар ижро этган куйлар, мақомлардан парчалар ва ўзбек халқ чолғу оркестри ижросида СССР халқларининг куйларидан тингладилар. Айниқса, магнитафон лентасига ёзиб қўйилган Ўзбекистон композитори Юрий Николаевнинг «Украин сюитаси» меҳмонларда катта таассурот қолдирди.

Украинадан келган меҳмонларимиз ўзбек музикасининг жозибасига мафтун бўлганликларини айтдилар.

Қ. МАЪРУФ.

СЎНГГИ ПОЧТАДАН

ДЎСТЛИК БАЙРАМИ

Шу кунларда жонажон диёримизда зўр шодиёна. Меҳри дарё ўзбек халқи украиналик адабиёт ва санъат намояндаларини ҳамма ерда очиқ кўнгил билан кутиб олмоқда, шоирлар мушоирасидан олам-олам завқ олиб, томошаларини кўриб хордиқ чиқармоқда.

Украиналик азиз меҳмонлар республикамизнинг Тошкент, Сирдарё, Қашқадарё, Самарқанд, Фарғона, Андижон, Хоразм, Бухоро областларида, Қорақалпоғистонда бўлишиб, учрашувлар, дўстлик кечалари ўтказаётирлар, ишчилар, хизматчилар, колхозчилар, чўпонлар ҳаёти билан яқиндан танишмоқдалар.

Каттақўрғонда чиқадиган «Зарафшон» газетасининг 24 май сони украин ва ўзбек халқлари дўстлиги таронасига бағишланган. Газетада декада муносабати билан редакцион бош мақола берилган. Украинанинг атоқли шоирлари Максим Рильский, Дмитро Павличко ва Любовь Забашталарнинг Ленин, дўстлик, она-Ватан ҳақидаги шеърлари кўзга кўринарли жойларни эгаллаган.

А. Муртазоевнинг «Хуш кўрдик, қадрдонлар» сарлавҳали мақоласи икки қардош халқ ёзувчиларининг адабий алоқаларига, дўстлигига бағишланган.

Азиз меҳмонларнинг Самарқандда, Зарафшон водийсида бўлиши муносабати билан уларни колхоз, совхоз раҳбарлари, бригада бошлиқлари, механизатор, ўқитувчи, кутубхоначилар муборакбод қиладилар. Газета саҳифалари украиналик меҳмонларнинг фотосуратлари билан безатилган.

ЎЗБЕКИСТОН КУРОРТЛАР ЎЛКАСИ БЎЛСИН

Республика Давлат план комиссияси диққатига!

Бизнинг республикамизни «серқуёш Ўзбекистон» дейишади. Кишилар бизга меҳмон бўлиб келар эканлар, экономика ва маданиятимизнинг гуркираб яшнаётганлигини, бизнинг еримизда анъана бўлиб қолган сахий меҳмондўстликни кўриб қойил қолганликларини анз шу икки оғиз сўз билан ифодалайдилар. Лекин бу сўзларнинг жўғрофий маъноси ҳам тўла мазмунга эга. Зотан республикамиз Совет Иттифоқининг энг серқуёш территорияси. Буни шундан ҳам билиш мумкинки, Евпатория ва Кисловодск каби машҳур курортлар йилига қуёшдан квадрат сантиметрга 70-80 минг калорий нур энергияси олса, биргина Самарқанд шаҳримиз 113 минг калорий нур энергияси олади.

Революцияга қадар Ўзбекистон территориясида бирорта курорт, бирорта санаторий, бирорта дам олиш уйи бўлмаган. Бунинг устига бундай дам олиш ўчоқларини қуриш учун яроқли жойлар текширилиб ҳам кўрилмаган эди.

Эндиликда Ўзбекистон касаба союзларининг 7 та санаторийси ва 10 та дам олиш уйи бор. Фақат ўтган йилнинг ўзида бу санаторий ва дам олиш уйларида тўқимачилар, машинасозлар, пахтакорлар, химиклар, пиллачилар ва бошқа касб эгаларидан 82 минг киши даволанди ва дам олди. Тошкент яқинидаги «Луначарский» санаторийси республиканинг энг етакчи шифохоналаридан бири. Бунда асаб системаси ва қон айланиш органлари касаллиги билан оғриган беморлар дам олади. Буйрак касаллиги даволанадиган «Ситора ва Моҳи-Хосса» бутун мамлакатга машҳурдир. Андижон областидаги «Чортоқ» санаторийсига меҳнаткашлар бажонидил путевка сотиб оладилар. Бу санаторий жуда хилма-хил касалликларни даволайди.

ВЦСПСнинг V пленуми санаторий-курортларда даволаш ва меҳнаткашларнинг дам олишини янада яхшилаш тадбирлари ҳақидаги масалани кўриб чиқди. Ана шу пленумдан кейин Ўзбекистоннинг шифохоналарида жуда катта ўзгаришлар рўй берди. Республика шифохоналари зарур ашёлар, музхоналар, механика агрегатлари билан таъмин этилди, уларнинг автомобиль паркн кенгайтирилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети Ўзбекистон касаба союзларига санаторий-курорт муассасаларининг шохобчасини кенгайтириш ва реконструкция қилиш масалаларини ҳал этишда катта ёрдам кўрсатмоқдалар. Ҳозир янги даволаш муассасалари қуришнинг жуда катта программаси ишлаб чиқилди. Шу программага биноан, шифохоналардаги ўринларни 1970 йилга бориб, 2-2,5 баравар кўпайтириш мўлжалланади. Ана шу мақсадлар учун бюджет маблағлари ва касаба союзлар курорт Советининг ўзи жамғараётган маблағлардан ташқари, министрлик ва бошқармалар йўли билан 18,5 миллион сўм маблағ жалб этилиши керак. Бу программани тузиш вақтида ВЦСПС V пленумининг қарорларида таъкидлаб ўтилганидек, энг муҳим ихтисослар йўли билан санаторий-курорт ёрдамига муҳтож бўлган аҳоли эҳтиёжлари ҳисобга олинди.

Курортология ва физиотерапия Ўзбекистон институтининг берган маълумотларига кўра, юрак-қон томирлари системаси касалликларидан даволанишга муҳтож бўлган беморлар санаторий ва дам олиш уйлари хизматидан кўпроқ мамнундирлар. Ана шундай беморлар учун Чимёнда Ўзбекистон «Мацести» қурила бошланди. «Чимён» бальнеологик санаторийси Ўзбекистонда курорт ишининг ташаббускори бўлиб қолади. Чимённинг шифобахш суви ўз сифати жиҳатидан Мацеста сувларидан қолишмайди. Демак, қолган ҳамма гап — бинокорларга ва беморларга хизмат кўрсатувчи ходимларга боғлиқдир. Бу санаторий бир йўла 500 беморни қабул қила олади. Кейинчалик эса санаторийнинг беморларни қабул қилиш имконияти икки баравар ортади.

Ҳозирги вақтда республикамиз территориясида 100 дан кўпроқ минерал сув манбалари ва ўзининг иқлим шароити жиҳатидан шифохоналар қуриш учун лойиқ жуда кўплаб районлар аниқланди ва ўрганиб чиқилди. «Чимён» санаторийсидан ташқари, маҳаллий сув манбаларида 250 ўринли «Жайронхона», 500 ўринли «Ташминводи» ва Иссиққўлда тоғли-иқлим санаторийлари барпо этилади. Яқин беш йил ичида 4 та дам олиш уйини фойдаланишга топшириш мўлжалланади.

Ҳозирги вақтда ишлаб турган санаторийлар ҳам аслини олганда бутунлай янгидан барпо этилади. Чунончи, яқинда 2 та истироҳат корпуси фойдаланишга топширилган «Чортоқ» санаторийси 500 эмас, балки 800 беморга хизмат кўрсатадиган қилиб кенгайтирилади. Бу ерда замонавий типда лой билан даволаш шифохонаси қурилмоқда. «Ботаника» дам олиш уйида ҳам жуда катта ишлар олиб борилаётир. Орадан кўп вақт ўтмай «Ботаника» дам олиш уйи кўркам кардеологик санаторийга айлантирилади.

М. ЗОИДОВ,
Ўзбекистон Касаба союзлари республика советининг раиси.

◆ ◆

Ҳозир Ўзбекистон шифохоналарида курорт мавсуми бошланди. Оқ халат кийган кишиларимиз бу мавсумга қандай тайёргарлик кўришди? Биз шуни мамнуният билан қайд эта оламизки, бу йил дам олувчиларга хизмат кўрсатиш анча яхши ташкил этилди. Бу жиҳатдан курорт ходимлари бошлаган ташаббус катта роль ўйнади. Ўзбекистондаги шифохона ходимлари Кавказ минерал сувлари курортларининг ходимлари бошлаб берган ташаббусни кенг маъқуллаб кутиб олдилар.

Санаторийнинг бутун территориясида яқинда кичик ернинг ўзига хос иқлимини сақлайдиган ускуна ўрнатилди ва у яхши ишлаб турибди. Бундан ташқари, «Луначарский» санаторийсида маиший ташкилот ва маданий муассасаларнинг ёрдами билан якка тартибда кийим-кечак ва пойафзал тикиш, химиявий тозалаш, косметика салони ишлай бошлади. Санъат арбоблари билан мунтазам учрашувлар бўлиб туради. Тасвирий санъат ва адабиёт кўчма виставкалари намойиш қилинмоқда.

Бу ерда медицина ходимлари ва бошқа хизматчиларнинг малакасини оширишга ҳам катта эътибор беріляпти. Врачларнинг деярли ҳаммаси бир-бирига яқин битта-иккитадан ихтисосга, ўрта даражали медицина ходимлари 2-3 тадан ихтисосга эга.

Бироқ, ҳамма жойда иш «Луначарский» санаторийсидагидек жуда яхши боряпти, деб бўлмайди, албатта. Республика курорт Советининг шифохоналарнинг касаба союз ташкилотлари илғорларга тенглашишга интилмоқдалар. Бу йилги мавсум бошланишидан олдин кўпгина санаторий ва дам олиш уйларида территорияларнинг аҳволи тартибга келтирилди, йўллар ремонт қилинди, телефон алоқаси йўлга қўйилди. Автобуслар қатнови тартибга келтирилди, маиший хизмат кўрсатувчи пунктлар очилди, авиация ва темир йўл билетлари сотиладиган бўлди. Шу билан бирга, бу тадбирларнинг ҳаммаси жамоатчилик йўли билан амалга оширилди ва жуда кўплаб маблағ тежаб қолинди. Масалан, «Луначарский» санаторийсида 500 сўм, «Чинобод» санаторийсида эса бундан икки баравар кўпроқ маблағ тежаб қолинди.

Дам олувчиларга хизмат кўрсатишни яхшилаш ишлари бу билангина чегараланиб қолмайди. Кўп ўринли хоналарни икки ва тўрт ўринли қилиб қайта жиҳозлаш, шифохоналарни замонавий мебеллар билан таъминлаш, спорт машғулотлари учун ёзлик ва қишлик базалар барпо этиш чоралари ва бошқа чоралар кўрилмоқда.

Ўзбекистон касаба союзлари советининг 1965 йил февралида бўлиб ўтган VI пленуми меҳнаткашларни даволаш ва уларнинг дам олишини ташкил этиш соҳасида республика касаба союзлари фаолиятини яхшилаш масалаларига бағишланди. Унинг чиқарган қарорлари қандай бажарилаётганлиги мунтазам текширилиб турибди.

Ўзбекистонда курортлар қурилиши тўғрисида гап борар экан, бу йўлда тўсиқ бўлаётган камчиликлар устида тўхталиб ўтмасдан бўлмайди. Курортларнинг мутахассислари ўзларининг лойиҳа ташкилоти йўқлиги ҳақида кўпдан буён шикоят қилиб келардилар. Эндиликда бу масала ҳал қилинган. Москвадаги архитектура-лойиҳалаш устахонасининг Олмаотада Ўрта Осиё бўлими ишлаб турибди. Бироқ лойиҳачиларимизнинг иши талабга жавоб бермаяпти. Энг муҳим масала — қурилишларнинг муддатидир. «Узгоспроект» шифохоналарни реконструкциялаш ва янгиларини қуриш чертёжларини чидаб бўлмайдиган даражада кечиктириб юбормоқда. Қурилиш ташкилотлари ҳам бу жиҳатдан сира қолишмайди. Курорт Советининг юзасидан белгиланган капитал қурилиш плани 1964 йилда атиги 80 процент бажарилди.

Яна бир муҳим масала устида тўхталиб ўтайлик. Курорт Совети корхоналарнинг фондидан жуда катта миқдорда маблағ олади. Бироқ, кўпгина бошқармалар ўз зиммаларига олган мажбуриятларини бажармаётирлар. Бу билан эса курортлар қурилишини хавф остида қолдирмоқдалар. Ўрта Осиё темир йўл бошқармаси, «Узсельхозтехника» бирлашмаси, қурилиш ва коммунал хўжалик министрликлари ўтган йил энг интизомли ташкилотлар қаторидан ўрин олишди. Улар тегишли маблағларни батамом топширишди. Бироқ маблағнинг асосий қисмини бериши керак бўлган Халқ хўжалиги кенгаши ва Қишлоқ хўжалик министрлиги ўз мажбуриятларига амал қилмадилар. Халқ хўжалиги кенгаши ўз зиммасида бўлган 500 минг сўмдан фақат 70,6 минг сўмни, Қишлоқ хўжалик министрлиги 750 минг сўмдан 89,4 минг сўмини топширди. Қурилишларни маблағ билан таъминлаш бу йил ҳам қониқарсиз бормоқда.

Юқорида таъкидланганидек, Ўзбекистондаги шифохоналарни қуриш учун корхоналарнинг фондларидан 18,5 миллион сўм маблағ жалб этилади. **Ўзбекистон курортлар ўлкаси бўлиши учун республика бюджетида харажатларнинг янги моддаси — шифохоналар қурилиши кўзда тутилмоғи зарур.** Биз эришилган муваффақиятлар билан фахрлансак ҳам улар билан хотиржам бўлиб қолишга ҳаққимиз йўқ. 1970 йилга бориб санаторий ва дам олиш уйларида дам олувчилар сонини 200 минг кишига етказиш мўлжалланган бўлса ҳам, бу республиканинг ҳамма эҳтиёжларини ҳали тўла қоплай олмайди. Келажакни, даволанишга муҳтож бўлган ҳар бир кишини путёвка билан таъминлашни назарда тутиш керак. Республика аҳолисининг қандай тез суръатлар билан ўсиб бораётганлигини ҳам эътибордан четда қолдириб бўлмайди. Фақат Тошкентнинг ўзида ҳар йили аҳоли сони 45 минг кишига ортиб боряпти, ахир!

Манфаатдор союз ташкилотлари ҳам бу масалани ҳал қилишдан четда қолмаслиги керак. **Иссиққўл ва Бухоро зонасидаги ҳамда бошқа баъзи курортлар ўзининг иқлим шароитлари жиҳатидан чинакам Бутуниттифоқ аҳамиятига эга бўлган курортлар даражасида диққатга сазовордир. Мамлакатимиздаги юрак ва буйрак хасталикларидан даволанишга муҳтож бўлган беморлар мана шу жойларда ўз касалликларига шифо топишлари мумкин.**

Тошкент яқинида барпо этилаётган соғломлаштириш тоғ-иқлим минтақаси ҳам диққатга сазовордир. Бунда ярим миллион кубометрдан кўпроқ сув запаси бўладиган Чорвоқ сув омбори қурилаётган жой устида гап бормоқда. Маҳаллий матбуотда бу районнинг дам олиш имкониятлари нечоғли катта эканлиги турли йўллар билан таърифланаётган бўлса ҳам амалда бунга яхши бош қотирилаётгани йўқ. Турли-туман хаёлий лойиҳалар кўп. Ваҳолонки бу жойда бутун ишни битта қўлга топшириш керак ахир. Шифохоналар қуришнинг ягона бош плани ишлаб чиқилиши, алоқа шохобчаларининг ҳамма перспектив воситалари, пойтахт билан транспорт алоқаси ўрнатиш тадбирлари пухта ўйлаб кўрилиши керак.

Ана шу ва бошқа тадбирлар қўшимча харажатлар ажратишни талаб қилади, албатта. Бироқ улар умумий ишга ҳалақит берадиган даражадаги катта харажатлар эмас.

Бу масалага **Госплан қандай** қарар экан?

БУГУН — ЧЕГАРАЧИЛАР КУНИ

Бундан 47 йил муқаддам, 1918 йил 28 майда улуғ доҳиймиз В. И. Ленин чегара муҳофазасини таъсис этиш тўғрисидаги декретни имзолади. Шундан буён чегара қўшинлари социалистик Ватанимиз чегараларининг даҳлсизлигини пухта таъминлаб келмоқдалар. Мамлакатимиз теварагида 60 минг километрга чўзилиб кетган чегара уларнинг қароргоҳидир. Шу чегара қаердан ўтган бўлмасин — баланд тоғлар ёки қалин ўрмонлар орасиданми, чўл-биёбондан ёки океаннинг ҳайбатли қирғоғиданми — ҳамма жойда яшил фуражкали кишилар кечани-кеча, кундузни-кундуз демай жанговар вахтада турибдилар.

Чегара посбонларининг тарихи ажойиб қаҳрамонлик, ватанпарварлик намуналарига тўлиқдир. Чегара қўшинлари составидаги солдатлар, сержантлар ва офицерлардан юздан ортиқ киши Совет Иттифоқи Қаҳрамони деган юксак унвонни олишга сазовар бўлди. Ватанимиз чегараларини қўриқлаётган қўшинлар сафида шонли жанговар традициялар тарқиб топди. 49 застава ва битта чегарачи кема қаҳрамон чегарачиларнинг номи билан аталмоқда. Заставалар ва отрядларда социалистик Ватанни ҳимоя қилиш учун истаган вақтда ўз кўксини қалқон этишга тайёр турган зийрак, матонатли солдатлар тарбияланмоқда. Чегара қўшинлари сафида хизмат қилиш кўпгина совет кишилари учун ҳаёт мактаби, мардлик мактаби бўлиб қолди. Суратда: азамат посбонлар жанговар постда.

О. КУЗЬМИН фотоплакати.
(ТАСС фотохроникаси).

БИРИНЧИ ЎЗБЕК БИОЛОГ ОЛИМАСИ

Муҳаррам опа Орифхонова Ўзбекистонни, қолаверса Урта Осиё республикаларидаги юзлаб қишлоқларни кезиб чиқди. Улкамизнинг ажойиб табиатини ўрганди, ўсимликлар дунёси билан батафсил танишди. Ана шу саёҳатлар унга биология фанининг айрим жумбоқларини ечишга имкон берди. Ана шу изланишлар самараси сифатида. «Урта Осиё ўсимликлари» деган йирик илмий асар яратилди. Бу муҳим тадқиқот асосида ўртоқ М. Орифхонова 1942 йилда кандидатлик диссертациясини ёқлади.

Олима Тошкент Давлат университети биология-тупроқшунослик факультетида лекция ўқиш билан бирга илмий иш устида ҳам тинмай ишлади. Фарғона водийсининг ўсимликлар дунёсини ўрганиб чиқди. Яқинда ўртоқ М. Орифхонова «Фарғона водийсининг ўсимликлари» деган темада докторлик диссертациясини муваффақиятли ёқлади.

А. АЛИЕВ.

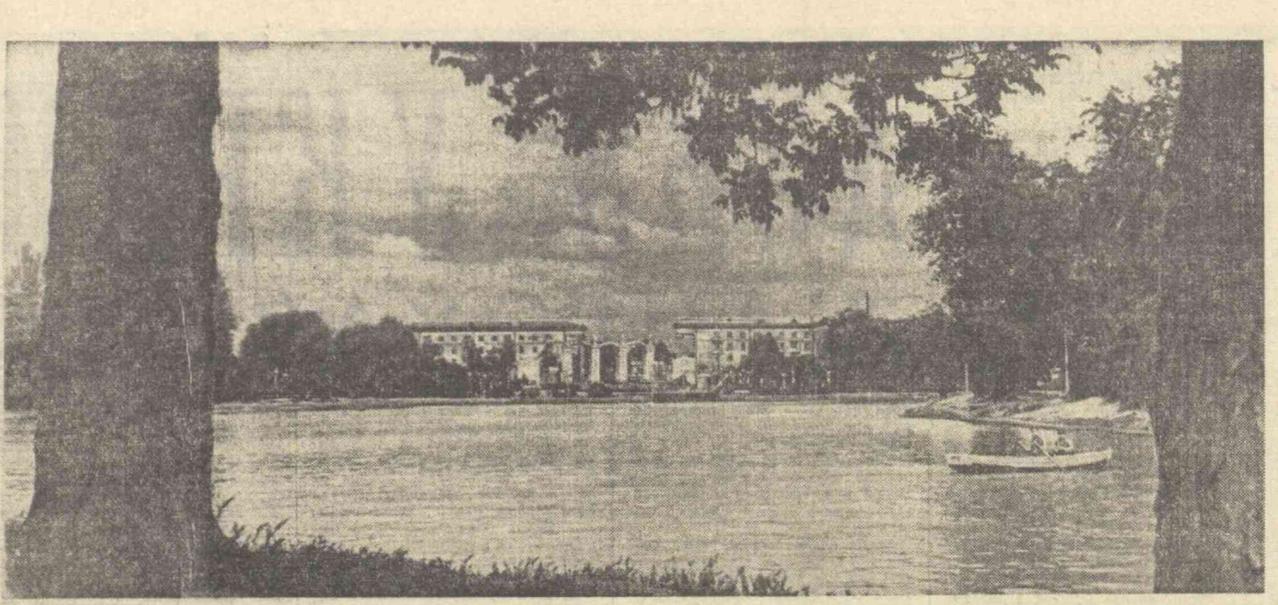

ТОШКЕНТ. Комсомол кўлида.
А. Абалян фотоси.

ОЛТИ ЮЗ ЙИЛЛИК ШЕЪР

Сўнгги йилларда ўзбек адабиёти тарихини ўрганиш бўйича олиб борилаётган илмий тадқиқот ишлари натижасида XIV асрда яшаб ижод қилган шоир Сайфи Саройининг адабиётшунослигимизга ҳозиргача маълум бўлмаган, Саъдий «Гулистон»ига назира тариқасида 1391 йилда ёзилган ахлоқий дидактик таълимни тарғиб қилувчи «Гулистон» номли ҳикоятлар тўплами топилди. «Гулистон» номли бу асарнинг бизгача етиб келган ягона нусхаси ҳозирда Голландиянинг Лейден шаҳридаги университет кутубхонасида 355 инвентар номери билан сақланаётганлиги аниқланди. Бу китоб ўзининг ажойиб, чуқур мазмунли ҳикоятлари билангина эмас, балки шу ҳикоятлар билан бир қаторда катта бадиий маҳорат билан ёзилган шеърлари, ғазаллари, байтлари, қитъалари ва рубоийлари билан ҳам кишин қалбини ўзига жазм этади.

Адабиётшуносларимиз ҳозиргача шоир Сайфи Саройи ҳақида сўз юритганларида унинг «Топилмас ҳусн мулкинда», «Шоирлар таърифида» деган шеърлари билангина чегараланар эдилар. Энди унинг ижоди бойлигига «Гулистон» асари орқали янгидан 14 ғазал, 4 рубоий, саккизта қитъа, учта шеърий латифа қўшилди. Янги топилган ушбу шеърий асарларнинг барчасида шоирнинг оптимистик туйғулари тараннум этилган.

Биз Сайфи Саройининг янги топилган баҳор ҳақидаги шеърини ўқувчиларимизга тақдим қилмоқчимиз. Гарчи бу адабий инъом кичик бўлсада, асрлар оша бизгача келиб етганлиги, ҳали ҳам нечагина ёзилган шеърдай янграб туриши ва барчани ҳаётни севишга чақириши билан қимматлидир. Шунинг билан бирга шеърнинг яна бир аҳамияти шундаки, бу баҳорнинг шоир томонидан ёзилган қуруқ тасвиридан иборат бўлиб қолмай, балки ҳаёт ва меҳнат билан боғланган реалистик шеърдир. Образли қилиб айтганда 1391 йил баҳорининг 1965 йил баҳорига туҳфасидир.

□ □

Сайфи Саройи

БАҲОР ТАСВИРИ

Яна кийди янги ашъори хилъат,
Безониб боғу бўстон товсий зийнат.
Бутоқлар олди бўстондан яна бож,
Чечаклардан ўруниб ҳар бири тож.
Бинафша бўйнин эгди гулга қарши,
Очиб анбар кўзин сунбулга қарши.
Бўлиб мутриб гулистонларда булбул,
Қилур минг турли нағма бирла ғулғул.
Яна фирдавс аълотик бўлур боғ,
Зумрад рангин олди кўку ер тоғ.
Наҳрлар сув билан тўлди бу кунлар,
Ёзар япроқ кўнгилларда тугунлар.
Сочар дон эл учун ерга экинчи,
Ҳаётда экмагидин бор илинжи.

ЎЛКАМИЗ МАДҲИ

Тошкент тўқимачилар саройининг ўқув залида Ўзбекистоннинг кўзга кўринган рассомларидан Григорий Павлович Шполянский ижодига бағишланган виставка очилди. Виставкага талантли рассомнинг 87 расми қўйилди. Бу расмларнинг ҳар бирида серқуёш ўлкамиз мадҳи куйланади.

Юксак маҳорат, нозик дид билан ишланган «Лабзакдаги чойхона», «Ер ҳарорати», «Оқтошда баҳор», «Пахтазор оқшоми», «Тошкентнинг чеккаси», «Ариқ бўйи», «Катта сув», «Темурланг дарвозаси» ва «Қўнғирот — Чоржўй темир йўл қурилишида» каби суратлар томошабинларда катта таассурот қолдирмоқда.

Т. СОЛИЕВ.

БЕБАҲО ХАЗИНАЛАР

(ГАЗЕТХОНЛАР ХАТЛАРИДАН)

□ □

Кенг меҳнаткашлар оммасини илм-маърифатдан баҳраманд қилиш ва улар ўртасида китоб пропагандасини кучайтиришда кутубхоналарнинг роли бениҳоя катта. Бунинг туб моҳиятини чуқур англаб етган, ўз вазифасини сидқидилдан адо этиб, китобхонларнинг самимий ҳурматини қозонаётган кутубхоначилар республикамизда жуда кўп. Масалан, Самарқанд шаҳридаги 1-марказий кутубхонани олайлик.

Ҳаваскор мухбир М. Саидовнинг редакцияга ёзиб юборган хатида айтилишича, кутубхона мудири М. Калонтаров китобларни тарғиб қилиш, ундан кенг меҳнаткашлар оммасини баҳраманд этиш йўлида актив ишламоқда. Кутубхона эса китоб фондига бой. Бу ерда ўн мингдан ортиқ бадиий, сиёсий, қишлоқ хўжалиги, фан ва техниканинг турли соҳаларига доир ҳар хил адабиётлар бор. Кутубхонада тез-тез китобхонлар конференцияси ўтказилиб турилади, турли темаларда суҳбатлар, айрим янги чиққан асарлар бўйича мунозаралар уюштирилади. Кутубхонанинг деворий газетаси мунтазам чиқарилади.

Андижон шаҳридаги машинасозлик заводининг ишчиси Нина Петровна Пичугинанинг уйида ташкил этилган жамоатчилик асосида ишлайдиган кутубхона республика касаба союзларининг Фахрий ёрлиги билан, ташкилотчи Нина Петровна эса Москвага саёҳат қилиш учун путёвка билан тақдирланди. Кутубхонанинг ташкил этилишида китобни бутун қалби билан севган, моҳир ишчи ва ташкилотчи аёл Нина Петровна Пичугинанинг хизмати катта бўлди, — дейди машинасозлик заводининг пайвандчиси Б. Шерматов ўз хатида.

Бухоро районидан ўртоқ Ҳ. Ҳайдаровнинг ёзишича, Хумданак қишлоқ Советининг кутубхонасида китобхонлар конференцияси, адабий кечалар тез-тез бўлиб туради. Бу ерда қишлоқ хўжалик фани ва техникаси ютуқларини яққол гавдалантирувчи стендлар ташкил этилган. Бундай тадбирларнинг амалга оширилиши натижасида китобхонлар сони йил сайин ортиб боряпти.

Хоразмлик Ш. Жуманиёзова, самарқандлик Р. Иноятов, наманганлик Б. Сатторов, сирдарёлик Е. Ҳасанов, тошкентлик Г. Комолов ўртоқларнинг редакцияга йўллаган хатларида ҳам китоб ишқибозларининг дилини хушнуд этаётган кутубхоналар ва уларнинг ширинсуҳан ходимлари тилга олинади.

Аммо ҳамма жойда ҳам кутубхоналар иши яхши йўлга қўйилган, деб бўлмайди. Ўзбекистон районидаги Жданов қишлоқ Советида яшовчи Санобархон Қурбонованинг редакцияга йўллаган хатида бундай дейилади: — Мен 1962 йил Қўқон педагогика институтининг кутубхонашунослик факультетини тугатганман, — деб ёзади у. — Ҳозирги вақтда Чамачбек қишлоқ кутубхонасида ишлаяпман. Лекин қишлоқ раҳбарлари кутубхона ҳақида ўйламайдилар. Шунинг учун ҳам бу ерда янги китоблар йўқ. Бино ҳам жуда кўримсиз, тор. Янги бино қуриб берамиз деб ваъда беришганига ҳам икки-уч йил бўляпти. Китобхонларнинг илтимосига қачон қулоқ солишаркин?

Кутубхона — билим ўчоғи. Район маданият бўлимлари ҳар бир кутубхонанинг меҳнаткашлар талабига монанд ишлаши учун курашишлари керак.

ҲОДИСА

ОВЧИНИНГ ОМАДИ

Панжи Худойберганов қўйларни адир-қирларда боқиб юрганда 3 та боласини эргаштириб юрган урғочи бўрига кўзи тушиб қолди.

Эртаси куни Панжи ака ов милтиғини олиб қўйларини шу томонга ҳайдади. Бўри 3 та боласи билан яна изғиб юрар эди. Панжи ака биринчи бўлиб катта бўрини нишонга олди ва бир ўқ билан уни қулатди. Чўпон ити бир бўри боласини таладии, икки бўри боласи эса ғорга яширинди.

Шундай қилиб, Панжи ака бўрининг икки боласини тирик ушлаб, катта ўлжа билан уйига қайтди. Ғузор районидаги «1 Май» колхози правленеси ҳамда Деҳқонобод тайёрлов конторасии жасур чўпонни қимматбаҳо буюмлар ва пул билан мукофотлади.

Н. ПУЛАТОВ.
Қашқадарё области.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

Радио

28 МАЙДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

8.25 — Концерт. 9.30 — Фортепьяно пъесалари. 10.10 — Скрипка учун пъесалар. 11.10 — «Сиҳат-саломатлик» радиожурнали. 11.30 — В. Мейен сюитаси. 12.15 — Топишмоқли концерт. 12.50 — «Шоли экиладиган майдонлар кўпаймоқда» (рус.). 13.40 — Концерт. 16.15 — Концерт. 17.00 — Концерт. 18.10 — Украина адабиёти ва санъати декадаси кундалиги. 18.30 — Оркестр куйлари. 19.20 — Социалистик мамлакатлар халқларининг куйлари. 20.00 — «Штепсель Тарапунькани учратди» (Украина ССР халқ артистлари Ю. Тимошенко ва Е. Березин иштирокида). 22.10 — Рақс куйлари. 22.40 — «Дўстлик одаси» (радиокомпозиция). 23.20 — Пахтакорлар талабига мувофиқ концерт.

Телевидение

28 МАЙДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 18.00 — **Телевизион янгиликлар**, 18.20 — **Комплекс механизация — пахтачиликни юксалтириш йўли** (қишлоқ хўжалик ходимлари учун). 18.40 — **Украина адабиёти ва санъати декадаси қатнашчилари — телестудияда.**

19.55 — **Эшиттиришлар программаси.**

Рус тилида: 20.00 — **Ўзбекистонда Украина адабиёти ва санъати декадаси.**

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 18.00 — **Байрамингиз муборак, чегарачи дўстлар!**, 18.25 — **Гўзаллик билан учрашув** (ҳужжатли фильм). 18.45 — **Тарих ҳукми** (илмий-оммабоп фильм). 19.15 — **Бензоколонка маликаси** (кинокомедия).

Ўзбек тилида: 20.40 — **Даннов химиклари** (телеочерк).

Театр

УКРАИНА АДАБИЕТИ ВА САНЪАТИ ДЕКАДАСИ

28 майда

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — кеч соат 7 яримда СССР халқ артисти **П. Кармалюк** ва Украина ССР халқ артисти **Е. Мирошниченко** иштирокида **Травиата.**

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА — кеч соат 8 яримда **Украина санъат усталари концерти.**

ОКРУГ ОФИЦЕРЛАРИ УЙИДА — кундуз соат 5 ярим ва кеч 8 яримда Украина ССР халқ артистлари **Ю. Тимошенко** ва **Е. Березин** иштирокида **эстрада концерти.**

ГОРЬКИЙ НОМЛИ ПАРКДА — кеч соат 9 да **Закарпатье халқ хори концерти.**

КОНСЕРВАТОРИЯ (катта зал) — кеч соат 8 да пианиночи, Украина ССР да хизмат кўрсатган артист **В. Сечкин концерти.**

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — 28/V да **Номаълум киши**, 29/V да **Қотил.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА (қишки бино) — 28/V да **Угил уйлантириш**, 29/V да **Ёшликда берган кўнгил.**

Кино

ҚИШКИ БИНОДА

Шикоят дафтарини беринг — «МИР», СОБИР РАҲИМОВ номли, «СПУТНИК», «ДРУЖБА» (1-залда), «ЁШ ГВАРДИЯ» (кундуз ва кечқурун), «ЧАЙКА» (кеч соат 6-45 минут, 8 ярим ва 10 да).

Сўл, ўнг ва марказ — НАВОИЙ номли, «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Айбдор — «ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз ва кечқурун), «ЧАЙКА» (эрталаб соат 11-45 минут, кундуз 1 ярим, 3-15 минут ва 5 да).

Шаҳар устидаги қуллар — «ДРУЖБА» (2-залда кундуз ва кечқурун), «ЁШ ГВАРДИЯ» (кеч соат 8 ярим ва 10 да).

Осмон калити — «ДРУЖБА» (1-залда кундуз соат 5 ва кеч 7 да), «ЮЛДУЗ» (кундуз 5, кеч 7 ва 9 да).

Қўшиқ давом этади — «МОСКВА», «ИСКРА», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Суюқ оёқ (кундуз соат 3 да), **Ганга ва Жамна** (кундуз 12, 1, 5 ва кеч 6 да) — «СПУТНИК».

Қуйди-чиқди бўлмайди — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз соат 12, 2, 4, кеч 6 ва 9-45 минутда).

Севги деб — НАВОИЙ номли (кундуз соат 1 ярим ва кеч 6 да).

Унутилган ота-боболар сояси — «ВОСТОК» (кичик залда кундуз ва кечқурун).

Этик ови — «ЧАЙКА» (эрталаб соат 10 да).

ЁЗГИ БИНОДА

(кеч соат 8 яримда бошланади)

Қўшиқ давом этади — «ФЕСТИВАЛЬ», «САЛЮТ».

Айбдор — КАФАНОВ номли, «РАКЕТА».

Шикоят дафтарини беринг — «ХИВА».

Кўр ўғли — «ВАТАН».

Янги Орлеан булбули — «1 МАЙ».

ЧК ходими — «УДАРНИК».

«Америка гўзали» — ТЕЛЬМАН номли.

Севги деб — НАВОИЙ номли.

Аҳмад қани? — «ПАХТАКОР».

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА

29, 30 майда

Ўзбекистон ССР ва Туркманистон ССР халқ артисти **Комилжон Отаниёзов** раҳбарлиги ва иштирокида **ХОРАЗМ АНСАМБЛИНИНГ**

концертлари

Концертларда: солистлардан **Олмахон Ҳайитова, Гулчеҳра Исмоилова, Жуманиёз Собиров, Шариф Султонов, Отабой Ҳасанов, Раъно Жуманиёзова, Отаназар Абдулниёзов, Ражаб Исмоилов** ва бошқалар қатнашади.

Концерт кеч соат 8 да бошланади. Билетлар сотилмоқда.

ЭСТРАДА ТЕАТРИДА

29, 30 майда

УЗБЕК ДАВЛАТ ФИЛАРМОНИЯСИ ВА ЭСТРАДА АРТИСТЛАРИНИНГ

концертлари

Концертда: Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар **Фахриддин Умаров, Қундуз Миркаримова, Муҳаммаджон Мирзаев**, солистлардан **Манзура Мўминова, Равшан Мўминова, Дилбар Абдуллаева** ва ўзбек халқ чолғу ансамбли қатнашади.

Программани Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист **Муҳаббат Мусаева** олиб боради.

Концерт кеч соат 8 да бошланади. Билетлар сотилмоқда.

И. П. ПАВЛОВ НОМЛИ САМАРҚАНД ДАВЛАТ МЕДИЦИНА ИНСТИТУТИ

қуйидаги ихтисослар юзасидан 1965/66 ўқув йилига

қабул қилади

Аспирантуранинг: хирургия (анестезиология) ихтисосига (2 ўрин, шу жумладан бир ўрин сиртдан ўқиш учун), кўз касалликлари, болалар инфекцияси, нормал физиология, психиатрия, травматология ва ортопедия, суд медицинаси, гематология, биохимия ихтисосларига;

мақсадли аспирантуранинг: гематология, онкология ихтисосларига;

клиник ординатуранинг: терапия (2 ўрин), хирургия, акушерлик ва гинекология, болалар касалликлари, лор касалликлари, инфекцион касалликлар, травматология ва ортопедия, тери-венерик касалликлар, кўз касалликлари ихтисосларига;

тешширувчи стажёрлар: терапия (2 ўрин), хирургия ва акушерлик-гинекология, болалар касалликлари, инфекцион касалликлар, топографик анатомия, гигиена, биохимия, нормал анатомия, микробиология, патология физиологияси, нормал физиология ихтисосларига.

Ҳужжатларни қабул қилиш муддати — 1 ой.

Аризага қуйидаги ҳужжатлар қўшиб берилади (икки нусхада): таржимаи ҳол, 6×9 сантиметр катталигида фотокарточкалар, характеристика, диплом копияси, область соғлиқни сақлаш бўлимининг рухсат қоғози, кадрларни ҳисобга олиш варақаси, соғлиги ҳақида справка.

Лангар кўчаси, 3-тупик, 10-уйда турувчи **Ғулом Шодиевнинг** Лугин проезд, 14-уйда турувчи Сара Измайловна Горбуновадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Октябрь район халқ судида кўрилади.

Полиграф кўчаси, Олма проезд, 8-уйда турувчи **Рашид Жамалитдинович Бадамшиннинг** Чилонзор массив, 124-уй, 33-квартирада турувчи Саида Хаметовна Бадамшинадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Октябрь район халқ судида кўрилади.

Чиғатой кўчаси, 58-уй, 13-квартирада турувчи **Капитолий Федорович Владимировнинг** Собир Раҳимов кўчаси, 2-проезд, 30-уйда турувчи Александра Ефтефеевна Владимировадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Октябрь район халқ судида кўрилади.

Ҳамза кўчаси, 14-тупик, 184-уйда турувчи **Мирмажид Мирпўлатовнинг** Бахт кўчаси, 93-уйда турувчи Зарифа Анваровна Каримовадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Чилонзор район халқ судида кўрилади.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Радиоэшиттириш ва телевидение давлат комитети коллективи Фарғона области бўйича корреспондент-оператор

Рефат Сеитмеметович ТЕРЛИКЧИЕВНИНГ

вафот этганлигини билдириб, марҳумнинг оиласига чуқур таъзия изҳор қилади.

ПЛАНЕТАМИЗ ЯНГИЛИКЛАРИ

Ҳалқаро ОБЗОР

КОЛУМБИЯДАГИ СИЁСИЙ ВАЗИЯТ

БОГОТА. (ТАСС). Медельин ва Ибаге шаҳарларида студентлар билан ҳукумат кучлари ўртасида яна тўқнашувлар бўлиб ўтгандан кейин комендантлик соати жорий этилди. 119 киши қамоққа олинди.

Колумбия президенти Леон Валенсия кеча мамлакатдаги аҳволни муҳокама қилмоқ учун ҳукуматнинг шошилинч мажлисини чақирди. У, студент ташкилотларининг вакиллари билан олиб бораётган музокараларини шартта тўхтатиб, мажлисга кетиб қолди.

Студентлар ҳукумат Доминикана Республикасига қўшинлар юбориш ниятидан воз кечсин, студент Хорхе Энрике Усечени ўлдиришда айбдор бўлган кишиларни жазоласин, қамал ҳолатини бекор қилсин, сўнгги ҳафтада бутун мамлакатда ҳукуматга қарши ўтказилган намойиш қатнашчиларининг ҳаммасини қамоқдан чиқарсин, деб талаб қилмоқдалар.

Миллий университетлар федерациясининг бош секретари Гонсало Хиральдо ТАСС мухбирига айтдики, ҳозир тўртта католик университетини ҳисобга олмаганда, мамлакатдаги ҳамма университетлар забастовка ўтказмоқда. Хиральдо, шунингдек мамлакатдаги турли касаба союзлари студентларга катта мадад кўрсатаётганликларини айтди. Кўпгина коллежларнинг ўқувчилари бирдамлик белгиси сифатида машғулотларга қатнашмай қўйдилар.

Колумбия меҳнаткашларининг касаба союз конфедерацияси барча колумбияликларни ҳукуматнинг фавқулодда қонунларини бекор қилишни талаб этишга чақирди.

Жазоир Халқ Демократик Республикаси ҳукумати мамлакатдаги мустамлакачилар йўқ қилиб ташлаган дарахтзорларни тиклаш мақсадида ҳамма жойда кўчат ўтқазиш кампанияси эълон қилди. Миллионлаб жазоирликлар кўчат ўтқазишда қатнашдилар. Суратда: кўчат ўтқазиш пайти.

АПС—ТАСС фотоси.

ЯМАН ЧЕГАРАСИДА ЯНГИ АГРЕССИЯ

ҚОҲИРА. (ТАСС). МЕН агентлигининг мухбири Санодан хабар беради: Англия мустамлака қўшинлари кеча Яманнинг Бейда чегара шаҳрини ўққа тутдилар.

Яман Араб Республикаси ташқи ишлар министрлиги ана шу агрессив акт муносабати билан баёнот эълон қилди. Баёнотда, жумладан, айтиладики, агрессия натижасида шаҳар анчагина моддий зарар кўрган, ўлганлар ва ярадор бўлганлар бор. Улар орасида болалар, хотин-қизлар, кексалар бор. Қурбонлар сони ҳали маълум эмас.

Министрликнинг баёнотида Англия маъмурларининг мана шу ваҳшиёна агрессиясига жаҳон жамоатчилигининг эътибори тортилади. Яман Араб Республикаси ҳукумати, дейилади баёнотда, Яман территорияси ва гражданларини ҳимоя қилиш учун зарур бўлган барча тадбирларни қўллаш ҳуқуқини ўзида қолдиради. Яман Араб Республикаси ҳукумати, дейилади баёнот охирида, Англия маъмурларини Арабистон ярим оролидаги тинчликни бузаётган агрессив ҳаракатларни тўхтатишга чақиради.

ҲАРБИЙ УНВОНЛАР БЕКОР ҚИЛИНДИ

ПЕКИН. (ТАСС). Синьхуа агентлиги хабар беради: Халқ вакиллари Умум хитой мажлисининг доимий комитети Хитой Халқ Республикаси давлат кенгашининг таклифини кўриб чиқиб, шу йил 1 июндан бошлаб Хитой Халқ озодлик армиясида ҳарбий унвонлар системасини бекор қилиш тўғрисида қарор чиқарди.

ФИТНА ФОШ ЭТИЛДИ

ПАРИЖ. (ТАСС). Франция президенти де Голль мамлакатнинг ғарбий районларига сафарга чиққан маҳалда унга суиқасд қилишга ҳозирлик кўриб қўйган оасчилардан бир группасини яқинда Франция хавфсизлик хизмати қамоққа олганлиги эълон қилинди. Оасчилар Сент - Эрмин шаҳрида (Вандея департаменти) Клемансо ҳайкали тагига бомба қўймоқчи бўлганлар. Президент ана шу ҳайкал этагига гулчамбар қўйган эди. Тинтув вақтида қамоққа олинганларнинг ёнидан транзисторли передатчик ёрдами билан узоқ масофада туриб портлатиладиган хонаки бомбалар топиб олинди. Бу эса, 1964 йил 15 августда Тулонда генерал де Голлга қилинган ва муваффақиятсизлик билан тугаган бошқа бир суиқасднинг сирини билиб олиш имконини берди. Мўлжаллаб қўйилган террорчилик ишларининг ташаббускорлари бир хил одамлар эканлиги тергов вақтида маълум бўлди. Булар ҳозирги вақтда чет элларда яшириниб юрган оаснинг таниқли арбобларидан Жан-Жак Сюзини билан Андре Орсфельдердир.

Қамоққа олинганлар яқин фурсатда суд олдида жавоб беради.

ВДРГА ОСМОНДАН ЯНА ҲУЖУМ ҚИЛИНДИ

ПАРИЖ, 25 май. (ТАСС). Франс пресс агентлиги хабар беради: бугун Америка самолётлари Вьетнам Демократик Республикасига яна тўрт марта ҳужум қилди. Масалан, «Тандер чиф» типидаги саккизта қирувчи — бомбардимончи самолёт тўртта қирувчи самолётнинг ҳимоясида Винь шаҳри атрофини бомбардимон қилди. «Коралси» авианосига жойлашган саккиз самолёт Ханойдан 110 километр жанубдаги темир йўл кўпригини ўққа тутди. Америка қузғунларининг айрим группалари ВДРнинг катта тош йўллардаги якка-якка нишонларга қараб ўқ узди.

АФРИКА КУРАШМОҚДА

ВАТАНПАРВАРЛАР ҲУЖУМИ

Мозамбик ватанпарварларининг Португалия мустамлакачилари қўшинларига қарши кураши тобора кенгаймоқда. Миллий-озодлик ҳаракати раҳбарлиги яқинда Салазар жазо отрядларига қарши қуролли курашнинг бориши тўғрисида ахборот эълон қилди. Бу ахборотда, жумладан шундай дейилади: «Португалиялик 500 солдат ўлдирилди, икки самолет уриб туширилди, душманнинг транспорт колоннаси ва бир неча қўмондонлик пункти йўқ қилинди. Бир неча кўприк вайрон қилинди».

Мозамбик халқи ўз мамлакатини чет эл босқинчиларидан тўла озод қиладиган кун узоқ эмас.

ХАЛҚ ҚАСОСЧИЛАРИ

Салазар қўшинларининг йирик бўлинмасига қарши «португалия» Анголаси партизанлари яқинда дадил ҳужум қилдилар.

«Анголани озод қилиш халқ ҳаракати» штабининг ахборотида айтилишича, халқ қасосчилари отряди Бюко-Зау районида Салазар қўшинларининг икки ротасини яширин равишда ўраб олдилар ва сўнгра ҳужумга ўтдилар. Салазарчиларнинг 62 солдати ва уч унтер-офицери ўлдирилди.

(АПН).

ШУНАҚАСИ ҲАМ БЎЛАДИ

ҚУРТГА ҚЎЙИЛГАН ҲАЙКАЛ

Ҳамма жойда қуртларни боғ ва полизларнинг душмани деб ҳисоблайдилар. Австралияда эса қурт шарафига ҳайкал ўрнатилган. Шу асрнинг 20-йилларида Австралия қитъасида оддий кактус кўпайиб кета бошлади. Жанубий Америка флорасини севувчи бир киши кактус уруғини Бразилиядан келтирган экан. Аввал австралиялик фермерлар табиатнинг бу янги эҳсонидан хурсанд бўлишди: қурғоқчилик йилларида кактус жуда қўл келиб қолди, қўйлар уни иштаҳа билан ер эди. Лекин 1925 йилга келиб кактус 260 минг квадрат километр майдонни эгаллади. Бундан ташвишга тушган фермерлар кактусни ёндириб, эзиб ташлай бошладилар. Бироқ, кактусни йўқотиш жуда қийин эди.

Олимлар «кактус проблемаси» устида бош қотира бошладилар. Улар ҳашаротлардан фойдаланмоқчи бўлишди. Мутахассислар боғ зараркунандаларининг 150 хилини ўрганиб чиқиб, қуртни танлаб олдилар. Австралияга келтирилган қурт кактусга ҳужум бошлади. Қисқа вақт ичида қурт кактусларни илдизигача еб битирди.

Миннатдор бўлган фермерлар қурт шарафига ҳайкал ўрнатдилар. Бу ҳайкал Дарлинг дарёси қирғоғида ҳали ҳам турибди.

(«Неделя»дан).

Редактор
М. ҚОРИЕВ.

БИЗНИНГ АДРЕСИМИЗ: «ПРАВДА ВОСТОКА» КЎЧАСИ, № 26.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Редактор — 26545. Редактор ўринбосарлари — 27914, 29323. Масъул секретарь — 34455. Масъул секретарь ўринбосарлари — 27283. Партия турмуши — 33469, 31226. Пропаганда — 27221. Саноат, қурилиш ва транспорт — 34780. Совет қурилиши — 33258. Қишлоқ хўжалик — 27604. Адабиёт ва санъат — 32036, 31226. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 34451. Маҳаллий ахборот — 32347. Оммавий ишлар ва хатлар — 29005, 33553. Иллюстрация — 34524. Стенографистка — 27343. Эълонлар — 28142. Коммутатор — 30249, 30250, 30251, 30252, 30253, 30254, 30255, 30256, 30257, 30258.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

ИНДЕКС 64543. № В. 123. Р. 03859.